

God. V.

Prilog k br. 1. „Šum. lista“.

1899.

Lugar kao lovac.

Već od davnih vremena bili su šumari i lugari ujedno i vješti lovci. I danas čude se ljudi onim šumarom i lugarom, koji ne imadu za lov pravoga smisla i ljubavi. Ovo se drži i opravdanim, jer je šumarstvo i lovstvo već odavna u najtjesnjem savezu. Nekada bila je čitava skrb nad šumama povjerena takovim službenikom, koji su u prvom redu bili vješti lovci, a uz to se još i u gospodarstvo sa šumom razumjeli. Još u prošlom stoljeću nosili su takovi činovnici i službenici naslove, koji nas sjećaju na nazušni savez šumarstva sa lovom. Obični su naslovi bili: vrhovni lovac, nadlovac, lovac, podlovac i t. d. Njima je bila povjerena briga nad lovom i šumami. Razložiti će u sljedećem zašto je tomu tako bilo.

Prije više stotina godina bilo je mnogo šuma, pa je bilo i toliko drva, da ga je svako uz malu cijenu, dapače gotovo badava, lako dobiti mogao. Uz takove prilike sjeklo se je gotovo gdje se je komu htjelo, navlastito u onih predjelih, gdje je vrlo mnogo šume bilo, a takovih je predjela u Europi najviše bilo. Bilo je u tih vremenih još toliko šuma, da mnoge šume ni pravoga gospodara imale nisu. Sasvim je razumljivo, da se je uz ovakove prilike, drvo smatralo kao nekakovo obće dobro, skoro kao zrak ili voda, kojih kupovati nije trebalo, pa da uslijed toga šume velike

koristi nosile nisu. Od raznih šumskih užitaka još je više vriedila šumska paša, žirovina — gdje je i što biti moglo — pak stelja, nego li samo drvo.

Pošto je lov već od najdavnijih vremena bio vrelom privrede, a kasnije ugodnom i vrlo omiljenom zabavom mogućnika, pače i okrujenih glava, to se je lov po posebnih službenicih nadzirao i njegovao. Vlastelini imali bi obično posebne ljude, kojima su povjeravali skrb nad lovom i koji bi ih u lov pratili, s njima zajedno lovili, ili ih u lovnu podupirali.

Pošto je lovine najviše u šumah bilo, to se je po šumah najviše i lovilo, dakle su i ovakovim lovcem šume najbolje poznate bile. Baveći se mnogo u šumah, one su takovim lovcem osobito omilile; oni bi najbolje poznavali ne samo razne šumske životinje i ptice, već i raznolike šumske rastline kao: drveće i grmlje, šumsko cvieće i t. d. Nije s toga čudo, da su vlastelini povjerili takovim lovcem i samo šumsko gospodarstvo i pazku nad šumami. Oni bi rukovodili sjeću i izradbu drva, u obće sve šumske radnje, pazili na šumu i čuvali ju od njezinih neprijatelja i to dakako najviše od ljudi.

Od kako je prije kojih 500 godina pronadjeno pravljenje puščanoga baruta, a poslije toga se stalo po malo puške rabiti i u lovnu, mnogo je lov izgubio od svojeg prijašnjega čara. Dok se je lovilo samo prijašnjim jednostavnim oružjem, mogao je junak za mirno doba samo u lovnu pokazati svoju srčanost, jakost i okretnost. Lov je od toga vremena prestao biti gotovo jedinom zabavom mogućnika, a kako je i ljudih bivalo sve više i više, počelo je drvo u cieni rasti, a šume vrednijima bivati. Od ovoga vremena počela se je i samomu šumarskomu gospodarstvu posvećivati sve veća i veća skrb, a prijašnji loveci promjenili se sve po malo u šumare i lugare. Važnost lovstva po malo se je počela gubiti, dokim je važnost samoga šumarstva i lugarstva sve više rasla. Uza sve to takovi su šumari još uvjek bili, a i gledali da budu, voljni i vješti loveci, već s toga, što je to već od starine tako bilo.

Kako je važnost lovstva počela padati, a važnost šumarstva rasti, tako su se sve više počele gubiti i stari prije spomenuti nazivi šumskoga osoblja i takove nazive zamjenjivati drugi, sa samim šumarstvom više u savezu stojeći, kao: šumarnik, nadšumar, šumar, lugar, nadlugar i t. d.

Na mnogih mjestih šumarsko je osoblje u toliko bilo zabavljeno raznovrstimi poslovi zasjecajući u samo šumarstvo, da mu je skoro nemoguće postalo, vršiti i lovačku službu. Na takovih se je mjesti pače šumarstvo i lovstvo čak lučiti stalo, navlastito u onih slučajevih, u kojih se je njegovanju lovstva osobita

pomnja posvećivati stala. S toga i nalazimo na takovih mjestih uz samo šumarsko još i posebno lovačko osoblje, a uz lugare i šumske čuvare još i posebne lovce i nadzirače lova.

Ako prema danas na mnogih mjestih uz lugare još posebnih lovaca i nadzirača lova, ipak nam je draga, da nam lugar bude ne samo dobar lugar, već po mogućnosti još i valjan i vješt lovac. Ne želimo, da on uz lovstvo na uštrb šume zanemari svoje lugarske dužnosti, već upravo u interesu same šume sbodnim držimo, da se on u lovstvo razumije i da ga voli. Bude li lugar još i lovac, imati će on k svojoj službi više volje i upravo se osjećati najugodnije u šumi. Voljnog lovecu ne smeta ni najgore vrieme, ni studen, ni noć, pa tako će i lugar, koji je i lovac obilaziti svoj srez sigurno mnogo marljivije nego li lugar, koji se za lov ništa ne zanima. Ovakav će lugar-lovac dolaziti i na najneprohodnija mjesta svojega sreza; mnogo toga opaziti na što inače nadošao ne bi; zateći štetočince u kvaru, kad mu se oni i najmanje nadaju i t. d.

S ovih razloga njeguje se lovstvo i u svih lugarnicah t. j. školah, u kojih se izučavaju lugari i već u tih školah na to pazi, da budući lugari budu i što vještiji lovi.

Pošto pod valjanim lovecem ne razumjevamo samo dobrog strielca, to mora lugaru prva briga biti, da uz samo lugarstvo pozna i glavne zasadne nauke o lovstvu. Lugar stoga valja, da se što bolje upozna sa načinom života raznovrstne divljači i zvjeradi, navlastito da znađe kako valja plemenitu divljač gojiti, a grabežljivce tamaniti i da pozna i znađe rabiti razne lovne sprave i lovna pomagala. Danas se sve to ne može samo u praksi naučiti, već valja i u lovstvu čitati i učiti.

Do sele bilo je kod nas u tom pogledu upravo za lugare težko, jer nije bilo nikakovih domaćih knjiga, iz kojih bi se to naučiti moglo. Nu u novije vrieme dobili smo dve nove knjige, koje su lih za poduku o lovstvu napisane i to „Lovstvo“ od g. prof. Kesterčaneka i „Lovdžija“ g. Ettingera.

Pošto smo već gore spomenuli zašto je u obće dobro, da bude lugar i valjan lovac, spomenuti ćemo od koje uzporedne koristi to biti može po samog lugara. Na mnogih mjestih ima danas uz lugare — jer isti često premao o lovstvu znađu — još i posebnih nadzirača lova. Ovakovi nadzirači lova obilaze iste srezove, koje i lugari, pa kad bi se lugari u lovstvu dobro razumjeli, mogli bi oni lako — u mnogih slučajevih — i posao tih lovnih nadzirača vršiti. Ovakav lugar dobio bi svakako od vlastnika lovišta

kakovu takovu nagradu, pa bi mu time pomoženo bilo, nu pomoženo bi bilo i samom lovovlastniku, kojega bi ovakov nadzor lovišta svakako manje stajao, nego da namješta nadzirače lih samo za lov.

LISTAK.

Nova društvena pravila i članovi II. razreda — lugari. U zadnjoj glavnoj skupštini našega šumarskoga društva, primljena su nova društvena pravila bez preinake, kako ih je društveni upravni odbor predložio. Prema tim novim pravilima raditi će društvo, čim budu ista od vis. kr. zemalj. vlade potvrđena. U ovim novim pravilima ima jedna točka, za koju neki misle, da ne će biti članovom II. razreda — lugarom — po volji. Ta točka društvenih pravila govori o tom, tko će u buduće dobivati «Šumarski list».

Polag starih pravila dobivali su svi članovi društva bez razlike i «Šumarski list» i «Lugarski viestnik». Polag novih pravila dobivati će članovi II. razreda samo «Lugarski viestnik». Ipak će polag novih pravila moći članovi II. razreda dobivati i «Šumarski list», ako plate povišenu članarinu.

Mnogi će pitati, zašto je to tako učinjeno? Mi ćemo u sliedećem obrazložiti i dokazati, da je to bolje za društvo i bolje za same društvene članove II. razreda.

Sve do sada plaćali su članovi II. razreda 2 for. u ime članarine na godinu, a dobivali za to i «Šumarski list» i «Lugarski viestnik» kao i članovi I. razreda, koji su plaćali 5 for. na godinu u ime članarine. Na svakoga člana II. razreda moralo je društvo nadplaćivati, jer će svatko lako pogoditi, da 12 svezaka «Šumarskog lista» i «Lugarskog viestnika» kroz godinu društvo više stoji od 2 for. Uza sve to su neki govorili, da je i članarina od 2 for. na godinu za mnoge lugare prevelika, jer da mnogi ima veliku obitelj, a vrlo malenu plaću. Tako i jest, jer ima doista lugara namještenih kod zemljjišnih zajednica, koji imadu vrlo malene plaće. Ima lugara kod zemljjišnih zajednica koji imadu i manje od 5 for. plaće na mjesec, a ipak su članovi društva. Ta kovim je i članarina od 2 for. na godinu prevelika, dočim je za društvo premalena, kad ono mora davati za 2 for. na godinu i «Šumarski list» i «Lugarski viestnik».

Sam «Šumarski list» donaša većinom takove članke, koje može samo onaj pravo razumjeti i s njimi se okoristiti, koji je učio velike škole, dočim su oni za mnoge lugare gotovo bez koristi. Upravo s ovog razloga odlučilo je u svoje vrieme društvo, da uz «Šumarski list» izdaje još i «Lugarski viestnik» naročito za članove II. razreda, tako, da budu i oni imali korist od toga i da budu imali list, u kojem će moći iznositi svoja opažanja, i svoje želje i tegobe.

Dok je društvo imalo još malo članova II. razreda, moglo je ono iz druge svoje imovine nadplaćivati na svakoga ovakovoga člana i davati mu za 2 for. na godinu «Šumarski list». Sada je društvo sagradilo veliku svoju kuću — Šumarski dom — u Zagrebu i pozajmilo u tu svrhu znatnu svotu novaca, pa mora na tu svotu plaćati kamate i odplaćivati u obročih i glavnici, osim toga ono daje podpore siromašnim udovam i djeci, ne može dakle još i na svakoga člana II. razreda nadplaćivati.

Da društvo odtereti sebe, a ujedno udovolji i želji, da se članarina članova II. razreda snizi na 1 for. na godinu, što će laglje plaćati nego

2 for., nu za to će u buduće dobivati samo «Lugarski viestnik», a ne još i «Šumarski list», kao do sada.

Pošto ipak imade članova II. razreda, koji imadu nešto veću naobrazbu i koji su bolje plaćeni, a i «Šumarski list» rado čitaju, to je za takove i u novim pravilima skrbljeno. Ovakovi članovi moći će na naročito želju dobivati osim «Lugarskog viestnika» još i «Šumarski list», nu zato će plaćati posebno, t. j. povišenu članarinu. Tako je najbolje, jer onaj, koji veću korist od društva ima, pravo je da i veći teret nosi.

Pošto nova društvena pravila po vis. kr. zemalj. vlasti još potvrđena nisu, a već je i nova god. 1899. došla, to će za ovu godinu, valjda još sve pri starom ostati.

Ovoliko društvenim članovom II. razreda na znanje, da se ne nadje tko, koji bi kazao, da društvo želi takove članove prikratiti ili možda čak zane-mariti. Nu kako je već prije rečeno, previše davati i još članarinu sniziti, to se ne slaže, jer pravo veli ona narodna — vuk sit i koza ciela biti ne može.

Konačno nam je spomenuti, da će se onda, kad se bude snizila članarina članova II. razreda od 2 for. na 1 for i oni samo «Lugarski viestnik» dobivati, strogo na to paziti, da bude «Lugarski viestnik» što bolji sadržajem, a da bude uz to svagda izašao na čitava pol tiskana arka, kako je odredjeno.

Pogibelj od hrčaka. U organu slav. gospodarskog društva čitali smo, da je ove godine bilo mnogo hrčaka u dolnoj Slavoniji. Bilo ih je mnogo i u onih krajevih, u kojih se do sele skoro ni vidjevali nisu. Pošto je hrčak u velikoj mjeri pogibeljan poljskim usjevom, to ga valja na svaki način tamaniti. Oblasti plaćale su za svaki komad malenu nagradu, što je sasvim u redu, i jer je to jedini način, kojim je moći sklonuti ljude, da se tamanjenjem hrčaka u velikoj mjeri bave. Kao najjednostavnije i najbolje sredstvo drže, ulievati vodu u jame hrčka, koji tad izlazi iz svog skrovišta, pa ga lako i palicom utuci.

Junačko diete. Čujemo da je u Otoku platio odrasli jedan čovjek diete, da će ga vuk. Diete je reklo, da se vuka ne boji i da će ga sikiricom, ako dodje. Čovjek je doista pred večer oponašajući vuka htio uplašiti diete, nu junačko diete uze sikiricu i doista udari čovjeka po glavi. Srećom da ga nije junačko diete jako ozliedilo.

Od kuda smo dobili domaću mačku. Svakomu je dobro poznata razlika između naše domaće i divlje mačke. Znadu sigurno, da domaća mačka ne potiče od naše divlje mačke, kako to neki misle. Iztraživanja su dokazala, da naša domaća mačka potiče iz Afrike. U Egiptu u Africi držali još davno prije narodjenja Isukrstova mačku kao domaću životinju i vrlo ju poštivali, a donesena je u Egitpat iz Nubije, gdje se još danas nalazi ta divlja nubijska mačka, od koje naša domaća mačka potiče. Valjda stoga, što ona tako marljivo tamani miševe. Smrću bi kaznili čovjeka, koji bi mačku ubio. I danas još mačku u Egiptu poštivaju, prem ju već ne drže svetom životinjom kao nekada. Već nekoliko stotina godina iza Isukrstova narodjenja poznavala se je mačka u mnogih predjeljih južne Europe kuda je iz Egipta donesena, nu u sjevernih predjeljih Europe bila je ona ljudem još ipak nepoznata. Tekar kasnije (prije 6—8 stotina godina) — kad su mnoge kršćanske vojske isle u svetu zemlju — Palestinu — u kojoj se je nekada Isukrst rodio i živio, donesli su kršćanski vojnici sa sobom i domaću mačku.

Pošto je imovina ljudi mnogo stradala od miševa, to su se mačke prvo vrieme u Europi mnogo cienile, za skupe novce prodavale, a težke su kazne stigle one, koji bi mačke — te toli koristne životinje — zlostavljavali ili čak ubijali. U mnogih predjeljih Europe bio je običaj, da mlada doneše u kuću

mačku, kao mnogo vriedni dio miraza. Ne navikle većoj studeni mnoge su mačke u početku pogibale, dok su se na veću studen naših predjela naučile. Ne ima dvojbe, da se je domaća mačka ponešto križala i sa našom divljom mačkom, jer doista mnoge domaće mačke pokazuju dosta sličnosti sa našom divljom mačkom, koja već od najstarijih vremena u naših šumah živi. Kasnije su se mačke u Europi u toliko umnožale, da im je ciena pala, dapače, da ih je badava dobiti moći.

Osim koristi, koju imademo od domaće mačke, što marljivo tamani miševe, imadu u nekih evropskih predjelih i tu korist, što krznom mačke rado podstavljuj zimsko odielo, pa ju toga radi naročito u velikih množina goje.

Vriednost ogrevnog drva. Od dobrogog ogrevnog drva zahtjevamo: da daje jaku i izdašnu vatru; da daje što manje čadje, i da goreći ne praska i ne pucket, već da mirno izgara. Svim ovim zahtjevom najbolje odgovara drvo grabrovo, bukovo i cerovo. Ove tri vrsti drva imadu s toga od svega ogrevnog drva najbolju cenu, a jer su im svojstva i vrednost jednakia, imadu s toga i sasvim jednaku cenu u svih onih krajevih, gdje su ove tri vrsti ogrieva ljudem dobro poznate. U naših predjelih većinom je dobro poznata grabrovina i bukovina, nu slabije je poznata cerovina, jer je manje ima. Pošto je cerovina polag svoje ogrevne snage jednaka bukovini i grabrovini, nije dakle pravo, što cerovinu mješaju sa drugom hrastovinom i samo ju tako plaćaju kao i hrastovinu. Uz ove tri vrsti drva stoje kao nešto manje vredne jasenovina i javorovina, prem su i ovo još vrlo dobre vrsti ogrevnog drva. Dobro je ogrevno drvo i brezovina, prem je nešto manje ogrevne snage od ovih netom spomenutih. Hrastovina računa se već medju lošijem vrstama ogrieva. Ipak je mlada i zdrava hrastovina samo za po prilici 20% manje ogrevne snage od najboljeg ogrevnog drva, pa tako se i plaća. Da se hrastovina obično mnogo slabije plaća nego li bukovina ili grabrovina, uzrok je samo taj, što se hrastovo ogrievi pravi većinom samo od onoga natrulog granja i deblovine, koje se kao tehničko drvo upotrijebiti ne može, a svakomu je poznato — a i izražavanja su dokazala — da je mlado drvo uvek veće ogrevne snage od staroga, ma inače i zdravoga.

Briestovina bolje je ogrevno drvo od kestenovine, a najslabije su ogrevne snage mekane listače. Nu i mekane listače sve jednakao kao ogrievi ne vrede. Najslabije ogrievi daje vrbovina, dočim je jalševina već nešto bolje ogrevne snage. Četinjače davaju vrlo žestoku vatru i dobro gore zbog množine smole, koju u sebi sadržavaju. Nu vatra četinjavoga drva nije izdašna, s toga se ogrievi četinjača toliko ne cieni, koliko ogrievi ponajboljih vrsti tvrdih listača. Nu još ima i drugih razloga, s kojih se ogrievi od četinjavog drveća za loženje rado ne rabi, i to, jer praska i pucket kod izgaranja i što zbog smole previše čadje daje. Pošto je i onako svakomu pezuato, da sirovo drvo ne daje toliko topline koliko suho, s toga bi se svagdje nastojati moralo, da se ogrevno drvo što bolje posuši. U predjelih močvarnih, moralo bi se s toga ogrevno drvo već u samoj šumi tako slagati, da se što bolje od zemljištne vlage očuva. Sumarsko, navlastito lugarsko osoblje, moralo bi više puta ljude na to sjetiti i podnjeti ih o shodnom slagaju ogrevnog drva. U mnogih šumah, koje su na močvarnom tlu ili su malim povodnjama izvržene, slaze se ogrevno drvo često na posebni način, tako, da od vlage ne strada. Donjeti ćemo možda u kojem od budućih brojeva sliku, iz koje će se ovakav shodan način slagajuša lako razabrati moći.

Obični i t. zv. šumski hvat ogrevnog drva. Kako je poznato, razumjeva se danas pod jednim metričkim hvatom na šumsku složenu ogrieva

kup ogrievnog drva dugačak 4, a visok 1 metar, kod duljine ejepeanica od 1 met. Pod šumskim hvatom razumjeva se pako inače isto takov kup, nu kojega je visina ne 1, već 1·1—1·25 m. Kod visine od $1\frac{1}{4}$ metra ima dakle u tako zvanom šumskom hvatu za čitavu četvrtinu više drva, nego li u običnom hvatu. Taj višak zove se «nadmjera», a daje se vele stoga, što se sirovo drvo sušenjem stegne, što vozari putem nešto izgube, nešto se raznese i t. d. pa da onaj, koji drvo kupi, doista dobije hvat puno mjere. Da se vidi, kolika je «nadmjera» opravdana, kušalo se je, za koliko će se jedan hvat, dok se u šumi dobro prosuši, stegnuti i sleći. Dokazalo se je, da se je takav hvat slego za 5—6 centimetara. Uzmemo li, da se kod izvoza nešto izgubi, bila bi nadmjera samo od 10 ili najviše 15 centimetara opravdana, nipošto pako nisu opravdane nadmjere od 25 i više centimetara, kakove se više puta traže i davaju.

Potrošak ogrievnog drva i otvorena ognjišta. Da se ogrievno drvo što bolje štedi, izumljeni tako zvani štednjaci (Sparherd), u kojih ne izgori toliko drva, koliko na otvorenih ognjištih. U naprednih zemlja napustili su ljudi otvorena ognjišta i uveli štednjake obćenito. Da su se štednjaci tako brzo razprostranili, nije k tome doprinjela samo nestaćica ogrieva, već su mnogo k tomu dopriniele i oblastne naredbe, kojima su u tih zemljah ljudem zabranjena otvorena ognjišta, a naložena poraba štednjaka. Ova je naredba blagotvorno djelovala i na šume, jer već one nisu toliko stradale od ljudi. Pošto je i kod nas još uvijek po selih mnogo otvorenih ognjišta, morali bi se ljudi upućivati, da napuste otvorena ognjišta. Shodnom poukom u tom smislu mogli bi u prvom redu djelovati lugari, nagovarajući ljude da uvedu štednjake. Ovakо bi i sami sebi pomogli, jer bi bilo tada sjegurno mnogo manje šumskih kradja i šteta nego li dosele, pa bi im i laglje bilo šumu čuvati. Da se danas mnogo više ogrievnog drva treba nego li prije, i da uslijed toga šume mnogo stradaju, najviše je k tomu doprinesla dioba mnogobrojnih seljačkih zadruga kao što i nerazložni potrošak ogrieva na otvorenih ognjištih.

Najbolja vrst drveća za pošumljenje kraša. Ima tomu već kojih 30 do 40 godina, što se je počelo raditi na tom, da se golo stienje i kamenje poznato pod imenom »krš« ili »kraš« opet ozeleni. Najprije se je počelo raditi u austrijskih pokrajina: Kranjskoj, Gorici, Gradiškoj i Istriji. Kasnije počelo se ponovnim gojenjem šuma i na našem hrvatskom krašu, koji se sve od Rieke pak do dalmatinske granice uz more u svojoj najvećoj golotinji širi. Kušalo se je s mnogimi vrstama drveća, nu malo se je vrsti moglo uzdržati. Pošto je na krašu tek samo u pukotinama izmedju kamenja malo zemlje, a uz to biesni — navlastito u zimi i proljeću — jaki sjeveroistočni mrzli vjetar poznat u tih kraških predjelih pod imenom »bura« ili »bora«, dočim ljeti vlada nesnosna žega, a kiše po više mjeseci ne ima, to su se većinom mlade biljke već u prvoj godini posušile. Iza mnogih pokusa, učinjenih sa raznovrstnim drvećem, došlo se je do toga, da od sjeteve na krašu skoro ništa ne ima, da je sadnja mlađih biljka, uzgojenih u šumskih vrtovih, kud i kamo bolja. Od svih pako vrsti drveća pokazao se je najboljim crni bor i to tako-zvani austrijski crni bor (Oesterreichische Schwarzkiefer, Pinus austriaca). Starih šuma crnoga bora ima mnogo u pokrajini naše monarkije gornjoj i dolnoj Austriji, pa je odatle ovaj bor i svoje ime, »austrijski bor«, dobio.

Da je ovaj crni bor najbolji za pošumljenje kraških goleti, ima se u prvom redu pripisati njegovom, odmah u prvoj mladosti, vrlo dugačkom korienu. Već sa 2—3 godine imade ovaj bor koriene do 1 metar dugačko, pa uslijed toga odoljeva bolje dugotrajnoj suši, nego li i jedno drugo drvo. To koriene kasnije sve dublje prodire u zemlju, stoga mogu nešto starije biljke crnoga bora i najdugotrajnijoj suši i od više mjeseci, kakova je primjerice minuloga ljeta u našem primorju vladala, još dobro odoliti, a da im se ko-

rienje sasvim ne osuši. Pokraj ovoga dobrog svojstva, ima crni bor još i drugih dobrih svojstva, koja ga čine za pošumljenje kraša osobito prikladnim. Medju takova dobra svojstva mora se ubrojiti to, što crni bor lahko i najveću studen i najveću žegu dobro podnaša. Crni bor ne strada stoga ni od zloglasne »bure«, a ne strada ni od najveće žege, a i kod skoro sasvim suhog zraka ne počinju se njegove iglice osipavati.

Ako i ne ima drvo crnoga bora onakove vrednosti, koju ima hrastovina, ili čak jelovina i smrekovina, ipak je drvo crnoga bora dosta dobro gradjevno drvo, a zbog velike množine smole, koju u sebi ima, daje drvo crnoga bora dobro ogrevno drvo. Na krašu to dvostruko mnogo vredi kraj obćenite nestasice na ogrevu. Istina je doduše, da šume crnoga bora neće na krašu nikada osobito mnogo vrediti, i da ne će na krašu biti tako liepih stabala tog drva, kao u njegovoj pravoj domovini gornjoj i dolnjoj Austriji, gdje taj bor naraste krupan, a stabla mu budu do 30 i više metara visoka. Još nam valja spomenuti jedno — navlastito za kraš — dobro svojstvo crnoga bora. To se dobro svojstvo crnoga bora sastoji u tom, što crni bor osobito popravlja tlo, kao gotovo nijedno drugo drvo. Iglice su mu krupne, dugačke — skoro dva puta tako dugе, kao u našega običnog bora (europa) i težke. Vjetar ih ne može stoga lako raznašati, one se polako raztvaraju, pak već za kratko vrieme pokriju do sele golo kamenje, a kako polagano trunu, stvaraju plodnu zemlju crnicu ili tako-zvani pitomi šumski humus. Ne ima sumnje, da će se na ovakovom tlu, na kojemu se je uzgojila šuma crnoga bora, moći kasnije gojiti i plemenitije vrsti drveća, koje inače bolje tlo trebaju. Dužnost je dakle svakoga domoljuba — navlastito šumari i lagera — da se crni bor što više u šumskih vrtovih na krašu goji i tada u branjevine presadiju, nu neka se uzimaju što mладje (1—2 najviše 3 godine stare) biljke, jer se starije biljke težko vade i presadiju, a slabo primaju. Visoka kr. zemalj. vlada dieli po krašu većinom biljke crnoga bora medju ljude, da ga u šume presadiju, da bude kraš i opet zelen, kao što je nekada bio.

Pravo doba za trovanje grabežljivaca. Sada nastaje pravo doba za trovanje raznovrstne grabežljive zveradi, jer pravoga uspjeha od trovanja ne ima nego zimi, kad zapane snieg. S razloga, što već dve godine nije bilo mnogo sniega, čujemo, da su se grabežljivci, navlastito lisice, po naših šumah vrlo umnožale. Valja stoga ove zime sve za trovanje istih prirediti. Doduše i ova je zima nekako bez sniega započela, nu jer joj je svršetak još daleko, ima nade, da će još sniega dosta biti. Ima doduše i drugih sredstava za tamjanjenje grabežljivaca, nu za naše predjele, gdje ih je upravo previše, jedino im je moći trovanjem na put stati, da se na štetu plemenite divljači prekomjerno ne umnože. Ipak valja kod trovanja strogo se držati propisa, da ne nastrada onaj, koji truje i da ne stradaju drugi ljudi i njihova imovina. Ne možemo stoga preporučiti takov način trovanja, da otrovana meka bude i preko dana vani, već ju valja, ako je ikako moguće, svaku večer podmetnuti, a još prije zore pobrati i na sigurnom mjestu — najbolje pod ključ — spraviti. Jedino na ovakav način moći će se raznim neprilikam kod trovanja izbjegći, navlastito da ne stradaju kašnje svinje u žiru i paši. Samo se po sebi razumjeva, da onaj, koji trovati hoće, mora dobiti dozvolu od nadležne oblasti ili gradskog poglavarstva, da ne bude imao možebiti daljnih neprilika.

Sadržaj. Lugar kao lovac. — Listak: Nova družvena pravila i članovi II. razreda — lugari. — Pogibelj od hrčaka. — Junačko diete — Od kuda smo dobili domaću mačku. — Vrednost ogrevnog drva. — Obični i t. zv. šumski hvat ogrevnog drva. — Potrošak ogrevnog drva i otvorena ognjišta. — Najbolja vrst drveća za pošumljenje kraša. — Pravo doba za trovanje grabežljivaca.

God. V.

Prilog k br. 3. „Šum. lista“.

1899.

Hrastove šume guljače.

Hrast je doista plemenito drvo. Riedko koje drvo daje čovjeku toliko koristi koliko hrastovo. Ne samo, da je hrast drvo, kojega ljudi kod nas ciene i drvo mu za svašta upotrebljuju, već je hrastovina takova roba, za koju ima uviek prodje i u stranom svetu, pa se hrastovine od nas još i više u strani svjet izveze, nego li kod kuće potroši. Nu nije hrastovina samo cijenjeno drvo, već nam hrastova šuma daje dobar žir, mnogo bolji od bukovog, a i češće rodi hrastova šuma žirom od bukove; osim toga ima u hrastovoj šumi paše, kao u nijednoj drugoj; konačno nam daje mlada hrastovina izvrstnu koru, koju mnogo trebaju kožari, da njom kožu stroje. Na ovo se posljednje želimo u ovim redcima naročito obazrieti.

Poznato je, da svaka hrastova kora jednak je vredni. Najbolje ciene kožari mladu još sivu, gladku i svjetlu hrastovu koru; dočim tamna, razpucana i hrapava kora, ma bila ona i od mlađih hrastića, mnogo manje vredni. U onoj prvoj ima više trieslovine, pa se za to bolje ceni i plaća.

Najbolja je kora mlađih hrastića, koji su uzrasli po malenih brežuljcih, gdje nije previše vlage. Tamo, gdje ima mnogo vlage, dakle u lugovih, već je i mlađo hrašće obraslo mašinom i lišajem, s toga takovu koru kožari ne vole. Bolja je dakle kora hrasta

kitnjaka, koji po brežuljčih raste, nego li kora hrasta lužnjaka, koji se po močvarnih lugovih nalazi.

Hrastići, koji rastu po brežuljčih s južne i jugo-zapadne strane, dakle hrastići, koji rastu na najtopljih mjestih, davaju najbolju koru, jer je u njoj najviše trieslovine. Izkustvo i iztraživanja dokazala su, da je na toplijih i sunčanih strana u hrastovoj kori više trieslovine, nego na hladnijih i zasjenjenih mjestih. Sama trieslovinu, to je onaj opori i trpki sok, kojega čutimo, ako hrastovu koru grizkamo. Tako ju grizkaju kožari, da prosude kakova je, pa što je ona bolje trpka, to je za kožara bolja, jer je u njoj više trieslovine.

Pošto se hrastove kore dosta treba, to su mnogi šumoposjednici odlučili, da će svoje hrastove gajiće tako sjeći, da se može iz njih što bolja kora dobivati. U tu svrhu najzgodnije su hrastove šumice, koje rastu po brežuljčih na sunčanih mjestih i koje nisu preguste. Pregusti gajići ne davaju tako dobre kore, kao oni, koji se u nešto redjem sklopu uzgajaju. S toga neka se ne goje u pre-gustom sklopu hrastici, iz kojih želimo hrastovu koru za stroj-barstvo dobivati. Isto tako ne valja puštati takove šume, da ostare. Pošto se takove šume ne goje iz sjemena kao visoke šume, već kao nizke, koje se iz panjeva pomladjuju, to ih je najbolje sjeći u dobi od 10—20 godina.

Što se same kore tiče, bolja bi bila kora od mlađih, dakle 10 godišnjih hrastova, nego li ona od 20 godišnjih. Ipak se sjeku takovi hrastici u dobi od 15—20 godina zbog toga, što se onda već i samo drvo — jer je malo starije i krupnije — bolje prodati može.

Dočim ostale nizke šume sječemo u jeseni i ranom proljeću, dok još drvo nije u mezgri — da se što bolje pomlade — moramo hrastove šume guljače sjeći upravo onda, kad je drvo u najvećem soku, jer je tada u njoj najviše trieslovine, a osim toga ona se i najlaglje guli. Ovakove hrastove šume moraju se dakle sjeći koncem travnja ili početkom svibnja. Tako se i čini.

Kod nas je običajno ondje, gdje ovakovih šuma guljača ima, drvo ponajprije oštem sjekirom posjeći, doljnje grane tik debla okresati, deblo u trupčiće od 1—1 $\frac{1}{2}$ metra razpiliti i tad koru sa takovih trupčića (kusića) oguliti.

Kod guljenja mora se paziti, da se kora što laglje oguli i po njoj ne kvaca, jer se inače gubi trieslovinu i kora na vrednosti gubi. S toga razloga mora se gledati na to, da se trupčići odmah, svakako još istoga dana ogule. Da se trupčići tek sliedećega dana gule, već bi se teže gulili, moralo bi se kvacati, a to ne valja, kako je već prije spomenuto.

Kad se je kora ogulila, tada se ona mora oprezno u šumi osušiti. Da se kora dobro osuši, pa da se je ne primi pljesan, ili da ne pokisne tako, da bi kiša trieslovinu izprala, mora se ona čuvati od kiše i od zemljištne vlage. U tu svrhu ne smije ona s naličja t. j. sa nutarnje strane pokisnuti, a niti se smije položiti kod sušenja na zemlju. Najobičnije suše oguljenu koru tako, da se zabiju u zemlju po dva i dva stupčića, koji imadu s gornje strane naravnu kvačicu i na to položi priečka ili štap kao ražanj. Sada se položi kora na tu priečku tako, da dodje samo s jednim krajem na zemlju, dočim drugi kraj gleda u vis. Kora je naslonjena koso, a izvržena je kiši samo s lica, a to joj ne može škoditi, tim više, što se voda odmah ociedi.

Kad se je kora dobro prosušila, tada ju istom iz šume izvoze. Razumljivo je, da je samo sušenje kore sa dosta velikimi potežkoćami skopčano, jer upravo u to doba godine često kiši. Znade se dogoditi, da je kora već suha, pa jer se možda odmah ne do spiye, da se izveze, pokisne ona opetovano i mora se po više puta na novo sušiti. Zbog ovih neprilika kod samoga sušenja kore, došli su neki na to, da bi bilo zgodno u šumi napraviti jednostavne suše i u takovih koru pod krovom sušiti. Učinjeno je to na nekih mjestih u Njemačkoj, gdje mnogo takovih šuma guljača ima. Ipak je taj način sušenja preskup, pak se navlastito za naše predjeli ne bi preporučiti mogao. Najbolje će s toga biti, hrastovu koru oprezno u šumi sušiti, bez ikakovih daljnih naprava i troškova.

Da se bude kora već u samoj šumi bez osobitog opreza i ikakovog troška lahko sušiti mogla, pokušali su neki sa sliedećim načinom sušenje. Hrastić ne valja posjeći, već ga najprije kraj zemlje prstenasto oguliti. Po tom neka se kora oštrim nožem odzgora, koliko se doseći može, pa sve dole do prstena na kajiše razreže i tada takovi kajiši odzdola prema gore ogule, tako, da s gornjim krajem na drvu visjeti ostanu. Da se ne budu ovakovi kajiši kore mogli sfrkati, neka se odzdola saberu i slamom ili gužvom uz stablo na rahlo privežu. Ovako će se kora za više dana prilično prosušiti, pa se tada može odrezati i iz šume izvesti. Sad se istom oguljena stabla gladko odsjeku, razrežu i u hvatove slože. Ovaj je način ipak samo u nekih predjelih običajan, nu kod nas nigdje.

Kora, kako se u šumi osuši, nije još tako suha, da bi se odmah rabiti mogla, već se ona mora još kod kuće pod krovom sasvim osušiti, da svu vlagu izgubi. Ovako kako se kora u šumi prosuši, zove se „na šumsku prosušena kora“ i kao takova dolazi u trgovinu.

Pošto sva kora jednake vrednosti ne ima, to se ona mora, čim se je na šumsku prosušila, odabrat i sortirati, pa se razvrsta u dva ili tri razreda.

U prvi razred meće se najbolja i po tom najsukuplja, a u zadnji najgora kora, koja se i najslabije plaća. Koru I. razreda zovu trgovci „prima“, II. razreda „sekunda“ roba. Ima li još i III. razred, tada se takova roba zove „tercija“. Za naše predjеле dosta je, da se razlikuju dvie vrsti „prima“ i „sekunda“ (secunda).

Kora se prodaje obično po težini, redje po množini, da se složi u svežnje ili prostorne metre. Jedan i drugi način prodaje ima svojih velikih mana. Kod prvoga načina moglo bi se sljepariti, da se kora malo vodom poškropi, da bude teža i da po težini više iznese, a ipak znamo, da kora, što je bolje suha, više vriedi. Kod drugoga načina to je opet zlo, što je težko moći prosuditi, koliko je kore u svežnju ili u prostornom metru. Naslaže li se ona rahlo, biti će je mnogo manje, nego kad se gusto slaže. Ipak radje kupuju kožari i trgovci koru po težini, pa samo dobro paze, da li je dosta suha.

Akoprem imade kod nas dosta kožarâ, koji već od starine kože preradjuju, pak i jedna ogromna tvornica u Zagrebu, koja je jedna od najvećih kožarnica u čitavoj Austro-Ugarskoj, ipak je zadnjih godina ciena kore počela padati. Razlog je tomu taj, što su u zadnje vrieme počeli u kožarnicah rabiti mjesto hrastove kore trieslovni ili taninski ekstrakt. Taj je taninski ili trieslovni ekstrakt gusta tekućina tamne boje poput katrana, koja se dobiva kuhanjem iz hrastovih odpadaka, jer trieslovine ili tanine ne ima samo u hrastovoj kori, već i u samom drvu.

Kako ima kod nas mnogo starih hrastovih šuma i mnogo se hrastove robe svake godine u tih šumah izradi, ima i sila hrastovih odpadaka, pa tako nije ni čudo, da se je u zadnje vrieme kod nas više tvornica podiglo, koje takav taninski ekstrakt u veliko proizvode i čak u daleke zemlje prodavaju. Ima danas više takovih tvornica, a najpoznatije su ona u Zupanji i ona u Mitrovici u Slavoniji. Uza sve to hrastova se kora još dosta u štrobabarstvu rabi, a osim hrastove kore troši se kod nas još prilična množina smrekove kore, a još više jalševe (johine) kore, koju naši opančari najviše trebaju.

Lugarev pas.

Medju mnogimi životinjami, koje čovjek drži i koje ga u njegovojoj borbi za obstanak podupiru, zauzima jedno od prvih mjesto pas. Tomu se ne moramo čuditi, kad znamo, da upravo ni jedna druga životinja nije čovjeku svojem gospodaru tako vjerna kao pas. Već od najstarijih vremena bio je uz čovjeka pas kao

njegov najbolji i najvjerniji drug, koji mu je često i preko samog groba vjeran bio, tako da je odatle nastala rječenica gotovo u svih naroda, kojom se bezuvjetna vjernost označiti hoće, da se kaže: „vjeran kao pas“.

U najstarije vrieme, gdje je vrlo malo ljudi na zemlji bilo i oni se gotovo jedino od lova hranili, nije bilo za čovjeka koristnije životinje od psa. Nu i kasnije, kad su se stali ljudi baviti obradnjivanjem zemlje, raznovrstnimi zanati i trgovinom, ostao mu je pas i nadalje vjeran drug, kojemu su mogli povjeriti sebe i svoju imovinu, da ju bolje čuva od najvjernijeg stražara.

Priviknuo pas čovjeku, a i čovjek psu, tako da psa kao vjernog pratioca čovjeka svagdje s njim nalazimo: u predjelih naših, na jugu, a i na skrajnjem sjeveru, gdje čovjek bez psa ni živjeti mogao ne bi; jer on ga tamo pomaže u lovnu; on ga brani od raznih neprijatelja; on ga vozi po onih ogromnih pustih poljana pokrivenih vječnim sniegom i ledom, na kojima živi.

I kod nas mnogi ljudi vrlo vole psa; mnogi ga nuždno trebaju, da im brani kuću i imanje, nu najpotrebitiji je pas lovcem, šumarom i lugarom, i to lovački pas.

Ima pasâ u obće kojekakvih vrsti, a i samih lovačkih pasa ima više vrsti, koje bi našim lugarom preporučiti mogli, da ih drže. Svaki, koji se i koliko lovom bavi, znade, da su za naše predjele najvažnije samo tri vrsti lovnih pasa, i to: prepeličari, kopovi i jazavčari. Pošto kopovi i jazavčari, čim na friški trag dodju, odmah goniti stanu, to se svagdje ondje, gdje i koliko više divljači ima, navlastito zeceva, jarebica, gnjetlova i t. d., može samo pas prepeličar preporučiti. Ne samo stoga, što se taj pas najviše uz čovjeka drži, već što je i najdarovitiji ili kako se obično veli, najpametniji. Taj se pas dade dobro za lov izučiti ili dresirati, pa kad je dobro dresiran, ima ga gospodar svagda sasvim u ruci. Ne će on bez dozvole ni tražiti, a kamo li goniti i štektati. Toga dobar prepeličar u obće ne čini, jer ako već traži, traži mirno, a našav divljač, on se pred njom mirno zaustaviti mora, pa će ju samo na zapovjed lovca dići, a progoniti samo onda, kad mu gospodar naročito naloži — kad je ranjena. Sa ovakovim psom može lugar hodati po svom srezu i za lovostaje, dočim bi kopova ili jazavčara većinom na uzici za sobom voditi morao. U većini slučajeva biti će najbolje, da lugar drži prepeličara. Pošto ima prepeličara duge i kratke dlake, a ovi se opet luče na takove njemačke i englezke pasmine, to ih dakle ima u glavnom četiri vrsti. Englezki prepeličari, bili oni duge ili kratke dlake, žestoki su i nagli, a uz to to slabiji, stoga se lugarom bolje preporučiti mogu prepeličari t. zv. njemačke pasmine, koji su mirniji, a tvrdji, a ima ih kao i

ngležkih duge i kratke dlake. Za močvarne predjele svakako su mnogo bolji prepeličari duge dlake, dočim su kratkodlaki bolji za predjele brežuljaste i visoke. Gdje ne ima vode, neka se ne drži dugodlaki prepeličar, jer ne samo da se on u lovnu brže umori, već je i nečist, kad se ne ima gdje da okupa, a to mu je nuždno.

Akoprem smo gore spomenuli, da je prepeličar najbolja vrsta psa za lugara, ipak ima predjela, za koje bolje odgovara i za lugara kopov, a kad kada i jazavčar. Po kršnih predjelih, gdje su velike gudure i silno grmlje i korov, a malo je divljači, bolji je kopov, a za malene srezove, pa gdje se lugar bavi tamanjenjem lisica i jazavaca, jazavčar.

Svakako bilo bi dobro i zbog vlastite sigurnosti lugareve, da on ima svagda uza se dobroga i vjernoga psa. Bude li se lugar nakon napornog hoda sjeo, pa možda zaspao, ili kad čeka u zasjedi šumske kradljivce, vjeran će mu pas dobro doći. On će nad njim bediti, bude li zadremao, on će ga na svaku pogibelj za vremena opreznim učiniti, a dodje li do sukoba sa šumskimi kradljivci ili zvjerokradicama, on mu svoje obrane sigurno uzkratiti ne će. Što da rečemo o tom, kako će se pas za svoga gospodara zauzeti, ako mu se desi kakovo zlo, da se gdje sruši i slomi nogu, zaostane u dubokom snieg i t. d. Znam, da će mnogi lugar znati o svom vjernom psu koju liepu erticu kazati, pa ako je takova, da bi njegove sudrugove zanimati mogla, draga će nam biti ako ju u „Lugarskom viestniku“ priobći.

Kao što smo u našem članku priobćenom u I. broju ovoga lista izrazili naše mnjenje, da bi u interesu samoga lugara i njegove službe bilo, da on bude i vješt lovac, tako velimo i sada, da lugaru spada pas kao i puška. Jedno i drugo nuždno mu je zbog vlastite sigurnosti, a donekle i zabave. Bude li lugar znao pse dobro dresirati, moći će više puta i tim štogod privrediti i poboljšati si svoje stanje, jer ima mnogo lovaca, navlastito t. zv. „nedeljnih lovaca“, koji ne imaju vremena ni prilike, da si sami dresiraju svoje lovačke pse. Rado će oni štogod žrtvovati, da im tko psa izobrazi, a zgode k tomu ima — ako ima slobodnog vremena — lugar, kao riedko tko drugi.

LISTAK.

Osobne viesti.

Premještenja. Tomo Gjurašević kr. nadlugar premješten je iz Krapine šumarskom odsjeku kr. zemalj. vlade, za obavljanje pisarničkih poslova. Adolf Leo kr. nadlugar premješten je iz dolj. Stubice u Samobor. Tomo Bradač kr. nadlugar premješten je iz Samobora u dolj. Stubicu. Mijo Banišić kr. nadlugar premješten je iz Krapine u Netretić.

Umro je, dne 20. siječnja t. g. u Rastovcu, umirovljeni lugar imovne obćine križevačke: Samojo Bošan u 67. godini dobe svoje.

Pokojnik službovao je tako rekuć od postanka imovne obćine pošteno i savjestno, na zadovoljstvo predpostavljenih, te je bio obće štovan i poznat.

Zadnje vrieme, počam od god. 1892., proživio je na svom posjedu u Rastovcu uživajući mirovinu, koju je pošteno i zaslužio; a da je bio i tada radi svog poštenja u narodu obljubljen i uvažavan, dokazom je, što je u miru obnašao čest obćinskog podnačelnika i kulturnog viečnika.

Tijelo milog pokojnika odpratismo iz kuće žalosti u nedjelju, t. j. 22. o. mj. na vječni pokoj.

Sprovodu prisustvovalo je cekolupno lugarsko osoblje VII. šumarije u Grubišnom polju sa svojim upraviteljem, cekolupno činovništvo obćine Ivánovovo selo i dr., ter bezbroj naroda iz Rastovca i okolice.

Vječni mu pokoj!

Različite viesti i svaštice.

Nenadano se sreo sa veprom i ubio ga. Dne 9. veljače 1899. obilazeći svoj srez Brzaja br. 11. šumarije Pitomača držav. šuma Bilo, nadošao sam slučajno na divljeg vepra, na kojega sam odmah opalio jedan hitac u blizini od 15 do 20 koračaja u sredinu trbuha, ter mu sva droba unutri prošupljao. Vepar se na to legne, ter se je počeo, dok se je malo osvjestio, spremati na svog neprijatelja (mene). Ja ga dočekah uz bukvu i drugi hitac opalim u sred čela. Srušio se, i opet se je na boj spremao, dok ne dobije i treći hitac u čelo i onda leže, ter ga dotukoh jednim bukovim kolcem, dočim ja u sebe više niti jednog hitca (patrone) imao nisam. Olovo je bilo kao za srndače. Veličina kože 180 cm., a visina na noguh 95 cm. Budući da nisam imao pri ruci novu vagu vagnuo sam ga na staru bečku vagu, ter je čist vagao 150 fanti. Biele džigerice sa srcem 5 fanti, a crne džigerice $6\frac{1}{2}$ fanti. Star je mogao biti do 6 godina i sasvim mršav (mužak). Petar Glavač, kr. drž. lugar.

Zaključni račun lugarske mirovinske zaklade imovne obćine križevačke za godinu 1898.

Imenito	Prihodi				Imenito	Razhodi				
	u gotovom novcu		u zadužnicah			for.	nč.	u gotovom novcu		
	for.	nč.	for.	nč.				for.	nč.	
Blagajnički prinos od godine 1897.	—	—	30.075	—	Zajmovi	2625	—	—	—	
Kamate	2042	85	—	—	Porez	16	95	—	—	
Prinosi članova . .	852	—	—	—	Biljeti	2	50	—	—	
Prinosi imovne obćine	50	—	—	—	Povratai	27	79	—	—	
Prinosi od 2 utemeljitelja	100	—	—	—	Predujmi	2079	14	—	—	
Predujmi	129	83	—	—	Zadužnice	—	—	1.400	—	
Globe	74	—	—	—	Ostatak zadužnica .	—	—	31.300	—	
Odplate glavnice .	1445	—	—	—						
Najam od kuće u Stupovači .	57	70	—	—						
Primljene zadužnice .	—	—	2625	—						
Ukupno	4751	38	32.700	—	Ukupno	4751	38	32.700	—	

U Belovaru, 31. prosinca 1898.

Predsjedništvo lugarske mirovinske zaklade imovne obćine križevačke.

Zaključni račun lugarske mirovinske zaklade lugarah 2. banske imovne
Prihod obćine u Petrinji za godinu 1898.

Razvod

Blagajnički ostatak konzem g. 1897.	7888 for. 74 nč.	Konačni blagajnički ostatak konzem go- dine 1898.
Redoviti prinos Čla- nova za g. 1898.	331 " 99 nč.	
Novčane globe 1898.	18 " 50 "	
Prirasli kamati u go- dini 1898.	424 " 53 "	
Sbroj . . .	8663 for. 76 nč.	Sbroj . . .
Svota ova sastoji iz:		8663 for. 76 nč.
3 komada 4% hrv.-slav. zemljorazteretnice broj 0408, 0409 i 0411 po 1000 for.		3000 for. — nč.
5 komada isto takovih broj 0738, 0740, 0741, 0742 i 1043 po 100 for.		500 for. — nč.
1 štedovne uložnice, činovničke zadruge u Petrinji broj 116 u vrednosti		5163 for. 76 nč.
		Sveukupno kao gore .
		8663 for. 76 nč.

U Petrinji, 31. prosinca 1898.

Predsjednik:

V. Benak.

Tajnik:

Aleksander Ugrenović.

Obični bor i pošumljivanje pjeskulja u našoj Podravini. Već smo u broju I. ovoga lista od o. g. spomenuli, da je crni bor najbolji za kultiviranje kraških golieti, a sada nam je spomenuti, da je obični ili bieli bor (cmrok, *Pinus sylvestris*) osobito zgodna biljka za pošumljivanje pjeskulja, kako su to pokazali uspjesi oko kultiviranja pjeskulja u našoj Podravini.

Pošto je bieli bor drvo, kojega kod nas već od naravi dosta ima, to je moći do njegova sjemena lako doći i uzgojiti si gdje god u vrtu mlade borove biljke, koje se tada za presadjivanje rabiti mogu. Bieli bor ima takodjer već prvih godina dugačko korienje kao i crni bor, stoga je bolje uzimati mladje nego li starije biljke. Biljke po 2 najviše 3 godine stare, mnogo će se laglje primiti nego li starije, jer se starija biljka ne može iz zemlje tako izvaditi, da se ne bi korienje ozliedilo, a upravo bor ne trpi, da mu se korienje ozliedi. Ozliedi li se ipak kod vadjenja borovih biljka koja žila, valja ju oštrim škarama ili nožem odrezati.

Ovogodišnja zima i radnje oko pošumljivanja. Sve do sada pokazala se je ovogodišnja zima vrlo blagom, tako da po ravnicah i manjih gora sniega gotovo nigdje ne ima. Prema tome ovogodišnja je zima osobito zgodna i za radnje oko pošumljivanja. Akoprem se inače radnje oko pošumljivanja obavljaju u jeseni i proljeću, mogle bi se takove radnje i preko zime obavljati, kad ne ima ni sniega, a ni zemlja nije smrznuta. Ne imadu dakle pravo oni, koji misle, da se takove radnje svagda samo u jesen ili u proljeće obavljati moraju. Da se one pravilno kod nas u zimi ne obavljaju, razlog je samo taj, što je inače kod nas zemlja smrznuta i sniegom pokrivena, pa se takove radnje obavljati ne mogu. Ovogodišnja zima dozvoljava iznimke, pa bi osobito zgodna bila za pošumljivanje velikih plješina, za koje se inače ne može pravo naći vremena, da se kultiviraju.

Sadržaj: Hrastove šume guljače. — Lugarev pas. — **Listak.** Osobne viesti: Premještenja. — Umro. — Različite viesti i svastice: Nenadano se sreća sa veprom i ubio ga. — Zaključni račun lugarske mirovinske zadrage imovne obćine križevačke za godinu 1898. — Zaključni račun lugarske mirovinske zaklade lugarah II. banske imovne obćine u Petrinji za g. 1898. — Obični bor i pošumljivanje pjeskulja u našoj Podravini. — Ovogodišnja zima i radnje oko pošumljivanja.

Uredjuje Ivan Partaš, profesor šumarstva u Križevcima. Tisak C. Albrechta (Jos. Wittasek).

God. V.

Prilog k br. 4. „Šum. lista“.

1899.

O službovnom naputku za lugare.

Piše A. Kern, žup. šum. nadzornik.

U mom članku «Lugarski izpit», koji je otisnut u 11. i 12. broju «Lugarskog viestnika» od pr. god. raztumačio sam i dokazao, da je našim lugarom neobhodno potreban «Naputak za vršenje praktične lugarske službe». Takav naputak morao bi biti pisan tako, da u njemu nisu samo navedeni sami paragrafi raznih zakona i naredaba, nego bi trebalo, da su paragrafi takodjer i protumačeni na lakko shvatljiv način, tako da bi lugar znao te paragrafe ne samo upotrebljavati, nego da bi i shvaćao razlog i svrhu, u koju je taj paragraf stvoren.

Kada bi pojedini paragrafi bili tako raztumačeni, onda ne bi lugar bez razumjevanja — da čestokrat mehanički vršio službu, on bi tada znao povod i svrhu dotičnog propisa, on bi u nje bolje proniknuo i jer bi shvaćao službene propise, to bi on službu vršio kud i kamo većom voljom i marom, nego li to čini sada bez razumjevanja — naprosto za to, jer je u pojedinom slučaju tako, a ne drugče propisano.

Tako napisani «Naputak» narasao bi do prilično debele knjižice, a morao bi uz to biti napisan tako, da ga svaki lugar, bio vlastelinski, državni, imovni, občinski i t. d. može sa uspjehom rabiti.

Kada bi se još uz to, po državi, imovnim občinama i t. d. dodao još «Službeni naputak za lugare (Dienst-Instruktion), u kojem bi se točno navele sve dužnosti, koje lugar ima vršiti prema posebnim potrebama službe i uprave dotičnog šumoposjednika, onda bi za sada imali prilično sve, što je našim lugarom, uz dosada izdane knjige, za njihovu naobrazbu te točno i uspješno vršenje službe potrebno.

Za državne lugare imade nješto malo tih službovnih propisa u «Reglement für den Forst-Dienst in der k. k. Militär-Grenze» (Naputak za vršenje šu-

marske službe u Vojnoj Krajini» od g. 1860. i to u §§. 21.—33. Za imovno obćinske lugare imade nješto tih propisa u zakonu od 11. srpnja 1881. Izvadak toga otisnut je u Šum. kalendaru.

Nješto obširniji je «Službovni naputak za lugare Gjurgjevačke imovne obćine od 1. siječnja 1887.», a biti će, da je možda još koji šumsko-gospodarstveni ured imovnih obćina i vlastelinstva izdao takov obširniji naputak, nu ako da, to mi na moju žalost nisu poznati.

Najobširniji od meni poznatih je spomenuti naputak Gjurgjevačke imovne obćine, nu i on je nepotpun, a kako je pisan samo za lugare te imovne obćine, to je u mnogočem za druge lugare neuporabiv.

Navedene okolnosti i potreba prakse, sklonule su valjda g. nadšumara Trötzera, te je u sjednici upiavljuajućeg odbora šum. društva na 17. kolovoza 1897. stavio predlog: «Da se od strane društvene uprave razpiše nagrada za sastavak službovnika za lugarsko osoblje».

Glasom godišnjega izvješća tajnika šum. društva za g. 1896. usvojio je društveni odbor taj predlog, te ujedno umolio g. predlagacha, da sastavi i društvenom predsjedničtvu priobći sadržaj, koji misli, da bi taj službovnik obuhvaćati imao. Nakon toga da će se taj predmet ponovno predložiti upravljajućem odboru na pretres, te razpisati odnosni natječaj.

Kakovu daljnju sudbinu je taj predlog doživio ne znam, jer u «Š. 1.» ne ima o tomu nikakove dalnje vesti. Sudeći po tomu, bi reći da je dospio u zaborav, a to bi bila vječna šteta, jer je predlog umjestan, te zasluzuje, da se otme zaboravi i da se čim prije ostvari.

Ovim predlogom, a sjegurno i potrebom prakse potaknut, počeo je jedan g. sustručar pr. g. u «L. v.» pisati: «Službovni naputak za lugare». Na žalost nije ta krasna razprava dovršena, nu nadajmo se, da će vriedni g. pisac u svom radu uztrajati i tu veoma liepu razpravu dovršiti.

Sudeći po dosadanju načinu pisanja, biti će ta razprava pouka za lugare, kako treba da postupaju u pojedinom slučaju svoje službe, ona će biti po svoj prilici ono, za čim ide predlog g. nadšumara Trötzera t. j. »Rukovodj ili naputak za vršenje praktične lugarske službe».

Uz takav «Rukovodj ili naputak» treba nam, kako sam već naprvo spomenuo i «Službovni naputak (Dienst-Instrukcion), koji će prema raznim potrebama službe i uprave raznih šumoposjednika u obliku paragrafa točno propisivati naposebne dužnosti lugara.

Uvidjajući tu potrebu, kušao sam sastaviti takav «Službovni naputak» i to u prvom redu za lugare namještene kod zemljištnih zajednica (urbarnih obćina).

Obzirom na slabo predznanje većine lugare, morao sam ga napisati pri povjedajućim i lahko shvatljivim načinom, pak sam pri tomu nastojao, da taj naputak, izuzam njekoliko paragrafa, bude uporabiv i za lugare ostalih šumoposjednika.

Ciel naputak sastoji se iz 75 paragrafa, te je razvrstan u sljedeća poglavja: I. dio. Obćeniti propisi; II. dio. Propisi glede čuvanja šume; III. dio. Propisi glede obavljanja šumsko-gospodarsvenih posala; IV. dio. Medjusobno podupiranje u službi; V. dio. Službovno obćenje i VI. dio. Propisi tičući se lovstva.

Ciel taj naputak nije moguće ovdje priobći radi pomanjkanja prostora, s toga će za sađa priobći samo II. dio t. j. propise glede čuvanja šuma. Nавesti će ih onako, kako su u naputku t. j. u obliku paragrafa. Gdje pak budem držao za shodno dodati tumačenje, to će takovo navesti odmah iza dočasnog paragrafa, a tiskano sa sitnijimi slovi.

Gdje se u zaporki navadja (§. š. z.) to znači vidi taj §. šumskog zakona, a gdje je u zaporki (§. o. n.) to znači vidi § ovoga naputka.

II. dio toga naputka glasi:

§. 26.

Zateče li lugar koga u šumskom kvaru, tad imade najprije nastojati, da dalnji nastavak oštećivanja zaprieći.

Na to ima zatečenomu krivcu mirnim načinom predočiti kažnjivost počinjenog šumskog kvara i pozivom na postojeće zakone upozoriti ga, da će radi toga biti prijavljen.

Ne pozna li lugar osobno zatečenog krivca, tad ga ima upitati za ime, prezime, stališ i boravište. Uzkrati li krivac odgovor, ili misli li lugar, da mu je krivac kazao krivo ime, imade ga, ako se nebi njegova istovjetnost na ini način ustanoviti mogla i ako je to bez velikog izgreda moguće, uhititi i predati najbližem občinskom poglavarstvu (vidi §. 33. o. n.).

Sve, što si je štetočinac u šumi nepovlastno prisvojio, imade mu se, ako je ikako moguće, u svih slučajevih bez iznimke oduzeti, a samoga krivca iz šume odpraviti (§§. 55. i 56. š. z.).

Nadalje imade se štetočincu oduzeti orudje, koje je upotriebio prigodom kažnjivoga čina, zatim i orudje i ini pogibeljni predmeti (po §. 55. š. z. vlastan je lugar i onima, koje zateče u šumi izvan običih puteva sa orudjem, koje se obično upotrebljuje za izradbu i iznošenje šumskih proizvoda, ako se ne mogu valjano opravdati, oduzeti to orudje).

Zapljenjeno orudje i oružje ima se čim prije zajedno sa prijavom predati šumaru na dalnje uredovanje.

Ako je krivac posječena drva već na kola natovario, ili u tu svrhu priedio kola, tad se ima prisiliti, da ta drva odvezе do najbližega občinskoga poglavarstva, starešine ili inače pouzdane osobe, kojima se imadu ti proizvodi predati uz potvrdu u sačuvanje.

Ako krivac ne ima kola, ili ako je opaziv lugara prije nego li je drva natovario, na kolih iz šume pobjegao, tad imade lugar otići u bližnje selo, najmiti na račun šumovlastnika kola, te posječena drva dati dovesti do občinskoga poglavarstva ili na ino koje sjegurno mjesto — sve to samo onda, ako se je bojati, da bi ti proizvodi mogli inače izginuti. Pri tomu mora lugar uвiek imati na umu, da samo onda smije dati proizvode prevesti, kada je sjeguran, da će se prodajom istih pokriti barem troškovi prevoza.

Ima lugara koji misli da su sve učinili, kada su kriveca prijavili, te misle, da su oni lugari najbolji, koji imadu najviše prijavnica. Nu baš protivno je istina.

Treba u prvom redu nastojati zapriječiti, da se ne dogodi šumska šteta. Ako se je ipak već dogodila, ima se dalnje oštećivanje zapriječiti, te gdjegod je to moguće, treba oduzeti prisvojene šumske proizvode.

To vriedi za svakoga, a osobito je za siromaka to najveća kazna, koji se ne boji ovrh radi šumske štete, jer mu se ne ima što uzeti, pak se je badava mučio, bez da je polučio svoju korist.

Njekoji lugari u slučajevih kada naidju u šumi na ukradenu dasku, dugu i t. d. koje radi udaljenosti od sela ne mogu dati prenesti, običavaju tu robu sasjeći, samo da time štetočinac neima od svoga zlodjela nikakove koristi. Taj postupak nije doduše sa narodno-gospodarstvenoga stanovišta opravdan, ali prečesto pomaže, te se štetočinci okane u buduće krasti u tom srezu.

§. 27.

Ako se krivac nasiljem opire, ili ako se njih više sleti, tako, da je lugaru ne moguće zaplieni ukradene šumske proizvode i uapsiti kojega krivea, tad se ima obratiti na najbliže občinsko poglavarstvo (oružničku postaju, vidi §. 28. o. n.), koje je u tom slučaju dužno pružiti nužnu pripomoć, da se ukradeni šumski proizvodi zapliene, odnosno krivci uapse.

§. 28.

Oružničku pripomoć imade lugar putem šumara izhoditi kod kr. kotarske oblasti, nu u osobito silnih slučajevih i kada je pogibelj u odlaganju, ima se lugar, ako se kotarska oblast ne nalazi u sjedištu ili blizu sjedišta lugara i oružničke postaje, obratiti izravno na oružničku postaju, koja je u takovih slučajevih u smislu naredbe kr. naredbe kr. zem. vlade od 10. rujna 1887. broj 12461 ex 1896. dužna odazvati se pozivu lugara.

§. 27.

Zateče li lugar ljude, gdje se bave izradjivanjem ili izvažanjem šumskih proizvoda, te imade li razloga posumnjati, da su šumski proizvodi stečeni nedopuštenim načinom, tad on ima takove ljude obustaviti i pozvati, neka se izkažu, da su sumnjive šumske proizvode stekli zakonitim načinom.

Ako oni odgovor uzkrate, ili ako lugar misli, da je njihovo izkazanje nedovoljno, te ako nije probitačno, da se dotični šumski proizvodi ostave u njihovih rukuh, tad ima lugar te proizvode zaplieni i na sjegurno mjesto odpremiti.

Ako li lugar zatečenika poznaje, te ako zna, da isti medju imućnije ljude spada, tada je dovoljno, da točno izvidi, koliko je drva (po vrsti, sortimentih i omjerih) u sumnjivom posjedu dotičnika, da onda svu robu kvarnim čekićem pretuče i da napokon zatečenomu kaže, da mu je zabranjeno razpolagati sa timi proizvodi sve dotle, dok se ne dokaže, da je on te proizvode stekao zakonitim načinom.

Imućnjem se čovjeku za to ne trebaju ti proizvodi oduzeti, jer ako li ih medjutim i kamo odstranio, ima u njegovom imetu jamstvo, da će se odnosna šumska odšteta moći utjerati, što se kod siromaka ne bi moglo učiniti.

Na to se imade lugar odmah shodnim načinom uvjeriti, da li je njegova sumnja opravdana ili ne. Pokaže li se, da mu je sumnja opravdana bila, tad se ima po propisu dalje postupati. Ako li se pak lugar tom prigodom uvjeri, da su obustavljeni šumski proizvodi stečeni zakonitim načinom, tada ima o tom odmah obavjestiti dotičnu bivšu sumnjivu stranku i svu robu u svrhu uništenja prvašnjeg znaka, opet kvarnim čekićem pretući tako, da znak prvog udarca po prilici do polovice pokriven bude.

Ostane li dvojbeno, da su sumnjivi proizvodi stečeni zakonitim ili zabranjenim načinom, tad ima lugar o tom podnjeti šumaru izvješće, da isti može preduzeti shodna uredovanja, da se sumnja razbistri.

Ako lugar u šumi ili izvan šume nadje sumnjive šumske proizvode, tad ih ima pretući kvarnim čekićem, te kad bi se bilo bojati, da bi nestati mogli, imade ih odpremiti na sjegurno mjesto (§. 26. o. n.).

Lugar imade svojim kvarnim čekićem pretući svaki ukradeni šumski proizvod, na kojeg ma gdje naiđe, da šumar ili drugi lugar ako bi takodjer naišao na taj proizvod, zna, da je na taj proizvod već naišao jedan lugar, koji na taj proizvod ima opazku.

Po gotovo je to potrebno, ako je lugar kod tog proizvoda našao i dotičnog štetočinca, kojega će prijaviti. To je potrebno s toga, da ne bi možda drugi ili treći lugar, koji takodjer na te proizvode naiđe, takodjer sastavio prijavnici, te bi tako jedan štetočinac radi jedne te iste štete bio po dva ili tri put prijavljen.

§. 30.

Ako se pronadju tragovi, da je u šumi kvar počinjen, tada ima lugar uložiti sav svoj trud u to, da dotične krivce pronadje. U tu svrhu imade on opažene tragove progoniti dokle može.

Ako je osnovana sumnja, da su u kojoj kući sakriveni ukradeni šumski proizvodi, tad se ima o tom obavjestiti najbliže občinsko poglavarstvo, a u slučaju potrebe i šumar.

Na to se ima dotična kuća pretražiti u prisutnosti jednog ili više organa občinskoga poglavarstva, zatim kućegospodara ili barem kojeg člana njegove obitelji.

Ako ne bi nikog kod kuće bilo, tad se ima koji susjed pozvati, da kod pretrage sudjeluje.

Bez prediduće prijave občinskom poglavarstvu i bez sudjelovanja organa toga poglavarstva, ovlašten je lugar obaviti kućnu pretragu samo iznimno i to samo onda, kad je pogibelj u odlaganju i kad se krivac na činu zateče; ili pak kada dotičnika

poslije čina javna počera ili javno dovikivanje označe sumnjivim, da je šumski kvar počinio; ili napokon, ako se kod njega nadju stvari, koje od šumskoga kvara potiču, ili pak sudjelovanje kod istoga dokazuju (§§. 131. i 132. kaznenog postupnika od 17. svibnja 1875. te naredba kr. zem. vlade od 22. prosinca 1891. br. 44.978.); nu u takovom slučaju mora se kućna pretraga uviek u prisutnosti barem jednog člana krivčeve obitelji obaviti. (Nastaviti će se).

(Nastavit če se).

LISTAK

Različite viesti i svaštice.

Na što valja kod presadjivanja mladih biljka osobito paziti? Kod nas se više puta kod presadjivanja mladih biljka mnogo grieši, pa to je užrokom, da se mnoge sadjenice ne primu. Glavni razlog tomu biti će taj, što se korijenje mladih biljka, ostavlja više puta i po nekoliko sati na zraku, izvrženo suncu i vjetru, pa se ono poput vlasи sitno korijenje osuši. Pošto je sada vrieme za presadjivanje, to spominjemo kao glavna pravila kod presadjivanja: ne sadi biljku dublje, nego što je prije bila; jama neka bude tako velika, da će korijenje moći zauzeti onaj naravni položaj, kojega je i prije presadjivanja imalo; prigazi zemlju što bolje, da ne ostane oko korijenja nikakav prazni prostor; prigodom izkapanja biljka gledaj, da im korijenje što manje oštetiš; ako je korijenje oštećeno, valja ga škarami ili oštrim nožem prirezati.

Sjeme, koje u šumskim vrtovima mnogo od ptica strada, može se minimum od istih obraniti. U tu svrhu ima se minimum pomiješati malo vode i tada s njim sjeme dobro rukama izpremješati. Minium primiti će se sjemena i čuvati ga dok proklijie od ptica i miševa, kao i svih drugih životinja, od kojih posijano sjeme strada. Ovako se priređuje sjeme u mnogim šumskim vrtovima, a i sami smo se osvjedočili, da je ovo sredstvo dobro, па ga s toga i preporučujemo.

Pravo doba za tamanjenje raznih ptica grabilica nastaje upravo sada, kad se počinju ptice selice seliti sa juga na sjever. Zajedno sa pticama selicama sele se i razne grabilice, jer i one sad našimi predjeli prolaze. Osobito uspješan znade taj lov biti, loveći na iste pomoću sove ušare. Tom se prilikom mogu riedke grabilice ubiti, koje bi i našem družtvom šumarskom muzeju dobro doći mogle.

Izkaz sveukupnog poslovanja mirovinske zadruge lugara I. banske
imovne obćine u Glini za god. 1898.

Prihod	u gotovu	u efektih
Blagajnički ostatak koncem god. 1897.	68 for. 19 nč.	2140 for. 68 nč.
Prinos 10% lugara u god. 1898	402 for. 22 nč.	—
Odplata kamata na glavnice u god. 1898.	77 for. 20 nč.	—
Odplaćene glavnice u god. 1898.	682 for. 20 nč.	—
Globe u godini 1898.	4 for. — nč.	—
Tekom godine 1898. primljeno u efektih kao izdani zajmovi	—	780 for. — nč.
Ukupno	1233 for 81 nč.	2920 for. 68 nč.
Razvod		
Posudjeno blagajni gospodarstvenog ureda uz 4% do povratka	280 for. — nč.	
Porez za godinu 1898.	4 for. 18 nč.	
Izdani zajmovi u gotovom novcu	780 for. — nč.	
Konačno odplaćene glavnice u efektih	—	839 for. 33 nč.
Ukupno	1064 for. 13 nč.	839 for. 33 nč.
Uzporediv prihod :	1233 for. 81 nč.	2920 for. 68 nč.
Pokazuje se blag. ostatak u g. 1898.	169 for. 68 nč.	2081 for. 35 nč.

U zaključnom računu od godine 1897. iztaknuta svota posudjena blagajni gospodarstvenog ureda do danas nepovraćena u iznosu od 9240 for.
Posudjeno tekom god. 1898. 280 for.

Ukupno 9520 for.

nije iztaknuta u primljениh efektih, ali sačinjava glavnici mirovinske zadruge.

Izkazani vrednostni papiri u svoti od 2081 for. 35 novč. nalaze se u blagajni mirovinske zadruge, koji su djelomično odplaćeni nu neizdani do konačne odplate.

Predsjedništvo mirovinske zaklade lugara I. banske imovne občine.

U Glini, dne 31. prosinca 1898.

Predsjednik:

Basara.

Tajnik:

P. Mravunac.

Stanje mirovinske zaklade lugara otočke imovne občine koncem godine 1898.

Tekući broj	P r e d m e t	Gotovina		Efekti	
		for.	nč	for.	nč
Prihod					
1	Blagajnički ostatak koncem godine 1897.	85	50	10394	41
2	5% prinos imovne občine od ukupnih plaća	960	—	—	—
3	Uložak u I. hrvatsku štedionicu	—	—	18998	33
4	Nabavljeni vrednostni papiri	—	—	17800	—
5	Redoviti prinos službenika	908	75	—	—
6	Odplata kamata i glavnice	18589	96	—	—
7	Unovčene uložnice I. hrv. štedionice	11461	25	—	—
8	Povraćeni sudbeni troškovi izdani za učeranje	12	04	—	—
9	Uplata temeljne glavnice od službenika	58	40	—	—
10	Globe službenika	63	—	—	—
	Sbroj	32138	90	47192	74
Razvod					
1	Mirovine lugara, lugarskih udova i sirota	791	35	—	—
2	Dohodarstveni teret	72	38	—	—
3	Uložak u I. hrvatsku štedionicu	13000	—	—	—
4	Predujam sudbenih troškova	63	55	—	—
5	Osiguranje zgrada	16	86	—	—
6	Nabava vrednostnih papira	18061	25	—	—
7	Odplaćene obveznice	—	—	420	—
8	Unovčene uložnice I. hrv. štedionice	—	—	17174	41
	Sbroj	22005	39	17594	41
	Uzporediv prihod od	32138	90	47192	74
	Sa izkazanim razvodom	32005	39	17594	41

Pokazuje se blagajnički ostatak koncem god. 1998. 133 51 29598 33

Ovi vrednostni papiri sastoje se iz privatnih obveznica u vrednosti od 5800 for. zatim 4½% založnica hrv.-slav. zemalj. hipotekarne banke 17800 for. i uloženog novca u I. hrv. štedionicu u Zagrebu 5998 for. 33 nč.

U Otočcu, dne 7. ožujka 1899.

Predsjednik:

Sandor Perc.

Tajnik:

Ivan Grčević.

Zaključni račun mirovinske zaklade sbara lugara imovne obćine ogulinske za godinu 1898.

Tekući broj	Rukovanje s novci	Primitak				Izdatak			
		u gotovom novcu		u vredn. papirima		u gotovom novcu		u vredn. papirima	
		for.	nč.	for.	nč.	for.	nč.	for.	nč.
1	Blagajnički ostatak koncem godine 1897.	637	40	13600	—	—	—	—	—
2	Doprinos imovne obćine za godinu 1898.	1485	—	—	—	—	—	—	—
3	Doprinos lugara tečajem godine 1898.	890	94	—	—	—	—	—	—
4	Povraćeni zajmovi i kamati na posudjene glavnice	26	65	—	—	—	—	—	—
5	Redovne globe uplaćene po lugarskom osoblju	50	—	—	—	—	—	—	—
6	Kamati podignuti kod ogulinske štedionice i kod zem. hipotek. banke u Zagrebu	711	—	—	—	—	—	—	—
7	Privatna obveznica Todora Trbovića dolazi u primitak.	—	—	100	—	—	—	—	—
8	Povraćene dnevnice po članovih lugarskog sbara lugara	38	—	—	—	—	—	—	—
9	Povraćeni iznos po protustavniku Josipu Lončariću	10	—	—	—	—	—	—	—
10	Kod hipotekarne banke u Zagrebu nabavljeni vrednostni papiri	—	—	3100	—	—	—	—	—
11	Za vrednostne papire po burzovnom tečaju plaćeno	—	—	—	—	3172	32	—	—
12	Todoru Trboviću nadlugaru izplaćen zajam	—	—	—	—	100	—	—	—
13	Izplaćene mirovine Stipanovićki, Sedlaru, Vujnovićki i Durakovićki	—	—	—	—	463	32	—	—
14	Izplaćene dnevnice članova sbara lugara	—	—	—	—	38	—	—	—
15	Izplaćene podpore udovi Mariji Stipanović i Kati udovi Zec svakoj po 20 for.	—	—	—	—	40	—	—	—
16	Pogriješno u primitak stavljena mir. prinos lugara izplaćen je blagajni tudjem novca kao jamčevina	—	—	—	—	4	72	—	—
	Ukupno	3848	99	16800	—	3818	36	—	—
	Odbivši izdatak sa	3818	36	—	—	—	—	—	—
	Ostane koncem god. 1898. sa	30	63	—	—	—	—	—	—

Vrednostni papiri sastoje se iz sljedećih efekta:

- 4½% založnici hrv.-slav. hip. banke u Zagrebu depomirane kod kr. zem. blagajne u Zagrebu.
 2 kom. br. 1431. i 1432. po 5000 for. 10000 for.
 5 kom. br. 3805., 3806., 3807., 3417. i 3418. po 1000 for. 5000 for.
 2 kom. br. 1605. i 001862. po 500 for. 1000 for.
 7 kom. br. 1347., 3155., 3156., 003687., 003688., 003689. i 003690. po 100 for. 700 for.
 1 kom. privatne obveznice Todora Trbovića 100 for.

Ukupno 16800 for. 30 for. 63 nč

U Ogulinu, 17. veljače 1899.

Predsjednik:
Drag. Lasmann.

Tajnik:
Josip Lončarić.

Sadržaj: O službenom naputku za lugare. — *Listak*. Različite viesti i svaštice. Na što valja kod presadijivanja mlađih biljka osobito paziti? — Sjeme koje u šumskim vrtovima mnogo od ptica strada. — Pravo doba za tamanjenje raznih ptica grabilica. — Izraz sveukupnog poslovanja mirovinske zadruge lugara I. banske imovne obćine u Glini, za god. 1898. — Stanje mirovinske zaklade lugara otočke imovne obćine koncem god. 1898. — Zaključni račun mirovinske zaklade sbara lugara imovne obćine ogulinske za godinu 1898.

God. V.

Prilog k br. 5. „Šum. lista“.

1899.

O službovnom naputku za lugare.

Piše A. Kern, žup. šum. nadzornik.

(Nastavak.)

Kućne premetačine po noći dozvoljene su samo u osobito prešnji slučajevih.

Ako se obćinsko poglavarstvo, odnosno načelnik ili njegov zamjenik nije prije kućne pretrage o tom obavjestiti mogao, to se ima o tom naknadno obavjestiti uz priobćenje uspjeha.

Onomu, kod kojega se kućna pretraga preduzimljje, ima se uvek priobćiti razlog, zašto se kućna pretraga preduzimljje i priobćiti mu uspjeh pretrage. Na zahtjev dotičnika ima mu se uručiti izkaz zaplijenjenih ili možda oduzetih predmeta (§. 132. kaz. postup.). Svakako treba o pronadjenom sastaviti kratak zapisnik podpisan po svima prisutnima (§. 133. kaz. post.).

Ako je pretrga učinjena u prisluhu obćinskoga činovnika, tad imade on sastaviti zapisnik o pronadjenom. Ako je lugar sam preuzeo pretragu, onda je u pravilu dovoljna propisana prijavnica.

Lugaru se u osobitu dužnost stavlja, da kod kućnih pretraga što obzirnije postupa i da nikada pretragu ne protegne dalje, nego li to svrha zahtjeva. S druge mu se opet strane u dužnost stavlja, da pretražiti se imajuće prostorije toliko nadzire, da se ne bi medjutim uklonili i sakrili sumnjivi predmeti.

U samom provadjanju kućnih premetačina lugari najviše grieše. Poznam slučajeva, da je lugar našao u svom srežu šumsku štetu, otišao u selo, te sam zaredao od kuće do kuće obavljajući knénu premetačinu. Takav postupak je zloporaba uredovne vlasti, te može lugara dovesti u sukob sa kaznenim zakonom. Treba s toga, da svaki lugar dobro pazi na gornje propise i da ih se točno drži. Svetlo je i zakonom zaštićeno kućno pravo, te ga niti lugar ne smije okrnjiti, s toga mu se u osobitu dužnost stavlja, da kao javna straža točno poznaje propise glede kućne premetačine.

Sastavljanje zapisnika nakon obavljenе premetačine propisano je zakonom, a potrebno je takodjer iz slijedećih razloga:

Poznat mi je slučaj, da je lugar sliedeći trag iz šume došao pred jednu kuću, kamo su morali biti uveženi ukradeni šumski proizvodi. Lugar je to prijavio občinskom poglavarstvu sa zamolbom, da se preduzme kućna premetačina. Dalo mu stražara (pandura), s kojim je u sumnjivoj kući preuzeo lugar kućnu premetačinu. Na temelju uspjeha kućne premetačine, sastavio je lugar prijavnicu.

Okrivljenik, pozvan na razpravu, poricao je, da se je u njegovoj kući našlo ukradenih šumskih proizvoda. Moralo se na suočenje pozvati lugara i stražara. Kod suočenja tvrdio je lugar, da su u kući našli onako, kako je on to u prijavnici naveo, dočim je stražar, koji je zajedno sa lugarem obavio premetačinu, tvrdio, da nisu ništa našli. Jasno je, da je jedan od te dvojice lagao, ali koji? Svaki je tvrdio, da istinu govori. Da je posle premetačine sastavljen zapisnik, kojeg bi bili obojica podpisali i koji zapisnik bi se bio priložio prijavnici, nebi se bilo moglo dogoditi, da bi jedan od te dvojice lagao.

§. 31.

Kada lugar u srežu zateče marvu na paši ili u žirovini, ima se osvjedočiti, je li marva učerana zakonitim putem.

a) Ako je ovlaštenikom dozvoljena bezplatna paša, ima se osvjedočiti, nije li možda više marve učerano, nego li je to dotičnim ovlaštenikom dozvoljeno i ne ima li medju ovlašteničkom marvom takodjer i marve od neovlaštenika, kojim nije dozvoljena bezplatno paša?

b) Ako paša nije dozvoljena bezplatno, nego samo uz uplatu paševne pristojbe, ima se dotični lugar osvjedočiti, jeli za dotičnu marvu uplaćena paševna pristojba; nadalje, nije li u paši više marve i možda druge vrsti, nego li je to dozvoljeno; ne pase li na zabranjenom mjestu; nije li možda učerana zabranjenim putem i nije li tim učinjena kakova šteta?

Da se sve to ustanoviti može, treba da na to pozvane oblasti izdadu dotičnim pastirom paševne, odnosno žirovne cedulje.

c) Ne može li se pastir izkazati ceduljom, ili ako je preko račio ovlaštenja, koja mu daje takova cedulja, to ga treba skupa sa marvom iz šume izčerpati. Opire li se tomu pastir, ili ako u obće ne ima pastira, te lugar ne bi mogao sam bez tudje pomoći

izćerati marvu iz šume, vlastan je na račun vlastnika marve najmiti nuždno pomoćno osoblje, koje će mu pri izćerivanju pomoći.

Nadje li se marva u šumi u nedozvoljenoj paši bez pastira, to ju treba izćerati, a da ne nastrada, predati ju kojem u bližemu vjećniku, starešini ili obćinskom poglavarsvu u sačuvanje sve dotle, dok se ne nadje vlastnik marve, da ju izkupi.

Ne izdaju se svagdje paševne i žirovne cedulje, s toga se u takovih slučajevih ima lugar inim načinom osvijedočiti, je li smije zatečena marva pasti u dotičnoj šumi.

U svakom slučaju, nedozvoljene paše valja sastaviti prijavnicu naznačiv u njoj kako se je stvar zbilja.

d) Ako se nepovlastno ućera marva u šumu, ili ako se po nesmotrenosti tamo pusti, nije lugar vlastan takovu marvu ubiti (izuzeta je perad), nu vlastan i dužan je izćerat ju primjereom silom, a ako je po marvi nauešena steta (zakon predpostavlja uvek štetu, čim se marva u šumi zateče), ima lugar dužnost obaviti pljenitbu nad toliko komada marve, koliko će biti dovoljno, da se nadoknadi odšteta. Ako sa marvom ide pastir, može se taj prisiliti, da marvu odmah iz šume izćera (§. 63. š. z.)

e) U slučaju da se marva od prieteće prirodne nepogode mogla sačuvati samo time, da se je sklonula u šumu (pri velikoj vijavici, jakoj oluji, tući, poplavi i t. d.) ne smije lugar, dok ta pogibelj traje, marvu izćerati iz šume.

U tom slučaju nije ugon marve u šumu kažnjiv. Nu možebitnu štetu dužan je vlastnik marve nadoknaditi, s toga će lugar, ako je marva tom prilikom učinila štetu, to prijaviti, nu ne će marvu zaplieniti (§. 66. š. z.)

f) Lugar ima marvu oprezno izgoniti iz šume, jer je inače odgovoran za svaku štetu, koja bi se njegovom krivnjom marvi dogodila.

g) Kada je lugar u smislu točke d) zaplienio koji komad marve, dužan ju je kod obćinskog poglavarstva, a ako je to radi udaljenosti nemoguće, onda kod sebe sjegurno zakloniti, hraniti i čuvati ili čuvati dati; sam pako prestupak umah šumaru prijaviti, jer se mora šumoposjednik, odnosno njegovi šumarski organi u roku od 8 dana s posjednikom marve nagoditi, ili kod kaznene oblasti zatražiti posredovanje.

S ovom prijavom treba naznačiti i troškove, koji su plienitbom narasli, jer i ove troškove mora vlastnik marve nadoknaditi (§. 64. z. z.)

h) Ako je vlastnik marve poznat, to se taj ima takodjer odmah obavjestiti.

Za slučaj da isti želi zaplijenjenu marvu odmah izkupiti, to ne bi bilo opravdano, da marva bude tako dugo u zapljeni, dok od šumara ne stigne obavjest glede visine odštetnog iznosa. S toga se za taj slučaj iznimno određuje, da sam lugar obračuna odštetni iznos, pribrojiv tomu troškove pljenitbe, ugona i možebitne prehrane. U tu svrhu dobiti će lugar izvadak iz šumsko-odštetnog cienika, a ujedno treba da su mu poznate ustanove naredbe vis. kr. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove od 21. ožujka 1891. broj 35.236 od g. 1899., u pogledu troškova pljenitbe i prehrane u šumskom kvaru zatećene marve i peradi (vidi uredovnu sbirku naredaba knjigu II.).

Ukupni odštetni iznos ima lugar napisati na cedulji (sa crnilnom olovkom, ili još bolje sa tintom), te istu po vlastniku marve ili komu drugom poslati najbližem občinskom poglavarstvu, kod kojega će vlastnik marve imati uplatiti odštetni iznos. Nakon toga će občinsko poglavarstvo, ako se marva kod njega nalazi, izručiti ju sâmo, a ako je marva kod selskog starešine ili lugara, obavjestiti će ove, da je odšteta uplaćena, te da se stoga ima marva odputstiti.

O tomu će občinsko poglavarstvo obavjestiti odmah i šumara, da može to u prijavnici zabilježiti, te ako je možda lugar odštetni iznos zlo obračunao, da manjak zaračuna u prijavnici, a ako je previše zaračunao, da shodno odredi, da se previše uplaćeni iznos povrati.

Ubrani odštetni iznos poslati će občinsko poglavarstvo dotičnom šumoposjedniku.

U slučaju da sjedište šumara nije daleko, ne će lugar obračunati odštetni iznos, nego će to učiniti šumar, te se u tom slučaju uplata ne obavlja kod občinskoga poglavarstva, nego kod šumara.

Ako je blizu poštarski ured, onda je najjednostavnije, ako vlastnik marve odštetni iznos, kako ga je lugar obračunao, pošalje poštanskom doznačnicom na dotičnog šumara, a predatnicu uruči lugaru, kojemu je onda dužnost, shodna odrediti, da se zaplijenjena marva odputsti.

Lugarom nije u pravilu dozvoljeno primati nikakovih novaca od stranaka, on dakle ne smije primati nikakovih šumskih pristojba niti šumsko-kvarnih odšteta. S druge opet strane ne bi bilo opravdano, da se vlastniku, kojemu je marva zaplijenjena, prouzroče nepotrebni troškovi tim, što bi on hodanjem do šumara, koji je često daleko, a možda i nije kod kuće, izgubio mnogo vremena i što bi međutim prehranbeni troškovi veći narasli.

Mora se s toga vlastniku marve omogućiti, da istu može odmah odkupiti. To je ali moguće jedino tim, da lugar obračuna odštetni iznos, kojeg vlastnik može odmah uplatiti.

Jer pak uplata nije dopustiva kod lugara iz više razloga, kao n. pr. stoga, što bi lugar mogao doći u napast i jer ne ima blagajne, što bi on taj

novac morao po više dana kod sebe nositi, te bi ga mogao izgubiti, za vlastitu porabu upotriebiti i t. d., a tim bi lahko zaigrao svoju službu. Ne preostaje stoga drugo, nego li spomenuta 2 načina t. j. uplata kod obćinskog poglavarstva ili pošiljanje poštom.

e) Da lugar u gornjem slučaju bude znao dobro obračunati odštetni iznos, to je šumaru osobita dužnost, da o tome dobro uputi svoje podčinjene lugare.

§. 32.

Budu li u šumskoj šteti zatečena djeca, još nesamostalni mladi ljudi i služinčad, to imade lugar vazda nastojati, da ustanovi, nisu li roditelji i gospodari tim, da su na kažnjivi čin poticali, ili prisvojenjem, zatajenjem, preprodajom ili inim kojim načinom učinili se sukrivci kažnjivog djela.

S toga je lugaru dužnost uvjek uz ime djeteta ili služinčeta, navesti u prijavnici ime roditelja ili gospodara.

§. 33.

Lugar je vlastan osobu, koju zateče na friškom činu, predbjeko uapsiti bez oblastnoga naloga onda, ako je ista sumnjiva, da bi mogla pobjeći, ili ako se ne može ustanoviti njezina istovjetnost (§. 57. š. z.).

Radi sumnje, da bi mogla pobjeći, smiju se uhititi samo one osobe, koje nemaju stalnog boravišta, potepuhi, pod policajnom pazkom stoeće osobe, koje se ne mogu dovoljno izkazati i napokon inozemci, koji nisu u tuzemstvu posjednici.

Predbjeko uapšenje ima se dotičniku proglašiti sa riečima: „Uapšujem Vas u ime zakona i zapovjedam Vam, da me sledite“.

Kod uhićenja ne smije lugar nikada upotriebiti veću silu, nego li je potrebna, te se uhićenje u obće ima preuzeti samo onda, ako je to moguće učiniti bez uporabe oružja.

Uapšenik se ima odmah predati najbližem obćinskom poglavarstvu.

§. 34.

Šumske proizvode može lugar zapljeniti samo onda, ako su zatečeni kod samoga čina, ili ako je friškim tragom ili pretragom ustanovljeno, da potiču od štete počinjene u šumi, ili ako se dotični posjednik ne može izkazati, da ih je zakonitim načinom stekao, nadalje ako su to predmeti, koji bi kod iztrage mogli biti od važnosti kao dokazni predmeti i napokon, ako je pogibelj u odgodi.

Tegleća marva i kola ne imaju se zapljeniti, izim ako ista imadu služiti kod razprave kao dokaz.

(Nastaviti će se).

LISTAK.

Osobne viesti.

Imenovanja. Lugar II. razreda Trivun Čupović imenovan je podvornikom kod gospodarstvenog ureda I. banske im. obćine (uz godišnjih 300 for. plaće, stanom u naravi i ogrevnim drvom za vrieme zimskih mjeseca). U definitivnom svojstvu imenovani su lugari II. razreda: Jovo Daučno, Damjan Brkić, Pane Pavlović, Mile Rajak i Vujo Janjanin.

Premještenja. Imovna obćina I. banska u Glini. Iz službenih su razloga premješteni: lugar I. razreda Rade Bjelož sa sreza «Mokrički lug» na srez «Katića kosa — Medjedjak»; lugar I. razreda Sava Mrkobrad sa sreza «Katića kosa — Medjedjak» na srez «Gradačko brdo»; lugarski pomoćnik Adam Borota sa sreza «Gradačko brdo» na srez «Mokrički lug»; lugar II. razreda Vujo Janjanin sa sreza «Drum» na srez «Branjenieu»; lugar I. razreda Jovan Radujković sa sreza «Branjenice» na srez «Kozarac — Hum»; lugarski pomoćnik Ivan Piškor dodijeljen je na službovanje na srez «Drum»; lugar II. razreda Nikola Resanović sa sreza «Omerovca» na srez «Sivac — Bojna»; lugarski pomoćnik Glišo Vujaklija sa sreza «Šašava» na srez «Omerovac»; lugar II. razreda Adam Vujaklija sa sreza «Sivac — Bojna» na srez «Šašava». Lugar I. razreda Damjan Korkut stavljen je bolesti radi na privremenih dopust, a ako ne bi nakon godine dana ozdravio, umiroviti će se konačno.

Iz lugarskih razgovorâ. Pod ovim naslovom valjalo bi, da naš lugarski viestnik po češće donosi mnenja, koja lugari prigodom svoga mjesecnog sastanka među sobom uglavljuju.

Pozivamo ovim sudrugove lugare, da pod ovim stupcem u našemu viestniku svoje misli, svoje želje i svoja osvjedočenja iz raznih krajeva mile nam domovine na svjetlo iznose, a mi smo osvjedočen'a tvrda, da će nam slavno uredništvo drage volje taj stupac svaki puta u svome listu ustupiti.

Sve nauke, sve propise, sve upute, ne može nam Lugarski viestnik na jedan puta i onako doneti, kako bi to za sve pojedine krajeve zemlje željeli i trebovali, nu nam donosi vazda ono, što nam je nužno i potrebno. Naš učitelj je predpostavljeni šumar, iza ovoga zakon, onda vlastiti trud, jer: tko je savjete svoga predpostavljenoga dobro shvatio, naučio je zakon i red, a to mu je liepa nagrada za trud, koga je u to uložio. Mi bi mogli i dalje poći kuda nas je uvod naslova naveo, nu vratiti ćemo se na ono, na što nas sam naslov napućuje:

Abstrahirajući državne lugare, kojih su mirovinski odnošaji inako uređeni, govorimo smo prigodom predzadnjega sastanka o prilikah, koje doživljaju udove lugara imovnih obćina.

Po pravilniku mirovinskih statuta imade udova lugara, ako je isti svojim dužnostim glede doprinosā udovoljio i ako je 10 godina službe navršio, pravo a užitak $\frac{1}{3}$ one mirovine, koju bi njen suprog kao umirovljenik brati imao. Ovo nadopunjuje pravilnik dalje, gdje veli «minimum udovičkog beriva su 5 for. mjesecno».

Kada je udovica sama i ako imade što posjeda kako tako, nu kada su uz nju djeca, zlo i naopako.

Desi se ali slučaj, da član lugarske zajednice umre i prije, nego li je 10 god. službe navršio, dočim i iza njega ostaje udova sa dvoje, troje dje-

čice, pa za ovu sirotu u pravilniku mirovinskih pogodnosti baš ništa skrbljeno nije, a ne znamo, u kakovu materijalnom stanju se kukavna u onaj čas nalazi, kada bez svoga hranitelja ostaje.

Ova okolnost izagnala je želju medju osobljem naše šumarije: da se prigom smrti svakoga sudruga, u okviru naše imovne obćine, bez obzira na službovno vrieme, preostavšoj udovi od svakoga člana mirovinske zaduge, stanovita svota, koju bi valjalo ustanoviti, kao dar pruži, čim je gospodarstveni ured izvjestio, da je dотičnik umro.

U ovom smislu na ime, da bi se trebao i zaključak u sjednici lugara stvoriti i vis. kralj. zem. vlasti na odobrenje predložiti.

Koliko muijemo, da je ovo vrlo humanitarna ideja, u toliko držimo, da ni jednomu od sudrugovā zazorna biti neće, jer doista znati ne možemo, za kojim grmom kojega nemila smrt čeka. Ako u ni jednoj struci, to svakako u lugarskoj, veliki postotak žrtava godimice od nemile barbarske ruke pada, a isto tako je lugar i prirodnim učinkom vazda izložen, pa dajmo: pomozimo si sami i Bog će nam pomoći.

Ovo bi u glavnome bilo mnjenje, koje iz naše sredine pred lugarsku publiku iznosimo, pa kada smo već u rieči o udovičkim pristojbami, nužda donosi, da još koju rieč ob istima progovorimo. Lugarstvo samo sa svoje strane nije u stanju mirovinskom mjerilu ništa nadodati, jer već sada podlugar 12%, a lugar i nadlugar 8% godišnje plaće u mirovinsku zakladu doprinosi, dočim je imovna obćina, sa stanovitim doprinosom, jedan put za uviek od svoje strane pripomoći u rieči stojećoj zakladi pružila, pa kad bi se na lugarstvo još i veći zahtjev staviti morao, došlo bi isto u sasma nesnosljiv položaj.

Lugarstvo je već više puta imovno zastupstvo za ponovnu pripomoći molilo, ne bi li isto još novim prinosom mirovinsku zakladu lugara povisilo, nu te su prošnje vazda bez uspjeha ostale, s toga držimo, da bi se morali visokoj kralj. zemalj. vlasti uteći i ako ništa drugo, to valja apelirati na zaključak zastupstva onaj, kojim su lugarske sočbine ukinute tako, da se lugarstvu pripadajuće sočbine, odsele mirovinskoj zakladi lugara, ako ne ciele, a to bar nekim postotkom pribrajati imadu, da se tako uzmogne do položaja doći, gdje bi se udovičko pitanje povoljnije riešiti, a možda i uplata članarinске pristoje sniziti mogla.

B. V. ē.

Dodatak uredništva Rado uvrštujemo ovaj dopis, koji potiče iz lugarskih krugovā, pa ćemo i buduće rado uvršćivati slične dopise, kojima je svrha, da iznesu opravdane želje naših članova II. razreda — lugares, i upozore na njih mjerodavne krugove. Lugarski viestnik upravo je zbog toga i osnovan, da u njemu naši članovi lugari nalaze pouke, i da u njemu iznašaju svoja opažanja i svoje opravdane tegobe i želje. Mi smo s toga svojedobno s osobitim odobravanjem prihvatali predlog, da se taj list osnuje, a kasnije odlučno se oprli tomu, da ga opet ne stane i svagda ćemo nastojati, da on onoj svrhi, zbog koje je osnovan, što bolje odgovarao bude. Naglasili smo to već u našoj poruci objelodanjenoj u 1. broju «Lugarskog viesnika» od o. g., kad smo uredništvo primili i ostati ćemo joj i nadalje vjerni. Tom prigodom spomenuti nam je samo, da želimo, da budu dopisi pisani umjereno tako, kao što je n. pr. ovaj, da se nikad nitko povriedjenim čutiti ne može, jer smo već jedanput takav jedan dopis primili, kojim bi se same oblasti uvriedjenimi smatrati mogle, pa ga s toga ni objelodanili nismo — da ne dodjemo u oprieku sa postojećimi zakoni i naredbama.

Različite viesti i svaštice.

Zaključni računi lugarskih mirovinskih zaklada za god. 1898.

Uvrstili smo do sele primljene ovakove račune za imov. obćine I. bansku, II. bansku, otočku, ogulišku i križevačku, a doneti čemo i ostale, čim ih primili budemo. Umoljavamo s toga slav. predsjedništva ostalih mirovinskih zaklada — tih za naše imovno-obćinske lugare toli važnih zadruga — da nam ih pripozlati izvole, a hvalimo onima, koje su nam već pripozlate.

Učiniti tkanine nepromočivimi ima više načina. Dobro je poznati koji od ovih načina onomu, koji često, štono se kaže, »do kože pokisne«, a to se dogodi mnogo puta šumarom i lugarom, koji često uslijed toga dobivaju raznovrstne bolesti. Francuz Dr. Berthier bavio se je mnogo sa takovim pokusima na razne načine pokušao, kako bi odievo načinio nepromočivim, a da se ipak može znoj isparivati i da ne bude takovo odievo zbog toga zdravlju škodljivo, kao što su donekle zdravlju škodljive i neugodne za nošnju kabalice od kaučuka, koje su duduše sasvim nepromočive, ali se ni telo izparivati ne može. Nakon mnogih pokusa našao je Berthier, da se odievo može nepromočivim učiniti ako se namoći u tekućinu petrolejske žeste (petrolejski spirit ili petrolejska esencija), u kojoj ima »lanolina« i po tom izmiče i posuši, ili da se samo namaže sa spužvom namočenom u takovu tekućinu. Ta se tekućina tako priredi, da se na 1000 grama (to jest 1 kilo) petrolejske esencije uzme 10 do 20 grama lanolina. Ovakovom tekućinom namazano odievo ne stegne se, brzo se osuši, ne postane ništa teže nego je i bilo, ugodno se nosi i nije zdravlju škodljivo. Ove se sastavine mogu u svakoj ljekarni dobiti.

Presadjivanje starijih stabala. Poznato je, da se starija stabla teško presadjuju, jer im se korjenje previše oštetiti mora, a ipak bi se više puta rado i starija stabla presadjivati. Preporučuje se takovom zgodom ovako postupati. U zimi — ako je moguće — ili rano u proljeću odkopa se na 1 metar oko stabla korjenje i u toj daljini jako žilje i korjenje prereže, a po tom opet zemlja izravna kako je i bila. Ove će se godine na životu korjenju razviti velika množina malih sitnih žilica, kojima se drvo hrani. Sliedećeg proljeća može se stablo izvaditi i presaditi, pa će se primiti, samo treba izkopati $2\frac{1}{2}$ m. široku i dosta duboku jamu i sitnom vlažnom zemljom korjenje zagrnuti. Da ne bude drvo, dok se ne ukorieni, stradalo od vjetra, neka se sveže jakom žicom na tri kraja (kako se željezni dimnjaci na tvornicama često učvršćuju), pa će rasti, kao da je u obće na tom mjestu uzraslo.

Ptica kao čuvar. U južnoj Americi imadu tamošnji urodjenici Indijanci pticu srodnu našemu ždralu, koja se zove »agami« i kojoj povjeravaju svoja stada navlastito svoju domaću perad, da ju čuva, kao kod nas domaći pas. Ova se ptica dade vrlo lahko pripitomiti, pa se osobito priući na svojeg gospodara, kojega sluša i vjerna mu je kao pas i koristna. Agami vodi domaće životinje, navlastito domaću perad, svaki dan na pašu, na paši ih čuva i pazi, da se ne razbjegnu, a u večer goni ih kući kao pastir. Povjerene si životinje brani agami od svega, ma i sam kod toga poginuo. Agami radо je uz gospodara, pa je zavidan kao i naši psi, da koja druga životinja ne udje u volju gospodaru, stoga i ne voli pse i mačke, već ih oštroti progoni svojim jakim i oštrim kljunom.

Sadržaj: O službovnom naputku za lugare. — *Listak*. Osobne viesti: Imenovanja. — Premještenja. — Iz lugarskih razgovorâ. — Različite viesti i svaštice: Zaključni računi lugarskih mirovinskih zaklada za g. 1898. — Učiniti tkanine nepromočivimi. — Presadjivanje starijih stabala. — Ptica kao čuvar.

God. V.

Prilog k br. 6. „Šum. lista“.

1899.

O službovnom naputku za lugare.

Piše A. Kern, žup. šum. nadzornik.

(Nastavak.)

§. 35.

Glede prijave proti inozemcем vriede isti propisi kao i za tuzemce, a glede kućnih premetačina u Bosni vidi naredbu vis. kr. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove od 27. travnja 1892. broj 14.410 upravlјenu na II. bansku imovnu obćinu.

§. 46.

Daljnja je dužnost lugara glede čuvanja šuma, da pronadje panjeva potičće od šumskih šteta, bilo to od poznatog ili nepoznatog štetočinca.

Lugar nesmije takove panjeve niti ostale tragove od šumskih šteta uništiti, odstraniti ili inače zabašuriti.

Pronadjene panjeve ima odzgora pretući kvarnim čekićem, po strani ima se panj zatesati i na tom zatesu zabilježiti crnilnom olovkom ili bojadisanom kredom dan, mjesec i godinu kada je lugar na njega naišao, a ako je vrhu toga podnešena šumska prijavnica, ima se napisati broj dotične prijave izvadjen iz službene knjige, koju lugar mora u šumi uviek uza se imati.

§. 37.

Lugar se ima upoznati sa svimi šumoposjedniku na posjedu trećih pripadajućimi pravi, osobito sa pravom prevoza, te svagda ima nastojati, da se ta prava uzdrže i usavršuju.

Isto tako ima se upoznati sa svimi služnostima, koje šumu terete.

§. 38.

Lugar se ima upoznati sa svimi za zaštitu šuma proti požaru postojećimi zakonskim i redarstvenim propisi, te sa svom strogosti nastojati, da se isti svagdje, osobito ali u crnogoričnih sastojinah točno obdržavaju.

§. 39.

Loženje vatre nije bez dozvole dopušteno, te se ima vazda prijaviti. Isto tako ima lugar nastojati, da drvari i ini šumski radnici, tamo gdje im se loženje vatre za pripravak hrane dozvoliti mora, nadalje ugljevari, nužnom opreznošću postupaju. Napolikon treba nastojati, da su u šumah, kroz koje idu željeznice, za sigurnost proti vatri postojeće prosjeke vazda proste od svake upaljive tvari (pobliže glede prepričenja požara vidi u naredbi vis. kr. zem. vlade od 18. ožujka 1893. broj 2296.)

§. 40.

Porodi li se u šumi vatra, to ima lugar sa potrebitom momčadi i potrebitim orudjem, kao sjekirami, pilami, grabljami, kukami, lopatami i trnokopi bezovlačno pohrliti na lice mjesta, te sve moguće učiniti, da se požar uguši.

§. 41.

Pozivu lugara za gašenje požara dužan je svaki odazvati se (§. 46. š. z.). U slučaju veće potrebe dužna su obćinska poglavarnstva i kr. oružničke postaje po svojih organih, na poziv lugara počerati pučanstvo, da pomogne gasiti požar.

Onoga, koji bi se pozivu za gašenje požara oglušio, treba prijaviti kr. kotarskoj oblasti.

§. 42.

Ako je vatra preotela mah, ili se je bojati da će mah preoteti, to imade lugar odmah obavjestiti brzotečom ili brzovjavno šumara i pročelnika zemljištne zajednice, te od susjednih obćina na isti način zatražiti pomoć.

Dok ne stigne šumar, ima lugar sve potrebno za gašenje požara upriličiti.

§. 43.

Ako požar nije pogibeljan, niti ne prijeti pogibeljnim postati, to mora lugar bez oklievanja nastojati da požar sam pogasi, a dogadjaj uz kratki opis odmah pismeno prijaviti šumaru.

§. 44.

U svakom slučaju požara treba ustrajno o tom poraditi, da se pronadju i zasluženoj kazni privedu dotični kriveci.

§. 45.

Osobita dužnost lugara je, da takodjer nedeljom i blagdanom, osobito u vrieme suše, obilazi svoj srez, jer izkustvo uči, da se upravo na te dane najviše požara dogodi.

U tu svrhu je najbolje, da se lugar zadržaje na uzvišenih točkah, odkuda imade izgled na cieli, ili barem veći dio svoga sreza, jer će od tuda svaki požar najprije opaziti.

§. 46.

Sve opažene šumske kvarove ima lugar pobilježiti (vidi §§. 11. i 36, o. n.) i zapisati kratko, ali točno i jasno u svojoj službenoj knjigi.

Ako je štetočinca zatekao na činu, ili je inim kojim načinom (sliedeć trag, kućnom premetačinom i t. d.) doznao za pravoga kriveca, to ima proti njemu podnjeti podpisano prijavnicu.

U prijavnici treba sve okolnosti savjestno i istinito opisati, te vazda držati na umu, da će lugar istinitost svojih izjava, morati podkriepiti pozivom na svoju službenu prisegu.

Lugar ima neoklievajući svom pomnjom ustanoviti sve za prosudjenje čina važnost imajuće okolnosti, te nastojati da prijavnici čim prije sastavi i predloži, da ne bi nastupila zagoda (po članku III. cesarskog patentu od 24. lipnja 1857. utrnuje zagodom iztraga i kazan, ako narušenik t. j. štetočina za šest mjeseci, od dana učinjenog narušaja, nije bio uzet pod iztragu).

Prijavnice ima lugar čim prije uručiti ili priposlati svom šumaru.

Na što se sve u smislu ustanova priloga D. š. z. i većine u krieposti stojećih šumsko-odštetnih cienika treba paziti kod sastavka prijavnica, navedeno je u sljedećih točkah:

a) Ime i prezime okrivljenika, prebivalište (selo kbr., občina, kotar) zanimanje ili obrt, a kod zadrugara, malodobnika i služinčadi, ime otca, gospodara, kuće ili zadruge gospodara. Napokon ako dotičnik ne ima ovlašteničkog prava u dotičnoj šumi t. j. ako nije član zemljишne zajednice čija je šuma, to se ima na vidljivom mjestu sa velikimi slovi napisati „nepravoužitnik“.

To je potrebno s toga, da može šumar to odmah primjetiti, te prema učinu, prijavnici predložiti radi šumske kradje sudbenim oblastim, ili radi šumskoga kvara (prekršaja) kr. kotarskim oblastim.

Ako je šumsku štetu počinila osoba, koja u dotičnoj šumi ima ovlašteničko pravo, to se bez obzira na veličinu štete, ista smatra kao prekršaj (šumski kvar), te se ima prijavnica vrhu toga podnjeti političkoj oblasti. Isto se smatraju kao prekršaj (šumski kvar), čini navedeni u §§. 44.—51. i 60. š. z. makar ih učinio i neovlaštenik. Naprotiv šumsku kradju učini svaki onaj, koji u šumi, u kojoj ne ima ovlašteničkog prava, posječe stablo, koje ima više od 10 cm. srednjeg promjera (vidi naredbu kr. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove od 7. srpnja 1891. br. 35.869)

Na prijavnice podnešene radi šumske kradje, mogu kazneni sudovi, bez predhodnog postupka, izdati kaznenu odredbu.

Kako se imadu sastavljati kaznene prijavnice, da se na temelju njih može izdati kaznena odredba, pobliže je označeno u naredbi kr. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove od 1. listopada 1888. broj 35.650.

b) Vrieme t. j. kojega dana i u koje doba.

c) Jeli štetočinac zatečen na činu, na izvoznom putu, u selu ili kod kuće?

Zatim treba naznačiti srez i šumski predjel.

d) Kod nepovlaštene uporabe paše treba naznačiti vrst i broj marve i je li dotična marva barem na pol odrasla ili ne. Zatim treba navesti, je li se paša dogodila u otvorenih šumah, je li u zagajah i branjevinah i napokon je li u umjetnih nasadih?

Ako se je pašom dogodila znatnija ošteta ml dica, to se iste imadu ako je moguće prebrojiti. Nije li to moguće, to se imade površina nu kojoj su oštećene mladice, označiti u četvornih arih. Pri tomu ima lugar paziti, da u istinu uzme u izmjeru samo one površine, na kojih su mladice doista oštećene ili uništene, a ne i one površine, kroz koje je marva samo prošla, a nije oštetila mladica.

Ako se je pašom ili inim načinom dogodila šteta na biljkah, to treba još naznačiti, jesu li mladice oštećene ili ukradene pojedince, dali se zaostavše neoštećene mladice nalaze još sveudilj u podobrem, neproredjenom stanju i napokon je li obdelavanje proizročilo neobičnih troškova.

Nadalje treba naznačiti vrst biljka (jelove, borove, hrastove i t. d.) i starost (da li do 2 godine, 2—6 godina ili preko 6 godina stare) i konačno je li je pomladba bila ručna ili naravna.

e) Ako su ukradena stabla ili dijelovi istih, to se ima naznačiti duljina u metrim i srednji promjer u centimetrim. Kod letava i kolaca ima se označiti duljina i promjer na dolnjem (debljem) kraju.

Ova ustanova ne će biti u skladu sa gdje kojim šumsko-odštetnim cienikom, koji propisuje, da se i tu imade naznačiti srednji promjer. U cienik modruško-riečke županije uvrštena je s toga, jer se po njoj obračunava u naprednjih šumskih upravah u Njemačkoj; jer se nadalje i u trgovini kolje mjeri na debljem kraju; i jer se napokon po Preslerovim kubičnim tablicama šestorni sadržaj kolja ustanavljuje po deblji na debljem kraju, a šestorni sadržaj često trebamo radi obračunanja posredne štete. Njekoji šumari duduše obračunavaju posrednu štetu kod kolja tako, da uzmu cenu kolja $1\frac{1}{2}$ ili dvostruko, nu to držim, da je skroz u protuslovlju sa ustanovami priloga D. š. z.

Kod obruča treba naznačiti duljinu u metrima.

U rubriki „može se upotriebiti za“ ima se označiti, u koju svrhu se je ukradeni proizvod mogao najkoristnije upotriebiti (n. pr. štetočinac je upotriebio za drva, ali je bilo sposobno za gradju, kolje, letve i t. d.).

Može se dogoditi, da je stablo djelomično sposobno za tvorivo, a djelomično za ogrev. U tom slučaju se ima posebno izmjeriti i u prijavnici naznačiti onaj dio, koji je sposoban za tvorivo i to posebno onaj, koji je sposoban za ciepanje, a posebno onaj koji je za gradju, a napokon onaj, koji je sposoban samo za ogrev.

Ako lugar naidje na štetu počinjenu time, da je stablo pocepano na zgonte, ciepanice, ostilje i t. d. ili da je jedan dio već odvežen, te da usled toga ne može na samom stablu izmjeriti duljinu i promjer, to ima duljinu izmjeriti po vidljivih znacih na zemlji (po potezih piljevine, možda ostavljenom vrhu, satrtom mladiku i t. d.), a ako svega toga ne ima, onda po visini obližnjih isto tako debelih stabala.

Srednji promjer će u tom slučaju ustanoviti tim, da izmjeri promjer na panju i na možda zaostavšem vrhu. Ako niti toga ne ima, procjeniti će ga po promjeru okolišnih stabala. Tu okolnost treba svagda u opazki prijavnici naznačiti.

f) Rubrika „spada u razred ili vrst“ služi za to, da se naznači kojega su razreda ogrevna drva (jesu li I., II. ili III. razreda).

Kod ogrevnog drva računa se da spada u:

I. razred: čiste ciepanice nad 16 cm. dobljine;

II. razred: nekalani trupci, nagnjile ciepanice i oblikovina od 8—16 cm. debljine;

III. razred: oblikovina i granjevina do 8 cm. debljine.

Na to se ima paziti kada štetočinac posjeće stablo. Samo deblo označit će se u prijavnici sa duljinom i srednjim promjerom nu iz vrška i grana biti će ogrjevnih drva, a ta treba da lugar

takodjer procjeni i navede u prijavnici t. j. da naznači koliko prostornih metara je bilo ogrevnih drva i kojeg razreda.

g) Prošće, pruće za pleter, palice, trklje za grah, zatim osovine i ruda za kola, žbice i oplatnice za kotače, palcevi za mlinove, vile za sieno i držala za kose, sjekire, motike i lopate itd. zatim stožine, žrti (pauzina ili podvez), brklje (ostve za sušenje), ciepani ostilji i tresle za vinograd, krušne lopate, vejače, tralje, krušne zdjelice, božićna drvca i družice (legnari) imadu se prijavit po komadu, trnje po dvoprežnom vozu. Šibe i žile po svežnju od 30 - 40 cm. promjera. Divlja loza za uže po tekućem metru, a za pokrivanje i za kožare po snopu od 50 komada. Kamen, šljunak i lončarska ilovača po m³. Kod kamena treba još naznačiti vrst (jeli vapnenac ili pješčenik) i sposobnost (da li je za klesanac za temelje, ili za gradjevni kamen ili samo za cestovno posipalo sposoban).

Šumski plodovi (žir, kesten i t. d.) i drvni ugljen po hektolitru. Smola, gljiva, kora, šumsko bilje, osmicano lišće, stelja itd. po bremenu od 20 kilograma. Šitnije grane (kreševina) po dvoprežnom vozu.

Božićna dryca treba zabilježiti jesu li izpod ili preko jednog metra visine.

Kod palica treba navesti jesu li obične ili štipane (cvikane) t. z. kongo palice.

h) Ako se ošteta učini time, da se stojeća stabla ili prutovi makar kako ogule, zasjecaju, navrtaju, kvacaju, ili se na njih penje imajući željezo na obući, ili ako se razkopa korenje od stabala, imadu se naznačiti omjeri i uporabivost dotičnog stabla.

i) Ako se odsjeku i odtrgnu ovršci, ogranci ili granje, ima se u prostornih metrih označiti količina ukradenog, odnosno odtrganog granja i hoće li stablo možda uslijed toga zaostati u rastu, ili će možda i usahnuti (n. pr. prevršio bukvu i prisvojio si 2 prostorna metra granjevine i t. d.)

j) Ako je tko na nedozvoljeni način ili nedozvoljenom mjestu načinio novi put ili ugljeništa, to se oštećeno zemljište ima u prijavnici naznačiti u četvornih metrih, a ako je na tom zemljištu bilo biljkâ ili stabalacâ, to se i ta imadu u prijavnici naznačiti.

k) Ako se štetočinac ne zateče kod čina, nego na putu sa izradjenom robom ili liesom, ili da se nadje lies kućnom pretragom, pak se ne može ustanoviti od kojeg ukradjenog stobla potiče, tako, da se ne može izmjeriti duljina i srednji promjer stabla, onda treba lugar da izmjeri svaki pojedini zatečeni komad liesa po duljini, širini i debljini i prema tomu izpuni odnosne stupce u prijavnici, n. pr. zatekao ga sa 100 kom. jelove krovne daske 1·3 m. duljine, 10—18 cm. širine i 1·5 cm. debljine. (Svršit će se).

LISTAK.

Osobne viesti.

Imenovanja i premještenja. Premještenja čuvarskog osoblja kod brodske imovne obćine. Uslijed predloga gospod. ureda brodske imovne obćine, o novom razdieljenju čuvarija i ukinuću nekih kontrolnih postaja, potvrđeno naredbom visoke kr. zem. vlade od 11. siječnja 1898. broj 70893. g. 1898. pokazala se je potreba, da se u interesu službe premjesti sljedeće čuvarsko osoblje i to od V. kot. šumarije u Otoku sljedeći: Ivan Leović u II. kot. šum. u Cernu, Martin Benaković u III. kot. šum. u Vinkovce, Pavo Simić u III. kot. šum. u Vinkovce, Josip Janković u I. kot. šum. u Trnjanih; od III. kot. šumarije u Vinkovcima sljedeći: Tomo Mihić u IV. kot. šum. u Rajevoselo, Stjepan Jarić u V. kot. šum. u Otoku, Tade Tomljenović u I. kot. šum. u Trnjanih, Mijo Kopić u V. kot. šum. u Otoku, Luka Filipović na kontrolnu postaju u Brod, Antun Kovacić sa kontrolne postaje u Vinkovcima na kontrolnu postaju u Slakovce, Marian Boreković sa kontrolne postaje u Brodu u I. kot. šum. u Trnjanih.

Imenovanja i premještenja čuvarskog osoblja kod imovne obćine križevačke. Uslijed zaključka zastupstva od 30. studenoga 1898. odobrenog naredbom kr. zemalj. vlade od 1. ožujka t. g. br. 14.623. imenovani su: nadlugarima sa 400 for. plaće i 100 for. stanbine lugari I. razreda: Tanasija Stojčević dodielen gospod. uredu, Stjepan Sprajček dodielen šumariji Sv. Ivan Žabno; lugarima III. razreda sa 250 for. plaće i 50 for. stanarine lugarski zamjenici: Tomo Forijan na srez Cugovac, Tomo Mrazović na srez Gjurgjic, Franjo Božić na srez Suhaja, Adam Popović na srez Pašian, Vatroslav Sudraš na srez Sv. Ivan, Pajo Popović na srez Palančani; zatim uz revers kojim se odriču mirovine jer su 40. godinu prekoračili, a u privremenom svojstvu lugarski zamjenici: Andro Marković na srez Farkaševac, Mile Tarjuk na srez Otronica, Dragoljub Marić na srez Partičani; lugarskim zamjenicima za slučaj potrebe dnevnicom od 70 nč. Vilim Crljjenjak iz Vojakovea, Miško Habdija iz Osieka, Božo Raić iz Raića, Andro Arambaisa iz Drenovca, Josip Sakra iz Klokočevea, Marko Pavisić iz Smiljana, Josip Bilek iz Raića, Mijo Devendija iz Sovara, Ilija Radaković iz Sv. Ivana; povišena je plaća od 300 for. na 360 for. i 60 for. stanarine lutarima I. razreda: Josipu Jakšiniću na sredu Crlenjaki, Stanku Toljeviću na sredu Srb. Kapela, Martinu Racu uz dodielenje šumariji VI. u Belovaru, Kosti Bunareviću na srez Brezovac, Stjepanu Domitroviću uz dodielenje šumariji VI. Kl. Ivanić, Miji Rotkviću na sredu Mostari, Miji Humljanu na sredu Mala Mlinska, Aleksi Kneževiću uz premještaj na srez Caire, Mirku Rakošu na sredu Siščani, Josipu Trputcu na sredu Kanižka Iva.

Umro. Dne 6. pr. mj. umro je u Belovaru starina Martin Golubić podvornik u gospodarstvenom uredu imov. obćine križevačke. Pokojnik služio je u tom svojstvu od osnutka imov. obćine pa sve do svoje smrti, koja ga je nakon kratke bolesti od nekoliko dana ugrabila. Ovaj je starina bio štovan ne samo od svojih drugova, već i od svojih predpostavljenih, što svjedoči množina onih, koji su ga do hladna groba sprovodili, i to sve činovništvo imov. obćine, svi službenici iste i velik broj gradjanstva. Imovna obćina položila mu je krasan vienac na odar. Starina Golubić slavio je prošle godine zlatni pir, te ga oplakuju vjerna drugarica s kojom je preko 50 godina, ne imav djece, u sretnom braku proživio.

Različite viesti i svaštice.

Djeci vrlo škode alkoholska pića. U raznih stranih i domaćih novinah mnogo se je u zadnje vrieme pisalo o velikoj škodljivosti svih alkoholskih pića, dakle vina, pive, a navlastito rakije po djecu. Žalivože imade u našem narodu takovih roditelja, koji misle da svoju veliku ljubav djeci ne mogu bolje izkazati, već da prigodom svetaca, hramova, sajmova kad i sami — često i previše — uživaju takova pića, daju i djeci da piju, pa kad su se već takova djeca opila i bulazniti stanu, tad se roditelji tomu smiju i gotovo uživaju gledajući i slušajući ih. Kada bi ovakovi roditelji znali, da oni tim ne rade kao prijatelji, već kao pravi neprijatelji svoje djece, tada oni toga valjda činili ne bi. Na nerazvijeno djete djeluje alkohol — a to je otrov — veoma pogubno, ne samo na samo tielo, već još i više na sam duh. Ovakova djeca, koja češće alkoholska pića piju kržljava su, otupe a mnoge stare pijanice samo tomu imadu pripisati tu svoju opačinu, jer je ta već za mlađa krivnjom roditelja u njima korijen zahvatila. Poznat nam je u nas jedan priedjel, koji je nekada slavio sa svojega obilja na vinu i gdje su roditelji već nejakoj djeci davali vina. Našli smo tamo mnogo djece, koja još sa 5—6 godina nisu znala govoriti, a sve zato, jer su često i mnogo vina pila. Je li čudo da takovo djete kad već doraste bude tupo, lieno a na svako zlo sklonio. Treba dakle poučiti ljudi, da ne davaju djeci takovih pića, a tomu imadu naši lugari, obćeć mnogo s narodom, dosta prilike.

Kako da se najbolje spravi sjeme četinjača, koje je preostalo iza sjetve, priobčio je Dr. Cieslar nakon višegodišnjih pokusa. On je naročito pokušao na razni način da sjeme spravi, pa je našao, da je najbolje sjeme četinjača koje se hoće spraviti, na suncu osušiti — ako je vlažno — a tada ga spraviti u boce (flaše) i dobro začepiti običnim čepom od pluta. Kada se to sjeme ovako spravi, zadržati će najbolje i najdulje svoju klijavost i tada ga valja spraviti na mjesto, gdje niti je previše hladno, a niti previše toplo. Preporučujemo stoga ovaj način spravljanja, kojima recimo iza proljetne ili jesenske sjetve možda koja množina takvog sjemena preostane.

Željeznice i gospodarski i šumarski radnici. Kako »Hrv. trgovac« javlja, dozvolilo je kr. ug. ministarstvo za komunikacije, da mogu od sele ovakovi radnici kada ih ima najmanje 10 u družtvu, a putuju na posao ili s posla kući, voziti se na svih pruga kr. ug. državne željeznice uz pol ciene, a da im ne treba nikakove obćinske svjedočbe kakvu su do sele trebali, već je dosta da se samo kod glavara željezničke postaje prijave.

Gojimo nerod ili bagrem (akaciju) na suhih i pjeskovitih mjestih, jer je to drvo vriedno da se goji, i to s više razloga. Nerod brzo raste a zadovoljava se i mršavim tlom, samo da nije prevlažno; nerod vanrelno brzo raste, jer već sa 30 godina postizava promjer, kojega imadu mnoge četinjače sa 50, a hrast tekar za 100 godina; nerod dade se uzgojiti iz sjemena, ali još mnogo brže iz ključica poput vinove loze; nerod daje vanredno tvrdo, žilavo i liepo drvo, koje osobito u rudnicih dugo traje, a osim toga daje bagrem vrlo dobro ogrievno drvo. Jedino uz oranice neka se nerod ne goji, jer će se doskora čitavo polje njim obrasti, pošto se pomladjuje i iz korienja a vjetar mu i sjeme raznaša, pa ga se je na takovu polju jedva riešiti moći, nu tim bolji je za šumske čistine.

Sadržaj: O službovnom naputku za lugare. Piše A. Kern, žup. šum nadzornik. (Nastavak). — *Listak*. Osobne viesti: Imenovanja i premještenja. — Umro. — Različite viesti i sitnice: Djeci vrlo škode alkoholska pića. — Kako da se najbolje spravi sjeme četinjača. — Željeznice i gospodarski i šumarski radnici. — Gojimo nerod ili bagrem (akaciju).

God. V.

Prilog k br. 7. „Šum. lista“.

1899.

O službovnom naputku za lugare.

Piše A. Kern, žup. šum. nadzornik.

(Svršetak.)

Ako se na isti način zateku ogrevna drva, to se imade izmjeriti, a ako to nije moguće, treba na oko procjeniti koliko je tih drva u prostor. metrih n. pr. $\frac{1}{2}$, 2, 3 prost. m. I. II. i t. d. razreda.

l) Ako je štetočinac posjekao stablo pak si ga nije cieologa prisvojio, to se ima ta okolnost u prijavnici navesti, te posebno iztaknuti omjere onoga, što si je štetočinac prisvojio, a posebno omjere onoga, što je u šumi ostalo.

U rubriki „Otežujuće okolnosti“ ima lugar uvek navesti, jesu li stabla ili prutovi posjećeni u riedkom ili gustom sklopu? Jesu li posjećeni jedan do drugoga, ili više prebiranjem? Je li tim nastala praznina, ako da, je li jedna ili više praznina?

U rubrici „Ine uporabe šume, oštećenja i t. d.“ imade se navesti n. pr. ako je pastir, koji je išao uz blago ložio vatru u zabranjeno vrieme i na zabranjenom mjestu, ako je vozač uza se vodio psa, kojeg ne bi smio, ako je izvažanjem pogazio mlade biljke, oštetio humke, zagajne znakove i t. d.

n) Ako su ukradjeni predmeti pronadjeni kućnom premetačinom to se prijavnici priložiti zapisnik sastavljen u smislu §. 30. o. n.,

i ujedno se imadu priložiti možebitni odrezci od panja i pronađenih šumskih proizvoda, ili odrezci na kojih se možda nalazi krivotvoreni šumarski čekić i t. d., koji predmeti imadu u iztragi služiti kao dokazala.

o) Ako su šumski proizvodi zaplenjeni, treba u prijavnici naznačiti što je zapljenjeno i komu je predano u sačuvanje.

U tom slučaju, naime kod zaplene, treba lugar da posebnim dopisom o tom izvjesti šumara. U dopisu kojem treba priložiti potvrdu one osobe, kojoj su zapljenjeni proizvodi dani u sačuvanje, ima se naznačiti svota, koja je pogodjena za prevoz tih zapljjenjenih šumskih proizvoda.

Obrazac takove potvrde je sliedeći:

Potvrda.

Niže podpisani potvrđuje ovim, da je od lugara iz danas primio u sačuvanje (ovdje treba po vrsti drveća naznačiti broj komada, njihovu duljinu, srednji promjer ili širinu i debljinu i vrst robe).

Označeni šumski proizvodi obilježeni su sa kvarnim čekićem lugara N. N.

U dne

Podpis dvojice svjedoka:

Podpis onoga komu je roba predana:

p) ako je lugar prigodom vršenja službe opšovan, ili ako se je proti njemu rabila sila, ili se prietilo silovitim načinom i napokon ako je tvorno napadnut, to imade te okolnosti osobito iztaknuti u prijavnici, a ujedno prema veličini kažnjivog čina, uz točan i jasan opis samoga čina, podnjeti posebnu kaznenu prijavu.

q) Šumske štete počinjene po nepoznatih štetočincih ima lugar takodje pobilježiti u svojoj službenoj knjigi i to odmah čim na nje naidje i o tom podnjeti šumaru početkom svakog budućeg mjeseca, nu to samo o većih i znatnijih šteta (ne treba n. pr. izvestiti, ako je po nepoznatom posječen kolac, okresana koja grana i t. d.) izkaz u obliku dopisa.

r) Prijavnice vrhu nepovlastnog prisvojenja šumskoga tla, imadu se odmah same za sebe, sa naročitim upozorenjem da su silne, predložiti šumaru, za da se ne bi promašio rok ustanovljen u zakonu o smetanju posjeda.

§. 47.

Ukaže li se potreba bezdvlačnog izvidjenja po oblasti, to ima lugar predložiti prijavnicu neposredno političkoj ili sudbenoj oblasti, nu ujedno treba, da u prepisu o tom odmah obavesti šumara.

§. 48.

Pozivnice oblasti, kojima se lugari pozivaju k razpravi šumskih šteta, imadu se lugarom dostaviti putem predpostavljenog mu šumara i to s razloga, da ne bi pučanstvo znalo kada je lugar odsutan, i da šumar ako je potrebno, može za onaj dan poslati u srez zamjenika. Dogodi li se ipak, da se lugaru inače dostavi pozivnica, to ju ima, pozivom na ovaj naputak i naredbu vis. kr. zem. vlade od 10. lipnja 1887. broj 18.270., vratiti neprimljeuu.

Da je neobhodno nuždno, da se lugarom ne dostavljaju pozivnice putem obćinskih poglavarstva i to otvoreno, da ih svaki stražar, pisar i t. d. može pročitati te znati, koji dan će lugar biti odsutan iz sreza, jasno je samo po sebi, a tko nevjeruje, mogu mu iz moje nedavne prakse navesti sljedeći istiniti primjer.

Jednom mom područnom lugaru se je redovito na one dane, kada bi bio pozvan kr. kotarskoj oblasti k razpravi šumskih šteta, dogodilo, da su mu na te dane krali zanovjet, koji je veoma dobar za vinogradsko kolje.

Pomnim propitkivanjem doznao je napokon tko je krivac. Jednom vrativ se nešto prije sa razprave zatekao je težake jednog obćinskog službenika, kako mu nose to kolje. Obćinski je službenik stim koljem trgovao u drugi kotar, a po svom položaju znao je, kada je lugar odsutan, jer su pozivnice za lugara dolazile otvoreno putem obćinskoga poglavarstva, pak je to znanje upotrebljavao, odnosno zlorabio na svoju korist.

Tamanjenje vrlacâ u šumskomu vrtu.

Svakomu vrtljaru dobro je poznat vrlac ili mrmak (latinski *Gryllotalpa vulgaris*, njemački die Maulwurfsgrille) a isto tako dobro ga poznaju i svi šumari i lugari, jer je to zareznik, koji u šumskomu vrtu najviše štete čini. Svojim rovanjem znade vrlac najljepše redove mlađih biljka, koje su jedva nakon sjetve porasle, silno prorediti, dapače sasvim uništiti. Vrlac je dakle obće poznati škodljivi zareznik, kojega ni ne treba opisivati, jer je predobro poznat, nu tim je nuždije, da se potanje opišu svi oni načini, kojima se mogu vrlci tamaniti ili iz šumskoga vrta protjerati. Svrha je upravo ovoga člančića, da opišemo sve one načine i sredstva, kojima se vrlci u šumskih vrtovih tamane, jer smo prigodom naših putovanja mnoge i mnoge šumske vrtove pregledali, a gotovo svagdje smo čuli, da je najveći neprijatelj mlađih biljka u tih vrtovih vrlac. Nije s toga ni čudo, da imade i mnogo raznih načina i mnogo raznih sredstava kojima se vrlci tamane, a opisati ćemo ona sredstva, koja smo i sami s najboljim uspjehom u šumskom vrtu križevačkoga šumarskoga učilišta prokušali.

Za tamanjenje vrlaca poznato i dobro su sredstvo lonci, koje zakopamo u grede ili još bolje u stazice medju gredami. Hodajuć

po gredama i stazicama, navlastito u noćno doba kad vrlci pravo ožive, dolaze oni do tih lonaca, padnu unutra, a jer ne mogu iz lonca, uhvatili su se tako, da nam uteći ne mogu. Ovo je dobro sredstvo, kojega mi već mnogo godina s uspjehom rabimo, i ne bi ono nigdje manjkati smjelo.

Pošto vrlac vrlo voli rahlu i gnojnu zemlju i rado se preko dana u nju, osobito kod velike žege, uvuče, to je takodjer dobro sredstvo za tamanjenje vrlaca, da im priredimo malene kupove rahle zemlje i gnoja kraj greda, gdje imamo mlade biljke. Svaki dan valja ovakove kupiće puzljivo pregledati i ubiti vrlce, koje u njima zatečemo. Ovo je sredstvo i zbog toga dobro, jer u takovih kupovih snesu vrlci svoja jaja, pak je ovim načinom moguće čitavo leglo uništiti.

U visokih gorskih predjelih, tako u alpinskih krajevih u Tirolu, Gornjoj Austriji, Štajerskoj i Koruškoj gdje je i u ljetu dosta hladno, ne prave vrlci tako mnogo štete, osobito ne u onih vrtovih koji visoko leže; nu u vrtovih koji leže više u dolinah, gdje je veća toplina, ima ih sve više i više. U jednom takovom velikom vrtu kraj Gross-Reiflinga, gdje već vrlci mnogo štete prave, vidili smo da ih tamane pomoćju lanenoga ulja. Lanenomu ulju primješaju vode, pa tu tekućinu ulievaju u prohode vrlca. Ponajprije se odgrne trieskom ili štapićem prohod vrlca sve do onoga mjesta, gdje se taj prohod naglo u dubinu gubi i gdje je njegovo gnjezdo ili stan. Sada se ulije tekućina u tu škulju i izbjega vrlac iz tog njegovog skrovišta, te se on sav zaprljan izvuče na polje, gdje ga ubiju. Vidili smo znatnu množinu ovim načinom utamanjenih vrlaca, koje je odmah po boji poznati moći, da su ovih sredstvom dobiveni. Pred našim očima učinjeni su pokusi ovim načinom i dobro su uspjeli. Kušali smo kasnije kod kuće isto sredstvo, ali uspjeha nije bilo. Bilo da vrlac pravi kod nas još i u većoj dubini zbog težkoga tla prohode krivudaste i da mu je gnjezdo — valjda zbog vlage — malo više nego li zadnji dio prohoda, da do njega ta tekućina doprijeti ne može; ili da je u obće zemljište pretežko i da spriječava prodiranje toga lanenoga ulja, pak pošto nam opetovani pokusi nisu dobro za rukom izpali, ne bismo mogli ovo sredstvo — bar u predjelih kakav je naš — preporučiti.

Prije 2—3 godine čitali smo u jednih novinah sredstvo, koje da sa osobitim uspjehom rabe u Francuzkoj proti vrlcima. To je sredstvo „sumporni ugljik“, kojega već više godina poznaju vinogradari kao dobro nu nešto skupo sredstvo proti trsnoj uši ili filokseri. Tim sredstvom, da se može šum. vrt podpunoma od vrlaca očistiti. Pošto u šumskom vrtu, kojim mi upravljamo vrlci mnogo štete prave, dapače oni su jedini od kojih mlada biljke u

tom vrtu stradaju, to smo doskora pošli, da to sredstvo pokušamo. Prema uputi koju smo čitali, počeli smo postupati. Kad se u vinogradu sumporni ugljik proti filokseri u zemlju uštrecava rabe u tu svrhu posebnu štrcaljku, nu te nam u šumskom vrtu ne treba, već je moći to uštrecanje sasvim jednostavno ovako obaviti. Uzme se štapić dugačak do 30 cm. i taj se zabode u gredu odma na početku u sredini i napravi rupa ili škulja duboka koliko i štapić. Za 1 metar dalje napravi se štapićem opet jedna rupa; za 2 metra opet jedna i t. d. sve do konca grede. Sada se odčepi flaša u kojoj smo donieli sumpornog ugljika — a to je tekućina svjetlo zelenkaste boje, koja vrlo zaudara po gnjiloj rotkvi — i ulije naglo za jedan naprstnjak te tekućine u rupicu i ova odmah nogom zagazi. Sumporni ugljik tekućina je, koja vrlo brzo, tako rekuć na očigled hlapi. Treba s toga ovu tekućinu samo dobro začepljenu čuvati. Hlapljenjem ove tekućine stvara se smradan i zagušljiv plin i upravo se zbog toga to sredstvo rabi i proti filokseri, a i proti vrlcem. Ulijana tekućina hlapi u zemlji i svi vrlci, a i druge ličinke i zareznici od toga uginu. Nakon pokusa bilo je nekoliko nedjelja od vrlaca mira, tad su se opet istom počeli javljati. Kad se pojave, valja istim načinom postupati. Ovo je sredstvo tako dobro, da ga svakomu najbolje preporučiti možemo. Od ovoga sredstva, koje ništa ne škodi mladim biljkama — stradaju i veće životinje, tako je g. nadšumar Wittmann s uspjehom rabio to sredstvo proti kunićem, koji su se u varaždinskoj okolici prekomjerno na štetu gospodarstva umnožili — lievajući ga u jame, gdje se kunići drže. I kod našega prvoga pokusa izvukao se je iz zemlje jedan miš i na gredi poginuo. Spomenuti nam je, da se ovo sredstvo u svakoj ljekarni dobiti može, nu kod baratanja s tim sredstvom valja biti na oprezu, i da ne dolazimo u blizinu gorućom žigicom ili cigarom, da se ne upali i eksplodira.

**Nešto o napredku 6 do 8 godišnje mlade šume, koja je
još g. 1896. od tuče vrlo stradala.**

Kako je u ovom kraju dobro poznato, godine 1896. nemila tuča je poharala mnoga sela u okolini grada Belovara, pa tako nije niti same šume poštedita, jer neopisivu je na mladim zabranama štetu počinila, i svoje tragove na šumah u obće ostavila, pa još i dan danas t. j. već nakon dvije godine suše se mnoga stabla, koja su prošle dvije godine iza spomenute svoje nesreće kržljavo i kukavno polomitih i skroz obielitih bez kore vrhova i grana ostala.

Gore opisanom tučom veliku je štetu pretrpila imovna obćina križevačka, od kojih će evo ovdje samo jedan primjer navesti kako sliedi.

Čuvarijski ili srez broj 46. u Raiću ima šumski prediel zvani „Česma Velika“ pod Raićem, naime jedan komad zabrane preko 400 rali velik, od kojega je u glavnom spomenuta tuča do 200 rali 6—8 godišnju mlade šume uništile, kako gore već rekoh.

Po dolazku mojem na spomenuti sriez, u proljeću 1897. god. osjetio sam odmah propast zabrane, ali nisam mogao ništa po po svojoj želji preuzeti, pošto je bilo već prekasno za onu godinu, jer sam na spomenuti sriez prispio istom koncem mjeseca travnja godine 1897.

Već u rano proljeće godine 1998. upozorio sam predpostavljenoga mi gosp. šumara D. Severa na zlo stanje spomenute zabrane, koji osvjedočivši se osobno o potrebi, izvrši marljivo svoju strukovnjačku dužnost, jer učini u tu svrhu daljnje korake, i već dne 23. ožujka 1898. bude započeta upitna zabrana na počep sjeći u svrhu novoga podmladka. Sječa je trajala neprestano sve do 14. travnja iste godine i tako je dovršetak iste bio već kod podpunog lista, gdje se je dalo sumnjati o dobrom ili uspješnom podmladku, jer obično se takovi poslovi moraju uvjek prije pogona lista izvesti.

A sada evo da vidimo svrhu i uspjeh spomenutog rada:
hrastovih ima od 50 do 212 cm. visokih i od 1 do 2 cm. debelih ;
jasenovih " 55 do 235 cm. " " 1 do 4 cm. "
brestovih " 45 do 264 cm. " " 1 do 3 cm. "
klenovih " 35 do 180 cm. " " $\frac{1}{2}$ do 1 cm. "
grabovih " 30 do 182 cm. " " $\frac{1}{2}$ do 1 cm. "

Ovdje mi je primtetiti, da nije nikakova razlika u napredku mladica (izdanaka) onih panjeva, koji su prije ili već u listu na počep sjećeni, pa za takav slučaj izkustvo nas uči, da se može i smije, još čitav mjesec travanj ova radnja obavljati.

Najglavnije pako kod takovih prilika jest, da se odmah posjećeno drveće i granje koliko je moguće s mjesta odstrani, pa da se u svrhu toga, narod sa kolima svuda slobodno po isto pušta, jer izkustvom je dokazano, da čak i oni panjevi koji su se na samih putevi desili, te su od stotine i stotine kola pregaženi i sasvim smrskati za vrieme izvoza granja, podpuno dobre mladice iztjerali ništa gore od onih, do kojih kola niti blizu dolazila. Šta više, daleko je škodljivije, da se granje nedirnuto na mjestu ostavi.

Postupak kod ovakovoga podmladjivanja šuma zahtjeva strogi nadzor, a uz to i velike opreznosti, a to u prvome redu na lugaru

počiva, jer zapne li lugar u svojoj dužnosti, onda je zaludu računati na svaki daljnji napredak, no onda se upravo dvostruki gubitak šumskom vlastučtvu može nanieti: naime gubitak već i onako propale šume, a s druge strane gubitak gotovoga novca, kojim se radnici plaćaju i t. d.

Bude li pako nadzor neumoran i trezven, tada će za stalno izići djelo na vidjelo, a tim mislim da će nam šumsko gospodarstvo bez dvojbe podpuno evati i napredovati, a nama će lugarima prigodom svakoga obilaza srieza, razgledajući i motreći naš bujno uspjevajući trud, srdce življe kucati, kao što i meni sada u mojoj zabrani, koja je prije godinu dana bila tužna i žalostna, pred očima strukovnjaka koji za napredkom žudi — ma ništa drugo nego jedna prosta šikara — a sada mislim barem, da niti je gdje bilo, a niti da može biti uspješnija od ove!

Milan Cepanica, lugar.

LISTAK.

Osobne viesti.

Promaknuća i premještenja. Kod imovne obćine križevačke* povиšena je plaća od 240 for. na 300 for. i stanařina od 48 for. na 60 for. lugarima II. razreda: Gjuri Šćebačiću uz premještaj na srez Šimljanica, Martinu pl. Sokaču uz premještaj na srez Sesvete, Josipu Veselkiu na srez Babinac, Ćiri Kuštriću na srezu Klokočevac, Tomi Predragoviću na srez Garešnica; povиšena je plaća od 240 for. na 250 for. i stanařina od 48 na 50 for. lugarima II. razreda: Štefi Kelinu na srezu Veliki Zdenci, Štefi Vukoviću uz premještaj na srez Popovac, Peri Bubnjaru uz premještaj na srez Tučenik, Mati Cetini uz premještaj na srez Šumečani, Štefi Tumbasu na srezu Žarnice, Valentu Kemenoviću na srezu Stančić, Andri Košćeviću na srezu Bosiljevo, Ivanu Županu na srezu Stupovača, Josipu Dončeviću na srezu Pšenišće (Sv. Jakob), Andri Šimunoviću na srezu Trnara, Mili Čepanici na srezu Breza, Antunu Ivecu na srezu Hercegovac, Gjuri Zrinjskom uz premještaj na srez Rastovac, Ivanu Tonkoviću uz premještaj na srez Šimljana; povиšena je plaća od 200 for. na 250 for. i stanařina od 48 for. na 50 for. lugarima III. razreda: Milanu Vareniki na srezu Okešinac, Jovi Buliću na srezu Marča II., Šimi Tuškancu na srezu Marča I., Joci Manojloviću na srezu Gračina, Vinku Vlahoviću uz premještaj na srez Ivančani, Josipu Kezeleu uz premještaj na srez Šumarica, Gjuri Nježiću na srezu gornji Markovac, Josipu Dijaku na srezu Kovačevac, Štefi Popoviću uz premještaj na srez Podgorac, Venclu Jungeru na srezu Carevdar, Radi Radujkoviću uz premještaj na srez Osiek; premješteni su iz službenih obzira lugari I. razreda: Miško Trsnac na (novi) srez Ciepidlak, Tomo Karašić Šumariji V. u Ivansku, Franjo Filipović na srez (novi) Trsma, Andro Agjaga na srez

* Nije se zbog pomanjkanja prostora u zadnjem broju donjeti moglo.

(novi) Vojakovac; povиšena je dnevnia od 50 nč. na 70 nč. na dan lugar. zamjenicima: Viri Popoviću na srezu Bojana, Gjuri Bogoeviću na srezu Korenovo, Martinu Valentu na srezu Laminac, Ivi Zubojeviću na srezu Kolarovo selo, Jovi Kukiću na srezu Apatovac, Franji Taritašu na srezu Sv. Petar (da se potonjem za trajanje supliranja lugara dopita stanařina od 3 for. na mjesec); odredjeno je za tim da se povisi dnevničica od 50 nč. na 70 nč. na dan za slučaj potrebe predbilježenim lugarskim zamjenicima: Štefi Skrbi iz Cugovca, Martinu Tomiću iz Klokočevca, Franji Rakosu u Cernici, Gjuri Samiću iz Srb. Kapele, Petru Komboolu iz Ivanjske, Andri Jandrokoviću iz Apatovca, kada u službi upotrebljeni budu.

Umrlji. Neumoljiva smrt ugrabila nam je druga lugara Stjepana Grabrića iz Siča, koji je u noći od 11, na 12. veljače 1899. od kapi pogodjen odma mrtav ostao, te je je na dan 13. veljače t. g. sahranjen. Isti lugar je još na dan 11. veljače t. g. svoju službu u srezu Radinje vršio — niti nesluteć u večer kada je kući došao, da mu se konac života kraju primiče.

Tako isto nemila sudbina uze nam skorim i opet drugog druga lugara Nikolu Ivanagića iz Sibinja, koji je dne 2. lipnja t. g. u 10 sati prije podne preminuo, te je 4. lipnja na vječni počinak materi zemlji predan: »Slava im!«

Kod sprovoda jednog i drugog, uz pogl. g. kot. šumara Heinza, bijaše prisutno i lugarsko osoblje spadajuće kot. šumariji Oriovac. Pri sprovodu lugara Ivanagića, bijaše prisutan od brodske imovne obćine šumarski pristav g. Mato Medvedović iz Vinkovaca. *Josip Pustaić, lugar gradiške imovne obćine.*

Različite viesti i svaštice.

Križevačka ratarnica. Ovoga će se ljeta izprazniti više štipendija obćinskih i zemaljskih na kr. ratarnici u Križevcima. Dobro bi bilo, kad bi lugari — obćeć mnogo narodom — upućivali ljude, da daju svoju djecu što više u ovakove škole, jer bez ljudi koji su takove škole polazili — u kojih se ne uči samo iz knjiga; već i sve radnje u stajah, na polju, vrtu i vino-gradu praktički obavljaju — ne može biti medju samim narodom pravoga napredka u gospodarstvu. Da se u Francuzkoj, Njemačkoj i drugih naprednih zemljah i krajevih zemljista tako dobro obradjuje, i da ljudi makar i imadu još mnogo manje zemljista nego li kod nas, ipak na svom gruntu bolje živu, mnogo su takove škole doprinesle, jer to su prave škole za narod i seljake. Samo bi trebalo, da se u ovakove škole šalju dječaci, koji imadu doista kod kuće grunta na kojem mogu kašnje gospodariti, dakle djeca imućnijih gospodara, a ne takovi, koji kad iz ratarnice izadju, ne znadu kuda će. Izpraznjena štipendija biti će skorim kod obćinskih poglavarstva proglašena.

Učiniti tkanine nepromočivimi (dodatak). K viesti, koju smo pod ovim naslovom u br. 5. »Lug. Viestn.« doneli, pridodati nam je, da smo to sredstvo prokušali i doista dobrim pronašli, samo nam je upozoriti one, koji bi se tim sredstvom poslužili, da je lasno upaljivo, pa da se kod toga čuvaju i da takovo odievo, koje su tom tekućinom namazali, više dana ostave na zračnom mjestu da se dobro izvjetri i petrolejski spirit izhlapi, da ne bi gdje na vatri planulo.

Sadržaj: O službovnom naputku za lugare. Piše A. Kern, žup. šum. nadzornik. (Svršetak). — Tamanjenje vrlaca u šumskom vrtu — Nešto o napredku 6 do 8 godišnje mlade šume, koja je još god. 1896. od tuče vrlo stradala. Piše Milan Cepanica lugar. — **Listak.** Osobne viesti: Promaknuća i premještenja — Umrlji — Različite viesti i sitnice: Križevačka ratarnica. — Učinite tkanine nepromočivimi (dodatak).

God. V.

Prilog k br. 8. „Šum. lista“.

1899.

Naramica (Rucksack) ili torba?

U 3. broju „Lugarskoga viestnika“ od g. 1897. opisuje gosp. Stankovečki, što sve mora nositi lugar sa sobom u šumu, pak da to sve lugar može laglje i spretnije sobom nositi, preporuča da se upriliči lugarska torba, u kojoj bi se sve te stvari moglo spretno spremiti.

Glasom 10. broja „L. v.“ od g. 1898. bio bi gornji predlog ostvaren time, što nam g. šumar Aue u tom broju priča, da je izumio patentiranu lugarsku torbu, u kojoj se sve što lugar ima sa sobom nositi u šumu, može veoma spretno spraviti.

Nisam imao sreće vidjeti tu patentiranu lugarsku torbu, nu predpostavljam da je istina, da se u njoj može sve što je lugaru potrebno, veoma spretno spremiti, pak ipak uzprkos tomu nebi ja lugarima mogao preporučiti niti patentiranu niti običnu torbu, jer svaka torba, po gotovo ako u njoj ima išto više stvarih, za lugara je težka i nespretna.

Osim svarî navedenih po g. Stankovečkomu, mora još lugar sobom ponjeti i hrane, i to po mogućnosti u nješto obilnijoj mjeri, da mu doteče, ako n. pr. uslijed progonjenja šumskih štetočinaca, mora i preko noći ili dapače i drugi dan ostati u šumi ili u potragi.

U kraških predjelih, gdje često u čitavom srežu od više tisuća rali ne ima u ljetu niti jednog izvora, treba za stišanje žedje, ponjeti bocu, ako ne vina, a ono vode.

Neka se sada svi ti predmeti ukrcaju u torbu, koju lugar cieli dan mora nositi prevješenu preko jednog ramena, i koja mu uz to u bregovitom predjelu, gdje svaki čas mora ići užbrdo, neprestano smeta tim, što viseći izpod pasa nad lievim stegnom, silno smeta u hodanju i tim umara: to će mi svatko priznati, da je takova torba, pa bila ona ma kako spretno udešena, lugaru težka za nositi.

Stoga se dogadja, da lugari kad se ne nadaju šumara, da si olakote torbu, obično mnogo toga, a naročito službenu knjigu, škare, a bogme često i lugarski čekić, osobito ako je nespretan i težak, i t. d. ostavljaju kod kuće.

Osim navedenoga nespretna je torba još i stoga, što veoma smeta lugara kad se mora provlačiti kroz šikaru ili bježati za štećincem.

Stoga bi ja lugarom veoma preporučio da napuste nošenje torbe, te da si kao puno spremnije i za nošenje laglje, nabave naramicu, koja se njemački nazivlje „Rucksack“.

Iste su obično napravljene od nepromočivog platna sa više pretinaca, te se nose na ledjima poput vojničkog telečaka.

Kada se raztegnu tako su velike, da do potrebe u njih stane čitav srnjak, imadu dakle svakako dosta mesta za sve lugarske potreboće, a kako se nose na ledjima preko obiju ramena, to je u njima svaki teret kud i kamo laglji nego li u torbi. Uz to niti najmanje ne smetaju kod hodanja, bježanja i provlačenja kroz šikaru.

Naramica se je u prijašnjih godina malo vidjevala u Hrvatskoj, nu u Českoj, Štajerskoj i u obče u alpinskih krajevih nose ih već od davnih vremena šumari, lovci i planinari, i to ne samo podredjeno osoblje, nego i najodličniji lovci i šumari.

Sada se već i kod nas vidjevaju šumari i lovci sa naramicami, ali rijedko kada lugari.

I ja nosim naramicu mjesto torbe, te sam imao priliku čuti i vidjeti, da se naramica svidja lugarom kao veoma praktična i lahka za nošenje. Upitani zašto si i oni ne kupe, ili što je još jeftinije, nedadu po domaćem obrtniku sašiti takovu naramicu, odgovoriše mi, da to kod njih nitko ne nosi, pak bi ih bilo sram med narodom, jer da to izgleda kao kod prosjaka.

Nu svako čudo za tri dana, pak tako bi bilo i sa nošenjem naramice.

Pametan čovjek se ne bude rugao, a ako se koja bena jedanput naruga, to će biti jedan ili dvaput, pak će prestati.

Lugar će pako svoju naramicu, koja mu omogućuje, da sve potrebno ponese sobom, a da se uz to ipak jako ne umori, nakon dva tri dana tako obljuditi, da već nikada ne bude pomišlja na torbu.

Primjećujem da je torba liepša nošnja nego li naramica nu kud i kamo ne praktičnija, a praktičan lugar bude u prvom redu izabrao ono što mu je prikladnije, a to tim većma, što nijedan čovjek neće kod izbora odiela, obuće i t. d. koja ima služiti za porabu u šumi, paziti u prvom redu na liepotu, nego će najprije pitati je li praktično, a onda istom je li liepo.

Naramice se mogu dobiti u svakoj trgovini lovačkih oprema, te se obično prave od zelenog ili smedjeg platna, a stoje od 2 for. 50 nvč. do 7 i 8 for. Nu kako je njihov oblik vanredno jednostavan, učinit će lugar najbolje, ako si sam kupi nepromočivo platno, posudi od koga jednu naramicu i po njoj si od svoje žene da skrojiti i sašti naramicu. Potrebno za to remenje, napraviti će mu svaki remenar.

Tim načinom imati će lugar jevtinu ali i trajnu naramicu.

Naš narod ne nosi naramicu, za to i nemamo za nju narodnog hrvatskog izraza.

Profesor ju Kesterčanek u svom djelu „Lovstvo“ nazivlje „lovačke bisage“, nu kako naš narod ime bisage rabi za nješto sličnoga ali ipak nješto drugoga, mnijem, da će izraz „naramica“ biti bolji.

A. K.

LISTAK.

Osobne viesti.

Imenovanja. Kralj šumski ured u Otočcu imenovao je kr. nadlugarne III. razreda Danu Rukavinu, Matiju Čorku kr. nadlugarima II. razreda, kr. lugara I. razreda Luku Tomićića i Josipa Biljana, kr. nadlugarima III. razreda, kr. lugare II. razreda Ivana Mihića i Ivana Klenta kr. lugarima I. razreda, kr. lugare III. razreda Milana Punovića, Tomu Gutešu i Milana Uzelca kr. lugarima II. razreda, kr. lugare IV. razreda Ivana Čačića, Marka Agbabu Matiju Vukušića, Josipa Marasa, Danu Kneževića te Milana Podkonja kr. lugarima III. razreda.

Različite viesti i svaštice.

O lugarskom ogrjevnom deputatu. (Dopis.) Nam lugarima brodske imovne obcine ustanovljen je godišnji ogrjevni deputat od 10 prostornih metara drva II. reda, koga si sami imamo, bio on doznačen u kojoj udaljenosti, o svom trošku izraditi i u svoj stan privesti, za koju izradbu i dovoz mi plaćamo obično po svakom prostornom metru 1 for.

*

Daklem, kako rekosmo, nama se ima doznačiti deputat II. reda. No kako često biva? U srezovima, gdje nema baš svaki puta ogrjevnog drva II. reda, tamo većina lugare dobiva i zadovoljiti se mora sa najlošijom vrstom drva, naime iz drvosječa sa skaljem ili iz proredjivanih šuma sa oblikovim kržljavim stabalcima.

Je li to pravedno? Mi lugari duduše ne idemo toliko na klasu drva, jer nama je glavno, da ih po potrebi dobijemo dosta i da radi istog ne imamo tolikoga troška.

Pita se sada samo, je li lugaru dosta ovih određenih 10 prostornih metara? Odgovor je opravdan: Ne. Neka se samo uzme, da mi lugari na sedma obično imamo za stanove najlošije i gotovo traljave kuće, pa da ne patimo studeni preko zime, trebovali bi lako i do 20 mtr. goriva. Osim ovog neka se uzme, da imade nas lugara sa dosta brojne obitelji, u kojem se onda kućanstvu potroši i više od 10 mtr. goriva. Šta sad prema tomu mi lugari? Uz ovaj nedostatak, od 10 mtr goriva, mi imamo i trošak po metru 1 for., za koju bi se svotu gotovo mogla ogrjevna drva gotova kupit, samo da je pravo gdje i od koga!

Razumijeva se prema rečenom, da je nam lugarima određen kukavan deputat, jer nedostaje za našu potrebu, a u drugu ruku imamo nepotrebit trošak uz inače našu kukavnu plaću. I upravo s tih razloga ističemo ovim svoju teškoću, da bi se na nju mjerodavni faktori izvolili obazreti, pá da bi nam se deputat povisio na 14 prostornih metara, a za izradbu njegovu da i mi lugari dobivamo po metru 1 for., koju pogodnost izrade i gospoda činovnici ove imovne obćine uživaju.

Toliko o našem ogrjevnom deputatu u želji skromnoj, da nebi ovi redci ostali glas vapijućeg u pustiuji (pia desideria).

U Striživojni, mjeseca lipnja 1899.

Pavle Šimić, lugar imovne obćine brodske.

Obdržavanje glavne skupštine sbora službenika imovne obćine križevačke u Belovaru, obdržavane dne 28. svibnja 1899. Predsjednik sbora pogl. gosp. šumarnik Bogoslav Hajek sazvao je skupštinu lugarsku toga dana, koja se je obdržavala u sgradici gospodarstvenog ureda, kojoj pridodješe liep broj službenika lugara, da čuju, kako im je njihova mirovinska zaklada do XV. skupštine napredovala.

Gosp. predsjednik zbora pozdravio je prisutne skupštinare i otvorio je skupštinu, radovao se što joj je liep broj službenika pristupio, na to bi iz sveg glasa prisutnih pozdravljen sa trokratnim Živio! Zatim pročita g. tajnik napredak zaklade, koja je do sad narasla kroz 14 godina od male svotice, kojom je početa — samo sa 2000 for., koju je imovna obćina u tu svrhu doznačila — te je do danas sa prihodi, koje lugari plaćaju i sa kamata, te i sa nje-kojimi globicama narasla na 32.700 for.

Zbor službenika zahvalio se svom brižnom predsjedniku i tajniku zaklade za nastojanje i mar oko napredka mirovinske zaklade. — Zahvaliv se tom sgodom upravitelju gospodarstvenoga ureda gosp. šumarniku Bogoslavu Hajeku na dobroti, što je sklonio zastupstvo imovne obćine, da se je povišenje plaće lugaram podielilo, što je visoka vlada i odobrila.

Prelog člana Milana Cjepanice, da se lugarom dozvoli bezplatna pašarija i žirovina poput državnih lugara za njihovu stoku.

Predlog Radajkovića Rade, da se lugarom službeno odielo nabavi, kakovo imovna obćina sama odabere, da se jednakost poluči u odielu, te da bi imovna

obćina 25 for. godišnje po osobi za to odievo plaćala. — Zbor je prihvatio predlog, te je zamoljen g. upravitelj ureda, da zagovori pred zastupstvom ove predloge, da ih odobri i da ih visokoj vladi na odobrenje s preporukom podnese.

Tim je skuština svršena, koju je g. predsjednik digao.

Skupštinar ustadoše te zahvališe ponovno g. predsjedniku zbora i tajniku na uloženom trudu te ih pozvaše k objedu, koji je bio već prije nekoliko dana naručen u gostioni g. Joci Severu, gostioničaru u Belovaru.

Pogl. g. šumarnik i predsjednik zbora došao je k svojim službenikom u pomenu tu gostion u upratnji g. nadšumara Slapničara, gg. šumara: Becka, Severa, vježbenika Crkvenca i drugih, dočim je naš tajnik, g. protustavnik Bogović kao vodja toga društva s nama došao odmah.

Razne zdravice redomice tekoše i zahvalnice, te se je društvo vrlo dobro veselilo, sve dok nije 5 sati poslije podne udaralo, gdje su njeki željeznicom odputovati morali, dočim se obližnji malo dulje pozabaviše. Zabava je veselo trajala, da su svi prisutni zadovoljni bili — osobito je društvo veselio g. nadšumar Slapničar s raznim liepim zdravicama, a u pomoć mu bješe g. šumar Beck, koji je i drugih zdravica progovorio, naime; kako se je ta mirovinska zaklada stvorila i kako je brigu veliku imao s tim početkom g. šumarnik i predsjednik zbora, dok je to uredio itd.

Naš dobri gostioničar «mršavi» gosp. Joco Sever sa svojom brižnom gospodnjom suprugom nas lijepo počastiše ta im se zahvalismo, žeće im zdravlje, pa da nas opet dođuće godine ovako počaste.

Primjetiti je ipak i želiti je, da se dođuće godine svi službenici skupštini ovakovoj odazovu a neizostane veliki broj kao sada, zato valjda, što je malo oblačno bilo i kišica malo rominjala, pak da se nenahlade, jer su nježno odgojeni — to je znak, da slabo za svoju mirovinsku zakladu mare — što je žalostno, jer je to samo zaklada, koja svakog službenika veseliti može — a i zgodu daje ta skupština jedan put samo u godini sastati se, da svaki svoju rekne za napredak iste, a i za druge možda koristne predloge.

Zeliti je s toga, da dođuće godine vidimo sve u okupu kod sazvane skupštine i da onako velik broj službenika izostao nebi — izpričati je pako bolestnim, koji bi rado došli, ali nemogoše.

U Belovaru, 17. lipnja 1899.

Tomo Stojčević, nadlugar.

Nevalja piti blatnu vodu, ili se napiti iz kojegod kaljuže, najbolje nam svjedoči zgoda, koju je netom u «Gosp. list» priobčio g. Dr. Gundrum: Jednog mu je dana, dok je još kao liečnik službovao u Bugarskoj, došao seljak sav već obnemogao, koji se je tužio na veliku slabost i bol u vratu, koju da već dugo vremena osjeća. Kad mu je g. Dr G. pregledao grkljan, našao je u njemu veliku pijavicu Rana mu je bila velika i bila bi mu pijavica konačno vrat pregrizla, da nije ipak došao k liečniku, koji mu ju je odmah izvadio. Čovjeku je rana zacieliла i on je ozdravio i opet se oporavio. Pijavica došla mu je u grlo pijući vodu iz kaljuže, a da toga odmah ni osjetio nije.

Očistiti puščane cievi iznutra da sjaje, moći je, kako piše «Frick's Rundschau», najbolje pomoći spirita, u kojem valja zgnječiti nešto lukačenjaka. Ponajprije valja cievi valjano iznutra očistiti, tad promjeni kudelju i dobro ju tim špiritom nakvasiti i dalje čistiti. Od toga će cievi dobiti sjaj, kao da su nove. Mjesto, gdje se je jače hrdja uhvatila, neka se tučenim plavušcem posiplu. Kad su cievi ovako očišćene, najbolje ih je parafinskom uljem namazati, koje je gusto, a ne ima u njem nikakovih kiselina.

Divljački običaj lovlijenja koristnih ptica pjevica u Italiji. U gornjoj Italiji, osobito na Izoe-jezeru, lovi pučanstvo ptice pjevačice u velikim množinama; često je cielo gorje prepleteno mrežama na više kilometara, a pojedino drveće puno zamkâ, u kojima se nalazi razno voće. Na ovaj se način pohvata vrlo mnogo ptica osobito drozdova, koji se dugo muče u zamkama dok dočekaju smrt, ili dok ih novi vlastnik, — koji često skriven čeka, da mu ni jedan ne uteče — ne ubije.

U blizini tog Izoe-jezera nalazi se crkvica, ka kojoj idu mnogi hodočastiti. Uz ovu crkvicu: »Maria del giogo« stoji krčma s napisom: »Ovdje se pije dobro vino i jedu izvrstne ptice sa palentom.« Nedaleko toga nalazi se veliko lovište ptica. Pripovjeda nam to neki Sina u svom »vodiću po Izoe-jezeru«, te tvrdi, da je to talijansko narodno jelo, naime ptice sa palentom, vrlo ukusno priredjeno.

No i u kolibicama na vihovima bregova te okoline može se takovo jelo dobiti. Kad se pomisli, da se do milijun ptica samo u okolini izoeskog jezera godišnje potamani, možemo shvatiti, koliko korisnih pjevačica u čitavoj Italiji prerano izgubi glavu.

Posve je naravno, da se takav zločin, za koji Italija nema kazne, teško može iskorieniti. Tom se zlu jedino može doskočiti, ako se svi čestiti i razboriti ljudi zauzmu za to, da se taj gadni običaj iskorjeni, i medjunarodni zakon za zaštitu ptica izda, a za tim se već ide.

Dok nije druge, moramo se zadovoljiti time, da u našoj blizini svim silama poradimo, te da što više prijatelja oduševimo za društvo za zaštitu ptica.

U južnom Tirolu se već opažaju posljedice blagotvorna rada tamošnjeg društva, jer sada već tamo odjekuju šume srebrnim glasićima pjevačica, gdje se prije ništa osim zlogukog graktanja vrana i brbljanja svraka i kreštelica čulo nije.

Sjenice su se osobito umnožile, odkad su im postavljena umjetna gniezda i odkad se zimi hrane. Svako zrnce, koje milosrdna ruka dade gladnu želudcu ptičića, vraćaju one stostruko tamanjenjem hiljadama gusjenica, koje priete našim usjevima i nasadima.

Koliko bi se tek moglo učiniti, kad bi društvo stojala na razpolaganje veća novčana sredstva, drugim riečima, kad bi se našlo više plemenitih ljudi, koji bi društvo rječju i djelom pomagali!

Kako ćeš prepoznati gljive otrovnice? Spomena vriedna pravila za onoga, koji nije strukovnjak, su sliedeća:

1. Stare, izgrijnjene, crvjive gljive ne beri nikada.
2. Svaka mljekovita gljiva je sumnjiva.
3. Svaka otrovnica daje neugodan miris, ako ju neko vrieme medju prtimata tareš.
4. Ako zdravlju škodljivu gljivu pretrgneš, ili bolje nožem prorežeš, to obično na prorezu pomodri (ali ne uvjek).

5. Ako komadić sumnjive gljive medju Zubima prožvačeš, to osjetiš na jeziku oštinu i peckanje. To se može mirne duše učiniti, jerbo takove gljive nema, od koje bi maleni komadić uzrokovao smrt, a niti želudačnu bol.

Taj pokus može svaki učiniti sa muharom otrovnicom, koju svatko pozná.

Protiv šuge kod pasa i mačaka. Za srednje velikog psa ulij $\frac{1}{2}$ funta sumpornog mlieka, 60 grama lizola u litru vode, pa sve to nalij u toplu vodu gdje ćeš kupati psa. Mora se samo paziti, da voda za kupanje bude topla, te da se čitavo tielo dulje vremena drži a vodi. To se za nekoliko dana ponovi,

a uspjeh je siguran. Tako priredjena voda dobra je takodjer i proti drugim kužnim bolestima kod pasa.

Ne valja šugave konje petrolejom mazati, kako to mnogi ljudi za dobro drže, jer pripovjeda jedan strukovnjak, da je doživio pet slučajeva, u kojima je upravo takovo mazanje sa petrolejom krivo, da su konji poginuli. Neki nadrljekar namazio je kroz 5 dana, svaki dan konje, koje je lječiti stao, sa $1\frac{1}{2}$ litre petroleja, Konji su uslied toga natekli, izgubili svu dlaku i poginuli, a paranjem se je ustanovilo, da su poginuli od upale bubrega i upale mjehura. Donašamo tu vjest zbog toga, jer znamo, da i kod nas vlasta mnjenje da je moći petrolejom šugavost konja izlječiti, pa da se nebi time poslužio, koji od mnogih naših lugara, koji konja za službenu porabu držati moraju.

Prokušana pravila kojih se valja držati kod lova na ptice grabilice sa sovom ušarom. Gdje ima koliba udešenih za lov pomoću sove ušare, treba da se lugar drži slijedećih prokušanih pravila:

1. kolibu treba obaći čim počne svitati ili pol sata prije i u njoj ostati sve dogle, dok god bude u blizini kakova grabilica ili vrana.

2. kolibi treba prigledati dva puta u tjednu, dakle dva dana, ali ipak ne neposredno jedan dan za drugim.

3. u kolibi moraju biti svi otvori osim jednoga jedinoga zatvoreni; jer u njoj mora, da je uvjek čim veća tama. Osim toga mora u kolibi uvjek vladati mir, radi toga se ne smije u njoj šustati, razgovarati, bez potrebe lomatati i t. d.

4. lugar ne smije, da pred kolibu izlazi osim, kad je to najnužnije n. pr. kad treba pucati na pticu, koja se u blizini kolibe nalazi, a neće da joj se približi ili ubijene ptice pokupiti.

Ovo su prokušana pravila stvorena mnogogodišnjim izkustvom, pa će onaj, koji ih se ne drži, imati od kolibe slabu korist i neznatnu lovinu.

Kako, da se snadješ u šumi? Veoma se često dogadja, da ljubitelji prirode i šetnja kao: šetaoci, turisti i novajlige predaleko zadju u šumu, pak ne znaju kako bi iz nje izašli.

Takov zalutao čovjek često puta se lutajući po šumi silno namuči ne znajući si pomoći, a njegovi domaći u sto briga ne mogu izčekati dok se vrati. Ako još k tomu padne ljeti kiša ili zimi veliki snieg, može se takav čovjek prehladiti, pokvariti si zdravlje i stradati.

U obće je najveća pogriješka zulutalih ljudi u šumi, da bez cilja u strahu i zdvojnosti udare sad ovim sad onim pravcem, te se uzaludno izmuče, a često ih pri tom i noć zateče. Kako dakle da si pomognuu?

U šumah imade dosta sigurnih znakova, kojimi si čovjek može znatno pomoći, samo ne treba na njih zaboraviti. Ti znakovi jesu: izvori i potoci. Kad čovjek zaluta, treba da se drži izvora i potoka, pak idući uz njega doći će sigurno u dolinu potoka ili rieke, što je svakako bolje, nego da luta utaman po šumi i njezinim bregovima. Svako drvo takodjer kao i sve šumske rastline pokazuju stranu neba, tako, da čovjek može odmah glavni nebeski smjer upoznati. Ona naime strana drveća, koja je mahovinom obrasla, jest uvjek sjeverna strana. Osim toga može se naći pravi smjer, kojim treba udariti, ako se prispodobi vrieme na žepnom satu sa stanjem i položajem sunca; jer je položaj sunca kako je svakomu poznato iztočno-zapadni.

Djetelj (brkljež) veliki je neprijatelj pčela. On čini znatnu štetu u pčelinjacih, koji su blizu šume. Poput sjenice, samo mnogo jače, kljuje on po košnici tako dugo, dok se pčele njegovim kljuvanjem ne uznemire i jedna za drugom ne ostavi košnicu, a on ih onda zoblje. Slamnate košnice znade prokljuvati, pak si kroz prokljuvanu rupicu vadi pčele iz njih.

Račja kuga. Pošto se je kod nas, oko osamdesetih godina račja kuga jako širila i uništila veliku količinu raka, bit će sgodno, da se bolje upoznamo tom bolešću, koja danas medju raci u Rusiji hara. Kako se pojavljuje ta račja kuga? Jedni su opazili grčevito trzanje nogu i repnih peraja, dok ne nastupi smrt. Drugi tvrde, da im odpadaju škare i noge, a jedni to nieče. Po svem tom se vidi, da se pod račjom kugom nije uviek mislila jedna te ista bolest. Tvrde mnogi, da te bolesti uzrokuju sitni crvići koji žive na racima, ili gljivice koje u njima žive. Za kugu vele, da se ovako pojavlja: raci omlitave, ne mogu škare stisnuti, dignu se često na noge visoko, napokon padnu na ledja i peginu. Kod mnogih se opažaju bolni trzaji, opadanje škara i nogu. Tu bolest uzrokuju sitne životinjice, koje žive u vodi, a iz ove dodju u rake. Čim je voda nečistija tim ima više tih životinjica i tim više raka pogine. Za to valja u vodi, u kojoj imade raka čistoću držati, a ne valja u nju puštati koje kakove nečiste odpadke obrtne ili ma koje druge.

Kestenove šume davaju vlastniku u svakom pogledu liep prihod, s toga zasljužuje kesten, da se svagdje goji, gdje dobro uspjeva. Kesten je drvo koje potiče iz južnih predjela, pak ima najviše kestenovih šuma u južnoj Europi i to u Italiji, južnoj Francuzkoj i Spaniji. Drži se, da je to drvo iz male Azije u Evropu još za rimskih vremena u velike presadjivano, a najviše zbog ploda kojega i ljudi rado jedu, a i svinje su u kestenovoj žirovini brzo utove. Kestenovina daje dobру gradju, pa se navlastito u Italiji i Španiji mnogo vinskih bačava od kestenovine pravi. Kestenika ima i u naših predjelih, a najprostraniji kestenici nalaze se u banskoj Krajini. Šteta da su mnogi kestenici uslied lošeg gospodarenja u hrdjavom stanju.

Velebilje. Mnogo krasno šumsko bilje sadržaje u sebi žestokih otrova; svojim evietom ili plodonim znade često zavesti djecu, a kadkada i odraslog čovjeka, pa lako nastrada. Medju ovakve otrovnice spada po jakosti otrova u prvom redu velebilje (*Atropa Belladonna*).

To je do jedan metar visoka stabljika sa jajolikim lišćem, cvjetovi su zvončiću slični, ljubičasto-smedji, sa tamnim žilicama po sebi. Plod je okrugla bobica koja je dok je zrela slična je crnoj trešnji. U toj se bobulji kao i u cieloj bilini nalazi otrov. Za to zovu Njemci te bobe vražjom trešnjom, vučjom jagodom i t. d. U toj se bobulji nalazi crvenkasti sok u kome imade ponajviše tog otrova. I u korjenu imade više otrova nego u ostalim djelovima biline. Otvor dok je čist jest bieli prašak koj se u vodi topi, gorkog i oštrog okusa; zove se Atropin. Djelovanje tog atropina dosta je čudnovato: ako uštreamo u oko 2 kapi od otopine, koju smo tako priredili, da smo u 10 litara vode samo jedan gram atropina metnuli, to će se zjenica širiti i većati. Kod otrovanja osjeća se suhoća u grlu, sve se vidi dvostruko, oči ne osjećaju svjetlo, glava boli, čovjek se omami, postane trom, crven u licu, ledja ga bole a udovi podrhtavaju, grčevita trzanja ga napokon unište. Kod otrovanja podaj bolestniku sredstva za bacanje, da mu se izprazni želudac, podaj mu kiselih sokova n. pr. octa, sok od limune (limunska kiselina) i jaku kavu. Kad nastupi glavobolja najbolji su hladni oblozi. Gledaj da čim prije pozoveš liečnika.

Sadržaj: Naramica (Rucksack) ili torba. Piše A. K. — **Listak**. Osobne viesti: Imenovanja. — Različite viesti i sitnice: O lugarskom ogrjevnom deputatu, (dopis). — Obdržavanje glavne skupštine sabora službenika imovne občine križevačke u Belovaru, obdržavane 28. svibnja 1899. — Ne valja piti blatnu vodu. — Očistiti puščane cievi. — Divljački običaj lovљenja koristnih ptica pjevica u Italiji. — Kako ćeš prepoznati gljive otrovnice. — Protiv šuge kod pasa i mačka. — Ne valja šugave konje petrolejom mazati. — Prokušana pravila kojih se valja držati kod lova na ptice grabilice sa soyom ušarom. — Djetelj (brkljež). — Račja kuga. — Kestenove šume. — Velebilje.

God. V.

Prilog k br. 9. „Šum. lista“.

1899.

Uporaba oružja po lugarskom osobljiju i pravedna obrana.

Svakom lugaru je poznato, da tim što je po §. 52. š. z. za-prisegnut, dobiva riječka osobita prava t. j. da se u službi smatra kao javna straža, i da je ovlašten u službi nositi navadno oružje, kojim se smije poslužiti u slučaju pravedne obrane; nu većina lugara neće znati, u čem se sastoje ta njegova prava javne straže, i u kojem slučaju i kako se smije poslužiti sa oružjem.

S toga želim u ovoj razpravici upozoriti lugare na zakonske propise o uporabi oružja, i raztumačiti im te propise shvatljivim načinom. Dogodice pako želim raztumačiti ona prava, što ih ima lugar kao javna straža.

Po §. 54. š. z. smije lugar upotrijebiti oružje samo u slučaju pravedne obrane.

Po § 2 slovo g.* kaznenog zakona razumjeva se pod pravednom obranom pravo braniti se; pravo suzbiti započimajući protupravni napadaj na osobu moju ili osobu koga drugoga.

* §. 2 slovo g. k. z. glasi: »Neubraja se kao zločinstvo kada čin ili propust bude učinjen usled neodoljive sile, ili u izvršivanju pravedne obrane«.

Nego da je obrana bila pravedna, uzima se samo onda, kad se iz naravi osobâ, vremena, vrsti napadnuća, ili iz inih okolnosti s razlogom suditi može, da se je učinitelj poslužio potrebitom obranom samo zato, da suzbije protupravno napadnuće na život, slobodu ili imetak svoj ili koga drugoga; ili da je učinitelj samo iz prepasti, straha ili užasa prekoračio grance takove obrane.

Prekoračenje takove obrane kažnjivo je eventualno kao prestupak ili prekršaj (§§. 335. i 431. k. z.).

Za napadaj, da je počeo, uzima se, ako je izvedenje napadaja u istinu već započelo, ili ako početak napadaja neposredno prieti t. j. da je očito, da napadač smjera svoju neprijateljsku nakanu odmah izvesti.

Napadaj je protupravan ako napadatelj za napadaj ne ima никакova prava.

Da se smije u pravednoj obrani proti napadaču upotriebiti ubojito oružje (puška, revolver, sablja i t. d.), treba da je taj napadaj uperen proti tielu, životu ili slobodi napadnutoga, te treba, da se taj napadaj jedino oružjem ili pomoću trećih osoba suzbiti može.

Oružje, koje se rabi za pravednu obranu, i način na koji se to oružje upotriebiti ima, ovisi o pogibelji samoga napadaja. Primjerice bilo bi dozvoljeno lugaru upotriebiti ubojito oružje — predpostavivši da se napadaj nebi mogao drugim načinom odkloniti — onda, kada bi lugar zatekao u svom srezu jednu ili više osoba naoružanih puškama ili inim kakovim oružjem sposobnim za napadaj (sjekirom, vilami, rogljami, proštacem i t. d.) pozvao te osobe da odlože svoje oružje, a dotičnici se ne bi pozivu odazvali, već bi nasuprot oružanom rukom udarili na lugara tako da bi život, zdravlje ili sloboda lugara došla u pogibelj.

U svih slučajevih, kada je lugar ovlašten na uporabu oružja, ima isto tako uporabiti, da napadača ne rani opasno, nego da ga samo učini nesposobnim za daljni napadaj.

Iz tog razloga ima lugar, u koliko mu je to moguće, u prvom redu upotriebiti lovački nož ili bodež (dakako u koliko je s njim providjen). Mora li pako upotriebiti pušku, tad je lugaru dužnost da u koliko je to u obće radi njegove vlastite sjegurnosti moguće, ne prekorači granice nuždne obrane t. j. da napadača ne rani u glavu i prsa, nego u noge, t. j. da ga rani samo u toliko, da tim onemogući daljni napadaj, jer ako bi prekoračio granice nuždne obrane, učinio bi prema okolnostim kažnjiv čin iz neopreznosti.

Prije uporabe oružja ima lugar, ako je to ikako moguće, po zadnji put opomenuti napadača, da odustane od napadaja, jer da će u protivnom slučaju morati lugar upotriebiti oružje.

Nikada ne smije lugar upotiebiti oružje proti **bježećemu** štetočincu ili napadaču, jer se tada lugar više ne nalazi u stanju nuždne obrane, koja je prestala čim je nestalo napadaja, te bi lugar pucajući za bježećim počinio prema okolnostima prekršaj ili zločin težke tjelesne ozliede ubojstva ili umorstva.

Zna li lugar, ili naslučuje li, da je uporabom oružja koga ranio ili ustrielio, to je njegova dužnost odmah, ako je potrebno i

kroz skoroteču, o tom obavjestiti prvu redarstvenu ili sudbenu oblast ili državno odvjetništvo i predpostavljenu šumariju.

Ako je ozliedjeni prisutan, toga ima lugar tako dugo čuvati i pružiti mu sam prvu pripomoć, a do potrebe poslati i po liečnika sve dotle, dokle god ona oblast, koja je zato zamoljena, ne preuzme daljnju skrb sa ranjenikom.

Kod uporabe i kod spremanja oružja (n. pr. kad dodje iz službe kući ili zadje u koju kuću pak odloži oružje) ima lugar sa svom opreznošću postupati. Osobito ima paziti na to, da nikada ne odloži nabito oružje tako, da bi do njega mogla doći djeca ili ine nepozvane osobe. Treba s toga da lugar kad dodje doma, ili zadje u koju kuću i t. d. izvadi iz puške naboje, što će tim laglje učiniti, jer ih većina imade puške otraguše.

Da ne bi nastradale treće nedužne osobe, imade se u koliko je to u obće moguće, izbjegavati pucanje u blizini nastanjenih zgrada, javnih cesta i puteva, a osobito u ulicah.

Napokon je strogo zabranjeno groziti se oružjem u slučajevih, gdje uporaba istoga nije uputna ni dozvoljena. Isto tako je strogo zabranjena uporaba oružja kod privatnih svadja. *A. Kern.*

Što nam priповеда posavski gaj?

Prije kojih petnaest do dvadeset godina, bio sam ti dragoviću moj, krasna i divna visoka čista hrastova šuma. Tako su me tada ljudi nazivali. Bio je do duše ovdje, ondje na mojoj površini po koji briest, jasen i grab, a bormeš i po gdje koja ogromna topola, nu to ipak nije toliko na ljudsko oko uplivalo, a da bi se moglo reći: ovo je mješovita šuma. Priovedali su mi baš danas ljudi, da još i sada u mojoj blizini žive onako veličanstveni gorostasi-dubovi, što sami za sebe, što pako pomiešani sa ostalom našom svojtom, koju narod obćenito šumom naziva, pa kada dodju ljudi iz onih zemalja, koji, ili su svoje visoke šume iztrošili, ili ih ovakvih ni imali nisu, čude se i vesele toj dičnoj igri naravi, koja se redovito i redomice na zemlji odigrava. E pa moji dragi, reklo im se je tamo: „ništa na zemlji rastućega vječno nije, jedno gine, drugo se radja, a taj majušni čovuljak — bog mu se smiluj — neumorno nastoji, da sebi iz svačesa što veću hasnu izcerpe i to, kako sam veli, u pravu horu“.

Za moga pamtvjeka, dolažahu mi različiti ljudi u goste, pa i u svaku dobu dana i noći; njeki si je njeku hasnu iz mene vukao, nu ja se svedj dičih krasnim, napred iztaknutim imenom, čiste visoke hrastove šume.

*

Ja sam se istina kad kada i ljutio radi gdje kojeg ne pristojna ljudskoga čina, nu još sam se uvjek veselio, što sam ostao svedj isto, i onda svoj u svome.

Nego, jednoga dana, dodje nam prijatelji moji k meni u goste njekakav gospodin — zvali su ga gospodinom procjeniteljem — ali ja ga ko kanda niesam baš najmirnije duše dočekao — sa još dva tri li pomoćnika i stade to moje hrašće označivati brojevi, štipati njekom štipaljkom čuo sam da su ju zvali promjerkom, zagledati tamo i ovamo, ama upravo kao što sam slušao, da nje-kakav liečnik ljudi pregledava bolestna čovjeka. Ja sam se tog prvog dana strašno ljutio i bijaše me neka neobična slutnja obuzela tvrdnjom, da će nastupiti nješto, čemu se ni iz daleka nadao nisam.

Oko pol dana, kada je odmor nastao, upotriebio sam priliku, da upitam gosp. procjenitelja: „što on to kani s menom učiniti?“

Kako je dotični gospodin prijazna izgleda bio, sigurao sam se, da će mi odmah i po duši odgovoriti; pa tako i bude.

Reče mi po prilici ovako: „Ej moja mila šumo! Ti si istina još čvrsta, vesela i puna, pa bi mogla još cielo jedno stoljeće u svojoj veličanstvenosti izdržati i svoje sjajno ime očuvati, ali onda si moja draga sasma na umoru i sama narav odigrala bi svoju igru, a ti bi bila uništena. Ta ni jedno stablo tvoje, nebi imalo svojih sadanji vrlina, bila bi sva šuplja i trula. Jedini nametnici, koji ti razne bolesti prouzrokuju, bili bi sita i puna želudca, a mi bi izgubili ono, što smo od tebe očekivali.“

Onako ali otvorena, narodu u svakom pogledu pristupačna, nebi se mogla po zakonu naravi pomladiti, izgubila bi svoju važnost, svoj ugled i značaj, bila bi bez imena, da, gudura. Stoga evo ja dodjoh sa dobrom namjerom, da sve ote neprilike odklonim. Ti si dozrela, a čovjek je te navike — i goni ga na to borba za obstanak — da sve ono, što je jednom podpuno dozrelo, u pravu horu ubere i u svoju korist obrati; zatim, da na ono mjesto drugi objekt postavi, koji će mu, ako ne veću, a to bar isto onoliku korist u što kraćem vremenu donieti.

Mi namjeravamo tebe sada liepo zagradići ili kako njekoji vele zagajiti, dozrelo stabalje izsjeći i unovčiti. Ti ćeš još sada zdravim plodom urodit, a taj plod pustiti čemo tada neka iz njega nikne i raste mlada šuma, čuvati čemo ga i njegovati brižno, da tako tvoj rod ne izgine i da budeš po tome imala tielo tiela svoga, a na vlastitoj grudi pravoga si i nepokvarena nasliednika. Ovaj pako isti čovjek, koj te je svaki dan pohodio i od raznih napadaja branio — lugar — još će većom pažnjom i brigom nastojati od sele, da se kakov kvar izvan naravni na tvojem pod-

mladku ne učini, a i mi ostali vazda skrbimo za trajan i uspješan obstanak te valjan napredak tvojega roda — hrasta.

Tako ćeš ti moja draga šumo postati pomladjenom, a mi ćemo te zvati od sada gaj, jer ćeš biti i liepo zagajena.“

Ja sam vrlo pozorno slušao gospodina pripovjedača, te sam se konačno sprijateljio sa njegovim predlogom, jer mi je od prije bila poznata ona ljudska rečenica „na mlađima svjet ostaje“.

S druge strane me je veselilo opet to, što sam mogao svojom vrstnoćom, mojemu gospodaru toliku hasnu pribaviti; ponosio sam se, što me ljudi u obće toliko ciene i štuju. Jedno sam doista tomu gospodinu prigovorio, i to: da je moja šuma još vrlo snažna, da obilno i često žirom i tiškom urodim, pa je u meni paše za blago, gliste i druge gamadi za krmad, što je svakako za posjednika vrlo mnogo vriedno, dočim će ta korist kada me posjeku i zagaje posve nestati, a velim još, tko znade: da li ću dosta i dobrim plodom baš sada uroditи, da bi si valjane nasliednike ostavio; pa što tada? E moja draga, reče mi on: „Mi sve to vrlo dobro uvažavamo, jer kod nas ljudih je u svakoj gospodarstvenoj grani uobičajeno, pa tako i u šumarskoj, da se u što kraćem vremenu, a na istoj površini, što veći novčani dohodak postigne, pa jer ti više ništa ili posve malo na drvnoj gromadi prirašćuješ, a ova po tebi spomenuta korist od žira i t. d. — što mi nuzužitkom zovemo — takodjer uslijed raznih ekonomskih upliva, a i sbog tvoje starosti pada, to mi od našega nauma odustati ne možemo.“

Ne urodiš li pako žirom sada, kada bi mi želili, da se od naravi pomladiš, to nas takodjer neće smetati, pošto mi tvoju površinu možemo pomladiti i umjetnim načinom i to sjetvom sjemena ili sadnjom biljka onoga drveta, koje mi odgajati želimo i ti ćeš mila moja time u sigurnom miru na duši, sa svoga mjesta se odpeljati, a da ne poneseš u grob skrbi za potomstvo svoje. Hoćeš, nećeš; valja ti svakako podleći sudbini, koja ne umolno ne obilazi nikoga.

Tako i bude! Pod jesen kasno, došla je ciela hrpa stranih ljudi, koje do tada takodjer nisam vidio, jedni nose sjekire, drugi pile, treći baltu, onaj šprengaricu, i t. d. kako su to orudje nazivali, pa — žalostan ne bio — udri. Jedan ruši stabalje, drugi reže, cjepa, blanja, krajči i t. d. dok ne pripeče sortimenat drvnog proizvoda, koji se na tržištih zahtieva.

Zadnji su svakako na mojih ledji bili „foringaši“ koji su svu ovđe izradjenu robu i drva izvezli i tako mi je tek onda bila jasna ona rieč gosp. procjenitelja „odpeljati“.

Moje staro to hrašće obilno je te jeseni žirom urodilo, te se je izpunila nuda moga gospodina, da će mi se naime površina

naravnim načinom pomladiti i tako postadot — kako mi je prorečeno — malo po malo ono, što sam danas: „gaj“.

Još iste jeseni, pa zime pod sniegom izklijao je moj žir izvrstno, jer je bio podpuno zdrav, pa je istodobno svaki i glavnom žilicom o zemlju se prihvatio. Kada je proljeće sinulo i vrieme se topliti počelo, evo ti i gornje crvenkaste klice, gdje se je pomolila, da, rodila se i ugledala svjetlo. da počme nuždnu borbu svakoga stanovnika zemlje za obstanak, da dočeka na svoja slabašna ledja razne atmosferičke dobre i zle učinke, da prkosи kroz stoljeća i više elementarnim nepogodam, da se upozna sa više današnjih ljudskih generacija, pa da joj se čak treće ljudsko pokolenje divi, tada, kada budne u naponu svoje muževne dobe. Evo prijatelju moj, takovim sam ti osvanuo, lišen staroga hrašća, prvoga proljeća. Tada sam se uvjerio, da i čovjeku mora biti nje-kuda lazurno pri duši, ako si u starosti nametne želju: uh! da mi se je pomladiti! Nema toga! rekao sam si: tima stvorenjicima zemaljskim, kojima crvena, biela ili ma kakova krv kola, ta se željica nikada, kao ni nami, ne izpuni. Tek nasledstvom smo samo obdareni i taj dar božji vodi sklad i red svega zemaljskoga stanovništva.

Nego, kada sam ovakav, kao što rekoh, svjet ugledao, jedna me je činjenica vrlo iznenadila, koju ovdje prešutiti ne mogu. To bi bio gotov prigovor nadi moga gosp. procjenitelja da se nisam samo tečajem vremena i sa ovom činjenicom sprijateljio.

Kraj svega toga naime, što je moja površina dovoljnom množinom mladoga hrastika obrasla bila, pače na mjestima i preko zahtjevane potrebe, ipak sam opazio, da su zastupnici drugih listića znatan dio moje površine svojim podmladkom okupirali, kao što su jasen, briest, grab, topola i mnoge druge vrsti manje važnoga šumskoga drveća, kao klen, rakita i drenić, zatim razne vrsti koje kakova čbunja i trnja svakojakog, kojeg se napokon porod u tolikoj mjeri nikako očekivao nije. Na zdravlje ti bila ovakova šikara gospodine! mislio sam u sebi i zaključio, da se je prehvaljena nada mog gosp. procjenitelja ovdje posvema izjalovila, što bo sam predmnievao, da ovdje hrastu života nije.

Tamo negdje mjeseca srpnja iste godine pohodila su me dva tri li gospodina zelene struke, te su tamo zagledali i ovamo onamo hodajući zavirivali mi u svako rebarce, mnogu biljku, koja im se svidjala izčupaše sa korenom, što je opet moju nestrpljivost samo povećavalo i gotovo sam spreman bio svome znancu svoje podpuno nezadovoljstvo u pogledu nemila mi susjednog stabalja izraziti, jer me je, moram priznati, upravo ljutilo, što se je moje hrašćice tek nekoliko cmt. od zemlje uzdiglo, dočim je ona druga svojstva drvlja daleko više u svojem rastu napredovala.

(Svršit će se).

LISTAK.

Različite viesti i svaštice.

Zaključni račun mirovinske zaklade zbora službenika imovne obćine gjurjevačke za godinu 1898.

a) Prihod.	U gotovom	U hipotek. grunt. uknj. zadužnicah
1. Blagajnički ostatak koncem g. 1897.	— for. — nč.	51530 for. — nč.
2. Prinos službenika	1200 " 67 "	— " — "
3. Redne globe	5 " — "	— " — "
4. 8% kamate od glavnice	4348 " 04 "	— " — "
5. 6% zatezne kamate	27 " 78 "	— " — "
6. Povratak glavnice zajma u gotovom	2130 " — "	— " — "
7. " " u zadužnicah	— " — "	7090 " — "
Svota prihoda . . .	7711 for. 49 nč.	58620 for. — nč.

b) Razhod.

1. Zajmovi	7090 for. — nč.	— for. — nč.
2. Povratak preplaćenih kamata . .	13 " 73 "	— " — "
3. Porez	27 " 98 "	— " — "
4. Biljezi	1 " — "	— " — "
5. Prolazni razhod: jamčevina, koja ostala kao kupov.	20 " — "	— " — "
6. Glavnica u zadužnicah	— " — "	1250 " — "
7. Povraćeno položnoj blagajni. . .	177 " 46 "	— " — "
Svota razhoda . . .	7330 for. 17 nč.	1250 for. — nč.
Uzporediv prihod od	7711 for. 49 nč.	58620 for. — nč.
Sa razhodom od	7330 for. 17 nč.	1250 for. — nč.

Pokazuje se blagaj. ostatak koncem god. 1898. 381 for. 32 nč. 57370 for. — nč.

Slovi: Tri stotine osamdeset jedan forint 32 novč. a. vr. viška u gotovom novcu, onda petdeset sedam hiljada tri stotine sedamdeset forinti glavnice u gruntovno uknjiženih zadužnicah.

U Belovaru, 8. kolovoza 1899.

L a k s a r,
predsjednik.

Š p a n i ē,
blagajnik.

Naredbu kr. hrv.-slav.-dalm. zemalj. odjela za unutarnje poslove u Zagrebu od 24. lipnja 1899. br. 29 816, kojom se izdavaju propisi odnoseći se na zvanično odieło i opremu kr. nadlugarā namještenih kod političke uprave donosimo u ovomu broju »Šumarskoga lista«.

Škodljivost puha u šumama. Šumarnik Müller pazio je točno, da sazna koju štetu pusi u šumama čine, te je pronašao, da je ta šteta veća nego se to običenito misli. Šteta koju pusi čine, no sastoјi samo u tom, što u velikoj mjeri troše šumsko sjeme osobito bukvicu, već najveću štetu prave oni time, što kao i drugi glodavci — a medju te i puh spada — rado glodju koru na

vrškah drveća. Navlastito prave oni na ovaj način znatnu štetu u proljeće. Mnoga šteta ovako počinjena ne potiče kako se obično uzima od vjevericâ, već od puha; nu jer puh danju spava, a noću štetu pravi, za to ga ljudi manje poznadu i manje ga štetnim drže. Na stabla, koja je puh glodajuem oštetio, rado navaljuju zareznici, s toga veli šumarnik Müller, najbolje je takova stabla izsjeći, da se šuma zdrava uzdrži. — Akoprem puh priličnu štetu pravi, ipak imadu ljudi od njega u mnogim krajevima i znatnu korist.

Tako n. pr. u našem »Gorskom kotaru« pusi se u veliko hvataju, koža s njih odere i proda, a meso ljudi rado jedu. U tim se krajevima love pusi obično u drvene škatulje sa perom t. z. »puholovke« u kojima se namjesti kao meka obično voće. Pojedini »puholovci« znadu na veću množinu ovakovih puholovka — 20 do 30 — preko jedne noći vrlo mnogo puhova naloviti. Neka vlastelinstva pravo puholova u našem »Gorskom kotaru« pojedinim ljudem u zakup davaju.

Ogromna bačva od hrastovine nalazi se u Heidelbergu u Njemačkoj. Ova stara bačva izradjena je u Njemačkoj još u ono doba, dok je i tamo još mnogo starih hrastika bilo. Ova je bačva tako velika, da u nju može 375 hektolitra tekućine.

Ubio medvjeda. Kako javljaju iz Skrada, jedan se je lugar 19. o. m. odputio u goru u lov na srnjake. Kako je gusta magla bila, nije imao pred sobom vidika, te se je najednoč stvorio pred njim velik medvjed. Lugar je izpalio oba hitca iz svoje puške medvjedu u prsa i ustrelio ga na mjestu. To je već peti medvjed, što ga je isti lugar u kratko vrieme ubio u svojem hataru, ali se ne priobćuje ime lugarevo u listu, iz kojeg ovo preuzimljemo (N. N.)

Kako da se čuvamo od groma. Upitali su jednog glasovitog učenjaka, koji se je mnogo bavio sa iztraživanjem munjine u zraku i udarci gromova, kako bi se čovjek od toga najbolje uzčuvati mogao, da ga grom (munja ili striela) ne udari. On je odgovorio, da munja u glavnom ide svagda za kišom, jer je voda osobito dobar vodić munjine, a ujedno da najradje munjevna iskra prelazi na visoke predmete, što je i onako svakomu dobro poznato. Dok je čovjek u kući, neka za vrieme oluje dok gromovi pucaju ne stoji kraj ognjišta, peći ili u obće kraj dimnjaka, jer dimnjakom obično striela dodje. Ujedno ne valja stojati kod otvorenog prozora, a niti u blizini takovih predmeta, u kojima ima mnogo željeza n. pr. kraj oruđa i oružja, strojeva i tomu sličnoga. Kad gromovi pucaju bolje da je otvoren koji prozor, jer, veli taj učenjak, većina ljudi koje je grom u sobi ošinuo pogine uslied one zagušljive zapare, koju grom u sobi prouzroči. Ako li je prozor otvoren, ne može se takav čovjek, veli on, u sobi zagušiti, već će nakon nesvjestice obično opet k sebi doći, ako ga je munja samo malo ošinula, dočim se kraj zatvorenog prozora zaguši. Zateče li oluja koga vani na polju, neka se čuva visokih predmeta i mjestâ, gdje je mnogo vlage. Neka se dakle ne zaklanja pod drveće ili neka ne stane gdje kraj rieke, potoka, bunara (zdenca) i mlakâ. U sve drveće ne udara jednako rado grom. Najsigurnije je pod bukvom, dočim u hrast, jablan, i vrbu grom osobito rado udari. — Čovjeka kojega je munja ošinula valja trti, polievati vodom u obće nastojati dozvati ga k sebi. Mnogi čovjek za kojega ljudi misle, da je već sasvim mrtav, može tim načinom opet k sebi doći, samo se mora oko takovog čovjeka odmah nastojati.

Sadržaj: Uporaba oružja po lugarskom osoblju i pravedna obrana. Piše A. Kern. — Što nam pripoveda posavski gaj? — *Listak*. Različite viesti i svaštice: Zaključeni račun mirovinske zaklade sbara službenika imovne obćine gjurjevačke za g. 1998. — Naredba. — Škodljivost puha u šumama. — Ogromna bačva. — Ubio medvjeda. — Kako da se čuvamo od groma.

God. V.

Prilog k br. 10. i 11. „Šum. lista“.

1899.

Lugarsko pitanje.

Piše D. T. i drugovi iz lugarske publike.

Mnogobrojne akoprem sa stvarnog gledišta posve opravdane jadikovke lugarske publike iztičuće se u svakoj prigodi, a naposeb pako donešene u javnosti i u samom našem „Lugarskom viestniku“ glede poboljšanja dosadanjeg toli lošeg njezinog materijalnog stanja, ostale su što no rieč „glas vapijućeg u pustinji“.

Rezultat toga neuspjeha sklonu je nas, da dogovorno sa ostatim svojimi drugovi na domaku 19. veka, najme u vrieme kad se svi veliki narodi medjusobno natječu da što nova i koristna izvedu, svestrano i potanko dosadanje tužno lugarsko stanje još ovaj put istinitimi bojami i nepobitnim dokazi u javnosti predočimo, i združeno sa cielokupnom lugarskom publikom, za ublaženje toga nesnosnoga stanja na naše nadležne faktore apeliramo smjernom molbom, da bi se gornje pitanje još u ovo godišnjem dojdućem zasjedanju 23. redovite glavne skupštine šumarskog društva pretresti i po mogućnosti riešiti blagoizvolilo.

Tom zgodom podjedno donašamo medjusobno utanačeni molbeni predlog koj smjera u glavnom onamo, da bi se u čitavoj kraljevini Hrvatskoj i Slavoniji (bez razlike drž. šum. uprave i imov.

obćina) naše lugarske plaće približno izjednačile, što temeljimo time, da u rečenoj zemlji jednaka zakonita prava i dužnosti obstoje.

Kod drž. šumske uprave jest doduše sveobča organizacija ustanovljena (kod imov. šum. uprave usuprot raznolično obстоji), ali povrh mnogobrojnih 7 razreda ipak vrlo veliki razmak od prvog do posljednjog obстоji.

Predočiti ćemo ovdje u govoru stojećih 7 razreda kod drž. šumske uprave, pošto bi nas razlaganje kod višebrojnih šumsko-gospodarstvenih ureda predaleko odvelo, ovim redom:

Po donekle sakupljenim podatcima imalo bi biti kod drž. šumske uprave u Hrvatskoj i Slavoniji u svemu namješteno 310 lugara. Od ovih odpada:

na	8 nadlugaru	I.	razreda godišnje plaće	480 for.
"	10	II.	"	420 "
"	12	III.	"	360 "
"	30 lugara	I.	"	350 "
"	50	II.	"	300 "
"	80	III.	"	270 "
"	120	IV.	"	240 "

Dakle vidljivo u oči pada da slabo plaćenih lugara imade $\frac{2}{3}$ dočim bolje plaćenih tek $\frac{1}{3}$. Uzmemli li iztraživati od najslabije plaćenih lugara po 240 for. samo u kratko, dodjemo odmah do jasnog stanovišta na sliedeći način.

Nepretjerano recimo da svaki lugar podere godimice 4 para solidno pravljenih čižama, kojih par izpod 10 for. dobiti ne može, povrh toga pako ne može kakovo god slabo ni odjelo koje bi jeftino dobaviti mogao — upotrebiti, jer ne bi vucareć se po gustima branjevinama ni 14 dana cielo nosio, dakle nepretjeravamo kad velimo da lugar godimice i odjela podere najmanje za 40 for.* kod kuće pako žena i sva lugareva obitelj neka ne troši samo polovicu toliko na odjelo ipak u svemu iznosi bez ostalih kućnih potreština 120 for.

Iz preostalih dakle 120 pribrojiv još k tomu odštete za depu-tatno zemljišto 15 for. ili ukupno 135 for. mora lugar sebe i svoju obitelj kroz godinu dana prehraniti (!) što odpada dnevno na cielu obitelj 37 nč. a na pojedinu pako osobu recimo neka ne budu nego samo 4, lih 9.25 nč. hranarine.

Koliko može jedna osoba uz dnevnih 9 nč. uživati — prepustamo to na razsudbu javnosti.

Drži se obćenito, da je vojnički život najjednostavnije uredjen — pa kolike li ipak razlike izmedju lugara i vojnika da vidimo. —

* Cienik dobavljača Blum & Comp. Budpst službena odorna kabanica 25 for., haljetak 9 for. 50 nč., hlače 8 for., prsluk 2 for. 50 nč. ili ukupno 49 for.

Vojnika pripada dnevno najmanje 18 nč. hranaarine sa kruhom povrh toga 6 nč. dnevno na potrošak ili ukupno 24 nč. na svoju osobu, doćim lugar mora sa ono gore izkazanih 37 nč. prehraniti možebit čak i 7 osoba.

Svagdje, pa i u samom porodu šum. zakona reklo se, da imadu biti lugarske plaće tolike, da može lugar sa svojom obiteljom (!) pristojno živiti, a povrh toga prištediti si nješto i za crne dane.

Pitanje je ali, može li mnogi sa mnogobrojnom obiteljom obterećeni lugar sa dosadanjom njegovom plaćom ikako, a ne pristojno živiti — a kamo li što god za crne dane prištediti.

S toga molimo u interesu čovjekoljubivosti, da naše opravdane težnje u krugu viših odziva nadju.

Pa ako nam se već i ne mogu naše plaće povisiti, a to bi nam se barem ukinućem suvišnih razreda 3. i 4. kod lugara i 3. kod nadlugaru i dopitanjem primjerenog odjevnog paušala u veliko ublažiti moglo.

Prema tomu bi svi do sada kukavno plaćeni lugari taj preokret srdačno pozdravili i svoju službu znatno pospješili, jer držimo, da neće bit nikomu zazorno ako se iztakne, da tako slabo plaćeni lugar svoju službu u drugoj polovici svakog mjeseca obavlja hladnije, jer do tada već neima ni prebite pare.

Koliko pako poniženja i denunciranja trpi sama lugarska služba i time vuče kobne posljedice za samog službodavca krivnjom te nevolje, jer se poput one — na grbavo drvo i koze puzaju — na lugara, videći ga okrpvana i biednika svake vrsti, ne žaca i svaka baba nepodigne svoje zube izkesiti.

S drugoga gledišta pako ovaj bi preokret pospješio i samu svrhu netom otvoriti se imajuće lugarnice u Križevcu i odstranio razna protuzakonita djela, koje lugar reć bi u svojoj nuždi skoro prisiljen počiniti.

Da je pako taj preokret i sa stvarnog gledišta posve opravdan, temeljimo to sliedećim:

1. Pošto se u lugarskoj struki ne nalazi visoko školanih ljudi jedan napram drugomu, bezpotrebno je dakle i 7 razreda, što se pako tiče same uspješnosti u službi, može se to tumačiti razno.

2. Jer lugar i zbilja godimice na odjelo mnogo troši, opravdano mu je dopitanje takovog paušala.

Konačno pako iztičemo, da bi se tim preokretom tek onda približili ostalim podčinovnikom, sa kojim u duhu same ustanove §. 63. šum. zakona, jednaka prava kao gradj. straža uživamo.

Time završujemo ovaj člančić, pa mu želimo sretan uspjeh!

Što nam pri povieda posavski gaj?

(Svršetak).

U to zametuše p. n. gg. gospoda sliedeći razgovor: Vidite gospodo ova smjesa druge listače sa našim hrastom vrlo mu dobro dolazi; evo ovdje, gdje je hrastik sam, vidi se posve suhih biljka; imade ih osušene vršićice; imade ih da tek počimaju svoju tamno zelenu boju gubiti, dočim se toga onamo u smjesi ne opaža. Budi dakle mraz, budi žega, magla ili vruć vjetar nahudio je ovim siromakom, nu dobro je da ih je još dovoljna množina zdravih na površini, koje je već sada trava i korov zaštitala i ova zaštita dobro dolazi otvorenoj biljki od navedenih nezgoda, dok jednom ne sabere snage, da se sa vanjskim uplivim boriti uzmogne. Zaštita! Ova mi rieč nikako počudna bila nije. Hrast, takav div u svojoj muževnoj dobi, junak i pod stare dane; pa on da treba zaštite neznatne biljke, koja se svakoga proljeća porodi, da već prve jeseni podlegne smrti i svoje zemaljsko mjesto svojim potomkom ostavi. To mi je rekoh nepojmljivo! Jasno je to, jasno rekoše gospoda; jer, stogod je stvor zemaljski plemenitiji i savršeniji, tim je u vrieme mladosti svoje nježniji i osjetljiviji i treba mu više njege, više zaštite priuštiti. Tek Zub vremena učvrsti i ustali takovo stvorenje božje, pa tada, kada će ovi maljuzi vječni san mira i počinka uživati, ostaju velikani na površini zemlje, da vrše čudesna djela zvanja svoga i da pričaju priče spomenice omladini svojoj iz davno napisane knjige perom naravi načrtane". Čuo sam ja to, vjerovao i osvjedočio se, da je um čovječji nenadkrivljiv, ali red je sada da vam nješto pričam i iz onoga moga začudjenja o svojem susjedstvu.

Trebao sam napred napomenuti, da je moj vlastnik još na kojih deset godina pred ono, što će moju hrastovinu prodati iztriebio sa moje površine svu inu listaču šumu, koja je sa hrastom izmješana bila, tako, da je u vrieme prodaje jedini hrast na šumištu zastupan bio, a ova okolnost i dovela me je do začudjenja tada, kada sam uz hrastov pomladak i druge vrsti drvlja niknuti ugledao, gdje znam, da je jedino hrastov plod, za naplodjenje površine pao na zemlju, bio. Ovdje mi se je tada nametnula želja, da se sam okolo sebe razgledam i ustanovim odgovor na pitanje: kojim su načinom zastupnici druge listače u tolikoj mjeri medju hrastikom izbili?

Iz mnogih razgovora, koje sam od ljudi čuo, zapamlio sam si, da imade više načina, kako se šuma pomladiti može; vele napose, da nije svagda nuždna sjemenka za proizvodnju nove biljke, nego da je kod njekoje vrsti drva pače dosta odrezati mladiku sa sirova stabla, zabosti ju u prikladno doba u zemlju i evo nova

života, Na drugom mjestu znaju posjeći cielu sastojinu listače u stanovitoj starosti, a iz panjevah posječenog stabalja rodi se nov naraštaj, a ima i takove vrsti drveća, komu se žilje, za celogu života dottičnog stabla sasma površine zemlje drži, pa dodje li vrieme, da se to stablo posječe, evo ti iz njegova žilja stotine izbojā na božji svjet, da mu njekim načinom prkositi sa svojom velikom životnom snagom, da reče čovjeku, da mu nije ni time života ukinuo, ako mu je i stablo podsjekao. U ovomu izbijanju iz žilja su na mojoj površini osobiti majstori: rodjaci topole, briesta i graba; onda braća, koju čovjek obično zove trnjem i t. d.

Kada sam sve ovo prorešetao, bio mi je naravan odgovor na dlanu: žilje podsječene listače na još nezagajenoj površini, podržavalo je svedj svoju životnu snagu i pomaljalo se je biljka svakoga proljeća novomu žtvotu, nu ovu biljku odgrizla bi svaki puta ovca ili druga životinja, dok me evo ne zagajiše a time ulaz marhe u šumu zabranije, koja okolnost je pružila prilike pomenutim izbojima već u prvoj godini kud i kamo više glavu dići iz gotova žilja, nego li je to hrastu iz žira niklomu moguće bilo. Sve u jednu: biljka koja iz sjemena nikne, imade za dvoje skribiti: prvo joj treba svoje žilje u zemlji ustaliti i za razvoj gornjeg životnog organa upriličiti, a tada tek može pružiti hranu onomu dielu, koji iz zemlje u svjet gleda; dočim onoj biljki koja iz panja ili žilja usječena stabla tjera, prva skrb posvema odpada, jer su ovdje stare žile sve potrebite organičke sastavine već asimilirale tako, da iz istih izašli izboji brzo, krepko i bujno napredovati mogu. Mnoga divljaku, koja je bila iznikla, zasijala je kreštelica, čavka, čvorak, drozd i druge ptice sjemenarke, a njekoje vrsti lepirnjače doprhnuo je vjetar iz susjedstva i t. d.

Tim razmišljanjem indi riešio sam po dobro svoju zagonetku i ostao pri uvjerenju, da je ovdje narav sama u podpunoj mjeri svoju ulogu odigrala, a momu toliko spominjanom gosp. procjenitelju stoji na razpolaganje ne čista hrastova, nego mješovita listača šuma, i mnogi će mu novčić iz blagajne skoknuti i kroz dugačko razdobje, dok se rieši svega drveća onoga, koje mu ovdje počudno nije, i tako sam ga doveo do dva neprilična mu momenta: bude li čekao one „tko jači taj kvači“ zaostaje mu svako stablo u prirastu, drži li se druge: „konac djelo krasi“ oplieniše mu blagajnu. Nego ako vam budem kada pričao dalnje svoje doživljaje, bit će red da napomenem, kojim načinom se je iz škripca izvukao. Da ne ostanem dužan još jedne činjenice, moram navesti, da je moj g. procjenitelj ovaj način, kojim je moje tlo na novo zaplodio nazvao „naravnim pomladjivanjem“ i rekao je, da je to najjednostavniji i najjeftiniji način, kojim se šumsko tlo šumom naploditi

može. Taj pako naravni način pomladjivanja veli opet, da se razlikuje po posebnih vrsti oplodjivanja, što napokon u ovome slučaju na nas ne spada.

Blaž Vincetić, nadlugar.

Podpunoma izvježbani „prepeličari“ su kod nas riedki.

Piše Josip pl. Aue, kot. šumar i. o. K.

U prijašnjem vremenu, dok još šume Hrvatske i Slavonije, tako progajjene ne bijahu, dok su još neprohodne gušće većoj divljači sigurni zaklon i utočište pružale, dočim se je na otvorenom polju samo oskudan nizki lov vršiti mogao, u ono doba dakle, igrao je — sada svakom lovecu k srđcu priraskli »prepeličar« — još veoma neznatnu ulogu.

Sada pako, gdje se visoka divljač kroz naprednu kulturu sve više i više u unutarnjost još preostalih saveznih ovećih šumskih površina tjera i stišće, samo je pojedinim lovcima sudjeno, da se izvršivanjem visokog lova raduju — sada dakle, gdje nizki lov sve veću i veću važnost dobiva, i tako rekuć kod nas na prvo mjesto lova stupa, postaje nam i prepeličar bezuvjetno potrebit.

Usuprot toj činjenici današnjim se danom, premalo marljivosti, izučenju i usavršivanju takovih pasa posvećuje.

Riedkost je naći ili se na podpunoma izvježbanog prepeličara namjeriti, t. j. na takovog bez pogrešaka i prigovora.

Glavni razlog, da imade samo malo prepeličara, koji su u pogledu posluha ili »apella« najvišji stepen polučili, leži u raznim pogreškama, koje njihov učitelj prigodom školjanja čini — ali ne kod t. zv. »sobne dresure«, koja se na sasma primitivnom temelju osniva, te je lih skroz mehanički (radni) postupak — već su to pogreške, koje učitelj psa prigodom vodjenja istoga na otvorenom polju čini.

Većim dielom su podučavajuća p. n. gg. ili flegmatični (t. j. spori) i indolentni (t. j. neobzirni) ili prenagli i oštiri ili pako zločesti lovci (t. zv. fušari) ili ne mogu u zgodnom vremenu t. j. u pravom času veselju pucanja odoljeti, i prestati.

Flegmatični i tromi učitelj, prepušta mlađom psu skoro sve malene pogreške, jerbo ne drži za vredno da radi malenkosti psa kazni i psuje ili bolje rekuć zato ga na red ne pozove — jerbo mu se taj posao pretežkim čini.

Ovo propuštanje malih pogrešaka nosi kašnje velike posljedice sa sobom t. j. kašnje se takove pogreške samo težko ili nikako psu odučiti ne dadu.

Drugi, naime nagli i oštri učitelj, propada kod ovakovih zgoda u protivnu skrajnost. — on se kod malenih pogrešaka već sa onom mjerom kazne posluži — koja bi se tek kod većih pogrešaka upotriebiti imala.

Kroz ovakovu pretjeranu strogost postane onda pas »bojazljiv«, izgubi pouzdanje i ljubav prama svom gospodaru te postane, ako gospodar još k tomu tu neoprostivu pogrešku počini, da ga nevezanog tuče, takav da »bježi od ruke«.

Sa potežkoćom druge vrsti pako, imade se zločesti lovac ili t. zv. fušar boriti.

Njegovo višekratno »negadjanje« t. zv. fušanje je ono, što psa pokvari, kroz to postane pas »nestrpljiv« i konačno »nepotpun« pošto mu se njegova vruća želja, da onu divljač pred kojom je liepo i izvrstno stajao i aportira, rijetko izpuni.

Neoprostiva je nadalje pogreška, ako lovac u momentu kada je pas njeku divljač digao, na tu divljač puca, — umjesto da psa s mjesta odzove i kazni.

Jedna od dalnjih velikih pogrešaka jeste ta, ako se n. pr. prepeličaru dopušta za zecom trčati ili ako gospodar u takovom slučaju — još k tomu pred prepeličarom bježećega — zeca ubije.

U tom slučaju misli pas, koji je vidio zeca, da se je srušio, da je zec zato ubijen, jer je za njim bježao, te pas misli da je pravo imao kad je za zecom trčao.

Kada se pas u tom slučaju natrag lovcu povrati, onda ga ovaj obično pošteno izlema, a bogac prepeličar, nikako nemože shvatiti zašto je kašnjen? Na ovakav se način ta nepristojnost u psu sve više i više udomi i učvršćiva.

»Novovjek i moderni lovcii, — kojih današnjim danom u obilu imade, neobaziru se dakako na prije navedeno, oni se obično premalo u lov razumiju te prema tomu su i u zahtjevima, koje na prepeličara stavljaju — veoma skromni.

Ako im takav prepeličar aportira, »dobre stoje« i k tomu još »u vodu ide« onda misle takovi »lovcii« da je njihov prepeličar najbolji na ovom svetu, — da li pako imade dobar appell (posluh) kakva mu je »tražnja« i t. d. zato se malo brine, — stog razloga imade malo sposobnih »lovačkih diletantâ«, koji se u dresiranje prepeličara razumiju.

Nemaju za taj posao vremena, a niti volje; nekoji se samo u zabavi lova nasladjivaju ili u pucketanju pušaka dovoljno veselje nalaze.

Sasma drugačije će nam se sve predočiti, ako lovac od struke prepeličara dresira.

Svaki dan, svaki sat, može so reći, doprinaša takovom loveu priliku, da si svog prepeličara sve više i više usavršuje.

Pas u školi »pravog lovca« vidi malo ne svakim danom zeca, trčku i t. d. neprekidnim vodjenjem mladog prepeličara na remenu, postane isti poslušan, ozbiljne naravi i mirnog ponašanja, te nauči kroz neprestano obćenje sa svojim gospodarom znamenje svake rieči, te imade i takovih, usavršenih prepeličara — kojima takorekuć samo još »rieč« manjka.

Od velike je važnosti da lovac psu sve razumljivo predoči, da potonji shvati, što imade činiti, a ovo se može samo kroz stalno i neprekidno baratanje sa psom polučiti.

Time ali nije rečeno, da se imade dugo vreme za izučenje ili za muštranje psa upotriebiti, — baš protivno, — učitelj mora naime nastojati, da u razmjernekratkom vremenu sa psom svoj cilj poluči.

Ako se jedan lovac odluči, mladog prepeličara izučiti, neka prije svega samog sebe upita i prosudi, da li će za taj posao dovoljnu uztrajnost i strpljenje imati?

Obično će si pravi lovac psa izabrati koji nije pretyrde niti premekane naravi, te se prije svega sa »naravnim darom« istoga spoznati.

Pod »naravnim darom« razumijeva se t. zv. »dobarnos« i »stajanje psa pred divljači« što se nijednom psu naučiti neda, već jedino samo bolje učvrstiti; nadalje mora pas, veselim temperamentom, brzom i visokom tražnjom obdaren biti, a ako je pas od dobre rase (pasmine) onda će sva ta svojstva imati.

Nakon toga se počima sa sobnom dresurom (naobrazbom) kojih pravila bi suvišno bilo ovdje nabrajati, pošto su svakom lovcu dobro poznata, a već i u našem Šumarskom listu prije nekoliko godina potanko opisana.

Početak daljnje naobrazbe psa jeste, da ga gospodar dano-mice na remenu (žnor) sa sobom vodi; da je daklem prepeličar pod neprekidnim nadzorom, kojim će načinom svakim danom sve poslušniji postati.

Dobro je, da ga lovac na čekanje, dapače i k hajkama sobom uzme (dakako uvjek na remenu), jer će se tim postupkom prepeličar, momentu iznenadjenja dolazeće ili leteće divljači još većma priučiti i svoj flegma (mir) pridržati.

Dapače mora lovac sa svojim prepeličarom i najveći stepen t. j. ma da i nije svezan, i ako još toliko divljači okolo njega skače i leti, te ako se sa sviju strana puca, mora prepeličar kod svog gazde kao klisura mirno stajati, sjediti ili ležati.

Da se na ovo potonje pas priuči, treba dakako neizmjerne uztrpljivosti, skog razloga se današnjim danom rietko ovako pod-punoma usavršeni prepeličar naći može.

Jedno od hvalevriednih svojstava je to, ako prepeličar zdra-
vog zeca ne sledi i proganja, te ako se za nastrijetenim tek onda
u trk pušta, kada zaato zapovjed od svog gospodara dobije.

I ovo svojstvo je rietkost kod prepeličara, ma nije niti lahka
stvar prepeličara takovim učiniti, da ne trči bez dozvole za zecom
(neki to zovu »zezočistim« — hasenrein), pošto pas već po samoj na-
ravi rado zeca proganja; dakle se mora u tom slučaju takorekuć
proti naravi sa silom djelovati.

Čim je njeko lovište na zecevima siromašnije, tim će se to
teže polučiti, a u protivnom slučaju tim lakše.

Kod dresiranja prepeličara valja na sliedeći praktični način
postupati.

Mladi pas se mora čim više na onakova mjesta voditi, gdje
danomice barem 5—10 ili više zeceva nadje; netreba iz prvine ni-
kada na zeca pucati, već psa, čim mu se hoće za zecom bježati,
dobro izlupati (samo korbačem), naravno je, da i u tom slučaju pas
na korlatu svezan biti mora.

Nakon te kazne, odpada vezanje, a kazna usledi u istom
slučaju, ako se pas prema prije navedenom ogreši.

Pas koji se je uvjerio, da nije sa bježanjem za zecom ništa
polučio, već zato uvjek kažnen bio, okaniti će se već nakon 14
dana od toga — te postane »čist«.

Tek onda dok se je prepeličar od bježanja za zecom pod-
punoma odučio, valja s pucanjem započeti.

Zajednički ili društveni lovovi na trčke za mladoga su pre-
peličara pravi otrov.

Ma to je današnjim danom i glavni razlog, da čim prepeličar
iz škole onog, koji ga je dresirao, u ruke »lovca« predje, koji nota
bene puno ne razumije — nevaljanim postane.

Ako već lovac u slučaju društvenih lovova prisustvovati
mora ili hoće, — onda neka si uvjek psa na dugačko sveže; ili
pako neka društvo ostavi i sa svojim prepeličarom sam za sebe
dalje traži.

Da se prepeličar što čvršće stajati priuči, te ako je pas hotice
iz njekog zakloništa zeca digao, onda ga valja više puta na ono
mjesto avancirati dati, te mora opetovano ležati ili »tout beau« na-
praviti, tim načinom povećati će se silno uztrpljivost psa, čim pako
nagliti kani, treba ga oštro za korlatu potegnuti.

Ako je pas previše tvrde naravi dobije t. zv. »korale« t. j.
bodljive krugljice na korlat — da poslušniji postane.

I u ovoj kazni nekoji lovci preoštro postupaju — kao i u
tom, da nakon dobrog učina prepeličara preveć miluju i hvale.

Da ne postanem preveć obširan, misleći da sam o pogreš-
kama, koje se kod dresiranja mladih prepeličara prave, dovoljno

rekao, sa željom da si svaki lugar truda dade, do prepeličara doći, te da takovog dresiranog prepeličara za 50 do 100 for. i prodati može — što je svakako za muku i trud dosta ugledna nagrada.

Konačno hoću samo još da navedem ono, što se od svakog dobrog prepeličara zahtjevati ima i mora.

I.

Pas mora u svakom slučaju čim oštريji apel (poslušnost) imati.

II.

Sa nosom imade visoko i čim dalje u okrugu tražiti, — te ne samo na rieč nego i na m i g svog gospodara slušati.

III.

Mora da čvrsto stoji, nu mora se više puta odazvati dati, te opet na istom mjestu dalje tražiti.

IV.

Nesmije nikada bjegajuću ili leteću divljač slediti — izim ako mu to gospodar izričito zapovieda.

V.

Kod hajke ili kod čekanja mora i nevezan najmirniji biti.

VI.

Prepeličar mora kruh, meso i drugo brzo aportirati i izgubljene stvari bezdovlačno na zapovjed tražiti.

Pošto imade malo lovaca, koji razumiju, i zaoto volju imadu psa prema navedenim točkama dresirati — zato su i podpunoma izvježbani prepeličari kod nas riedki.

Zaključujem ovaj člančić, sa željom, da će mi svi stari, izkusni i pravi loveci, u njem postavljene temelje odobriti, — te da će se manje izvježbani i mладji lovci navedenim u praksi poslužiti.

LISTAK.

Različite viesti i svaštice.

Donosimo niže nam od strane vis. kr. zemalj. vlade dostavljeni:

Izkaz o stanju lugarskih mirovinskih zaklada krajiških imovnih obćina do konec godine 1898.

Tek. broj	Imena obćina	Glavnica uložena					
		u držav- nih papirih		u privat- nih obvez- nicah i štacionah		Ukupno	
		for.	nč.	for.	nč.	for.	nč.
1	Otočka	17800	—	86	—	—	—
		—	—	1002	50	—	—
		—	—	4467	—	—	—
		—	—	5998	33	29353	83
2	Ogulinska	16700	—	—	—	—	—
		—	—	100	—	16800	—
3	Slunjska	—	—	14392	60	14392	60
4	I. banska	—	—	1668	35	—	—
		—	—	343	—	—	—
		—	—	9520	—	11531	35
5	II. banska	3500	—	5163	76	8663	76
6	Gjurgjevačka	—	—	57370	—	57370	—
7	Križevačka	—	—	6050	—	—	—
		—	—	25250	—	31300	—
8	Gradiška	13150	—	—	—	—	—
		—	—	5597	31	18747	31
9	Brodska	47550	—	—	—	—	—
		—	—	1735	—	49285	—
10	Petrovaradinska nema lugar. mir. zaklade	—	—	—	—	—	—
	Ukupno	98700	—	138743	85	237443	85

Lugarska mirovinska zaklada brodske imovne obćine. Usljed naredbe visoke kr. zemaljske vlade od 24. kolovoza 1899. br. 40917., u pogledu uređenja lugarske mirovinske zaklade, bude sazvana IX. glavna skupština lugarske mirovinske zaklade dne 17. rujna o. g. U ovoj skupštini, pod toč. br. 2 izjavlje zastupnici, lugarah brodske imovne obćine, da im je pretegotno plaćati uz 100 for. pristupnine, još 2 for. mjesečno u lugarsku mirovinsku zakladu. Nego predložiše, da su pripravni prigodom prvog namještaja i svakog dalnjeg promaknuća, jedan dio plaće ostaviti u mirovinsku zakladu, i to: prigodom prvog namještenja $\frac{1}{3}$ od ostatka plaće po odbitku 200 for., a prigodom svakoga promaknuća još $\frac{1}{3}$ od onog iznosa, kojim im je plaća povisena, ali zato da sama brodska imovna obćina izplaćuje mirovinu lugarom sve dotle, dok temeljua glavnica mirovinske zaklade od 50262 for. naraste na to-

liku svotu, da bi kamati iste bili dostatni za izplaćivanje mirovinâ. Povrh toga, pošto su kamati one glavnice bili samo 2020 for. 25 nđ., a moralo se je izplaćivati mirovine 2460 for., da se razlika nastala umanjenjem temeljne glavnice iz sredstava brodske imovne obćine nadomjesti do njezinog potpunog iznosa.

Ovaj je zaključak zastupstvo brodske imovne obćine u svojoj sjednici od 18. rujna 1899. pod toč. br. 64. u cijelosti prihvatio, te će se u tom pogledu zamoliti visoka kr. zemaljska vlada za visoko odobrenje.

Sjednica lugara imovne obćine ogulinske. Kako su domaći dnevni javili, držao je zbor lugara im. obćine ogulinske dne 25. prošlog mjeseca sjednicu u kojoj se je pretresalo pitanje o promjeni mirovinskoga statuta, u smislu naredbe vis. kr. zemalj. vlade od 24. kolovoza 1899. — Drago bi nam bilo, da nas koji prijatelji lugara i „Lugarskog viestnika“ o tom potanje izvesti, jer kako smo obrekli prigodom preuzeća uredničtva, nastojati ćemo, da bude „Lugarski viestnik“ sadržavao ne samo poučnih članaka i sitnica, već služio i u svrhu promicanja interesa lugarskoga stališta. Uz pripomoć gg. članova šumarâ i lugara to je lahko, inače nemoguće.

Poginuo u službi. Kako Narodnim Novinam javljaju iz Našica: Dne 22. pr. mj. na večer otišao je od kuće u šumu vlastelinski lugar Jozo Barcza. Kada se on ni 23., a ni 24. pr. mj. kući povratio nije, poboja se njezina žena, te ode upitati nadloveca, gdje joj se muž nalazi. No ovaj joj nije mogao o njemu ništa kazati. Odmah se pobudi sumnja, da je gdjegod u šumi nastradao. Podjoš ga tražiti i nadjoše ga zbilja 25. pr. mj. prije podne u nekom starom šumskom bunarčiću ubijena i iznakažena. Liečničko-sudbeno povjerenstvo, došavši na lice mjesta, ustanovilo je, da je s ledja iz puške ubijen, a zatim, jer valjda nije odmah mrtav ostao, iznakazio ga zlikovac sjekirom u licu, te ga tako dotukao. Zatim mu je svukao čizme, oduzev pušku, lovačku torbu sa srebrnim satom i nožem, te ga bacio u bunar, pa preko njega metnuo kladu. Misli se, da ga je kakav zvjerokradica ubio i orobio. Oružničtvu je pomjivo preduzelo potragu za zlikovcem te je opravdane nade, da će se i pronaći te pravdi predati. Ubijeni lugar ostavlja za sobom ženu i dvoje neobskrbljene djece.

Slepoća u konjâ vrlo je česta, najviše krivnom samih ljudi. Ponajprije ne valjaju visoke jasle, jer se kod njih lahko oči natrunе i obole; ne valja mračna staja, jer od toga oko slabí; smrad nečiste konjske staje vrlo šodi konjskim očima, jer i čovječe od tog smrada suze; podnipošto ne valja trpit na konjskoj ormi t. z. očale, kako to obično konji imućnih ljudi — jer da je to tobože liepše — imadu; **n a j g l a v n i j e j e s v a k a k o**, da se konji poglavine biju, jer to je upravo glavni uzrok česte slepoće.

Pitomi kesten od kojega kod nas ima i većih šuma, vriedno je i u vrtovih kao voćku gojiti, kako je to u Tirolskoj, Italiji i Francuzkoj običajno. Plod takovog oplemenjenog kestenja mnogo je veći, a prodaje se i kod nas pod imenom „maroni“, te je izvrstna i zdrava hrana za ljude, navlastito za djecu.

Sadržaj: Lugarsko pitanje. Piše: T. D. i drugovi iz lugarske publike. — Što nam pripoveda posavski gaj. (Svrsetak). — Podpunoma izvježbani »prepeličari« su kod nas rijekli. Piše Josip pl. Aue, kot. šumar i. o. K. — **Listak:** Različite viesti i sitnice: Izkaz o stanju lugarskih mirovinskih zagrada krajiskih imovnih obćina do konca godine 1898. — Lugarska mirovinska zagrada brodske imovne obćine. — Sjednica lugara imovne obćine ogulinske. — Poginuo u službi. — Sliješa u konjâ. — Pitomi kesten.